

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Tudományos írás**

Tantárgy neve: Tudományos írás Academic Writing	Tantárgy Neptun kódjai: BTOSZET1N01 BTOSZET1L01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Molnár Ágnes, <i>egyetemi adjunktus</i>	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 0-2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja, hogy felkészítse hallgatókat a tudományos igényű kommunikációra azáltal, hogy végigvezeti őket az önálló tudományos megnyilvánulás megalkotásához és bemutatásához szükséges lépéseken. A szeminárium eredményeként a hallgatók megismerkednek a különböző szintű tudományos írásfajták (főként az egyetemi tanulmányaik során is teljesítendő szemináriumi dolgozat, szakdolgozat, prezentáció, konferenciaelőadás) formai és tartalmi követelményeivel. A hallgatók tehát egy választott téma kapcsán megtanulnak megfogalmazni egy problematikát, egy hipotézist, elsajátítják a célzott szakirodalmi tájékozódásnak, a szakirodalom keresésének, feldolgozásának, felhasználásának, meghivatkozásának, a bibliográfia-készítésnek a lépéseit; majd a szakirodalmi tájékozódás és/vagy önálló kutatómunka nyomán előállított adatok tudományos igényű szöveggé formálását. A kurzus végeredményeként megalkotnak egy minimum 20.000 leütés terjedelmű szöveget, majd annak legfontosabb gondolatait önálló prezentációjuk során előszóban előadják. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Ismeri a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség tanulás-módszertani jellegzetességeit, hibáit, azok tipizálását és korrekciós lehetőségeit. képesség: - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvtanilag folyamatosan megújulni - Képes a tanulás-tanítás során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyvek, taneszközök, illetve egyéb ismeretszerzési források elemzésére, valamint a konkrét célokhoz illeszkedő kiválasztására (különös tekintettel az info-kommunikációs technológiára). - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. Alkalmazza a virtuális és digitális adatbázisokat. - Képes az iskolai munkára vonatkozó kutatásokban, fejlesztésekben való részvétellel, ilyenek tervezésére, lebonyolítására, a kutatási eredmények értelmezésére és alkalmazására nevelő-oktató munkájában. Nyitott a fejlesztési, innovációs törekvések kipróbálása iránt. attitűd: - Elemzi az egyéb tanulási forrásokat, a konkrét célokhoz illeszkedő taneszközöket (különös tekintettel a digitális technológiákra). - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.	

Tantárgy tematikus leírása:**Szeminárium**

1. Bevezetés.
2. A tudományos kommunikáció ismérvei.
3. A tudományos tájékozódás gyakorlata, bibliográfia készítése.
4. A tudományos tájékozódás gyakorlata: jegyzetelés, cédulázás.
5. A szakirodalmi hivatkozás és formái.
5. A tudományos kutatómunka: koncepció megfogalmazása.
5. A tudományos problematika megfogalmazása.
5. Hipotézis-alkotás
6. A kutatómunka forrásai: elsődleges és másodlagos források.
7. A tudományos szöveg szerkezete, vázlatkészítés, a dolgozat tagolása, illusztrációk beillesztése.
8. Prezentáció készítése.*
- 9-13. A hallgatók által készített írásművek és prezentációk bemutatása.
14. Összefoglalás, értékelés.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

20 tételes annotált bibliográfia (maximum 10 pont)
 Koncepció vagy vázlat készítése (maximum 10 pont)
 Dolgozat: minimum 20.000 leütés (maximum 50 pont)
 *Prezentáció (maximum 30 pont)

A gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

Értékelése: Ötfokozatú (0–50% = elégtelen, 51–60 % = elégséges, 61–70% = közepes, 71–85% = jó, 86–100% = jeles)
 *Levelezős hallgatók számára az elkészítése nem kötelező.

Kötelező irodalom:

Bognár László - Forrai Gábor (szerk.) *Tudományos írás és informális logika*. Miskolc, 2006, ISBN 9639704032, URL: <http://www.uni-miskolc.hu/~bolantro/informalis/index.html>
 Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*. Budapest: Osiris, 2005 (Osiris kézikönyvtár), 507 p., ISBN 963-389-714-9.
 Havasréti József: *Tudományos írásmű*. Bölcsész Konzorcium 2006. ISBN: 963970430x
 Szabó Katalin: *Kommunikáció felsőfokon. Hogyan írjunk, hogy megértsenek? Hogyan beszéljünk, hogy meghallgassanak?* Budapest: Kossuth Kiadó, 2009. ISBN 9789630959889

Ajánlott irodalom:

Aczel, Richard: *Hogyan írjunk esszét?* Budapest: Osiris, 2005. ISBN 9789633896938
 Babbie, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi, 1995. ISBN 9789634560005
 Eco, Umberto: *Hogyan írjunk szakdolgozatot?* Budapest: Gondolat, 1992. ISBN 139137 537
 Héra Gábor – Ligeti György: *Módszertan. Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába*. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. ISBN 9789633897882
 Kvale, Steinar: *Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba*. József Műhely, 2005. ISBN 9637052089
 Majoros Pál: *A kutatómódszertan alapjai. Tanácsok, tippek, trükkök (nem csak szakdolgozat-íróknak)*. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt, 2011. ISBN 9789633948033
 Mason, Jennifer: *Kvalitatív kutatás*. József Műhely, 2005. ISBN 9789637052071
 Síklaki István (szerk.): *Szóbeli befolyásolás I. (Nyelv, gondolkodás, kultúra), II. (Nyelv és szituáció)*. Budapest: Typotex, 2008. 346 + 322 p, ISBN 978-963-9664-74-6, ISBN 978-963-9664-94-4.
 Zentai István: *Meggyőzőestechika és kritikai gondolkodás a mindennapi gyakorlatban*. Budapest: Medicina Könyvkiadó, 2006. 266 p., ISBN 963-226-022-8.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Bevezetés a szociológiába

Tantárgy neve: Bevezetés a szociológiába Introduction to Sociology	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET1N02 BTOSZET1L02 Tárgyfelelős intézet: BTK ATTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil. Szabó - Tóth Kinga, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 1. őszi félév	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: Heti 2 / levelező: 10 /félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: A tantárgy a szociológia alapfogalmaiba, főbb irányzataiba és a tudományterület által tárgyalt főbb társadalmi kérdéseibe ad betekintést leíró, feltáró, elemző és összehasonlító jelleggel. Célja egy-egy téma szociológiailag releváns tematika szerint való elemzése, bemutatása, az úgynevezett szociológiai szemléletmód átadása, a szociológia elhelyezése a tudományok és elsősorban a társadalomtudományok rendszerében. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: -Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. -Ismeri a csoportok és a tanulók társas helyzetére vonatkozó fontosabb feltáró módszereket. -Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mélységes szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. -Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. képesség: -Képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. -Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. -Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. -Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. attitűd: -Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. -Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. -Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.	

Tantárgy tematikus leírása:**Előadás:**

1. A szociológia mint tudomány
2. A szociológiai szemléletmód
3. A szociológia története*
4. Kultúra, értékek, normák, szocializáció
5. A szociológia módszertana*
6. A társadalom szerkezete, társadalmi mobilitás
7. Egyenlőtlenség, szegénység*
8. Népeség, népesedés*
9. A deviáns magatartásformák szociológiája
10. A család fogalma, családszociológia
11. Az oktatási és gazdasági rendszer*
12. A politikai rendszer*
13. Társadalmi innovációk*
14. Ismételtes, összefoglalás

(A *-gal jelölt részek a levelezős képzésben nem kerülnek tárgyalásra.)

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A tárgy írásbeli vizsgával zárul.

A számonkérés anyaga:

órai anyag illetve a jegyzet.

Írásbeli dolgozat pontozása:

0-20: 1

21-28: 2

29-35: 3

36-40: 4

41-45: 5

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Írásbeli vizsga a fenti pontozással.

Kötelező irodalom:

Andorka Rudolf (1997): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest ISBN 963389848X

Cseh-Szombathy László – Ferge Zsuzsa (1971): A szociológiai felvétel módszerei. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest

Giddens, Anthony (2009): Sociology. 6th Edition. Amazon.co.uk. ISBN: 13:978-0-7456-4357-1

Hankiss Elemér (2016): Diagnózisok. Helikon Kiadó, Budapest.

Tóth Kinga (2002): Bevezetés a szociológiába. Jegyzet. <http://doksi.hu/get.php?lid=3920>

Ajánlott irodalom:

Babbie, Earl (2008): The Basics of Social Research. 5th edition, Wadsworth ISBN-13: 978-1133594147

Fekete Sándor (2001): Társadalom és deviancia. Comenius Kiadó Budapest ISBN- 9630067242

Wessely Anna szerk. (2003): A kultúra szociológiája. Osiris Kiadó Budapest, 2003. ISBN: 9789633894064.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Bevezetés a kulturális antropológiába

Tantárgy neve: Bevezetés a kulturális antropológiába Introduction to Cultural Anthropology	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET1N03 BTOSZET1L03 Tárgyfelelős intézet: AFTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Kotics József, habil. egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 1. félév	Előfeltétel: -.
Óraszám/hét: 2-0, levelező:10/félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 2 kredit	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A tantárgy célja, hogy átfogó képet adjon a kulturális antropológia kialakulásának és paradigmaváltásainak történetéről, témáiról és szakágairól. Cél, hogy a hallgatók alapvető ismeretekkel rendelkezzenek a kulturális antropológia és fontosabb szakterületei történetéről, elméleteiről, módszereiről, megismerjék a kulturális antropológia által vizsgált társadalmak, kultúrák működésével kapcsolatos alapfogalmakat és alapelveket, valamint az ezek közötti összefüggéseket. Az előadás során kiemelt hangsúlyt kap az antropológia szemlélet-változásainak történetisége. A tárgy oktatása során - filmek segítségével - a hallgatók megismerik a kulturális antropológia sajátos megközelítésmódját, a terepmunkán alapuló kutatási módszereket, az értelmezési eljárások alapjait. Az antropológiai kutatás elméleteinek és irányzatainak átfogó számbavétele azt célozza, hogy az antropológiai tudás-előállítás kontextusa elhelyezésre kerüljön a tudományos megismerés rendszerében. Fejlesztendő kompetenciák: <i>A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése az egyéni bánásmód érvényesítésének figyelembevételével területén</i> a) tudása - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. b) képességei - Képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. c) attitűdje Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. <i>A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése területén</i> a) tudása - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. b) képességei - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni.	

c) attitűdje

- Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt, valamint fontosnak tartja a fenntarthatóság és környezettudatosság, illetve a médiatudatosság kialakítását a tanulóknál.
- Az iskola világában tudatosan törekszik a nemzeti és európai kultúra alapját képező értékek elfogadtatására.

*A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén***a) tudása**

- Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében.
- Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról.
- Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében.

b) képességei

- Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére.
- Alkalmazza a virtuális és digitális adatbázisokat.

c) attitűdje

- Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelzületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére.

Tantárgy tematikus leírása:***Előadás***

Tantárgy tematikus leírása:

1. Az antropológia fogalma, helye a tudományok rendszerében. Az antropológiai kutatás tárgya, a kutatás módszere.
2. Az antropológia és a társtudományok.
3. Az antropológia szakterületei.
4. A saját társadalom antropológiai kutatása.
5. Az antropológia Magyarországon.
6. Elméletek az antropológiai kutatásban.
7. Elméletek az antropológiai kutatásban.
8. Antropológia kultúrafogalmak.
9. Az etnográfiai terepmunka.
10. Az etnográfiai írás.
11. Gazdasági rendszerek
12. Politikai rendszerek.
13. Rokonsági rendszerek.
14. Vallási rendszerek

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Írásbeli kollokvium. A tétel kifejtése 60% ig elégtelen, 61-70%-ig elégséges, 71-80%-ig közepes, 81-90%-ig jeles.

Kötelező irodalom:

ERIKSEN, Thomas Hylland

2006 *Kis helyek, nagy témák. Bevezetés a szociálanropológiába*. Budapest: Gondolat, 1–3., 6–10., 15–16. és 19. fejezet. ISBN 978963961012

HOLLÓS Marida

2000(1995) *Bevezetés a kulturális antropológiába*. Budapest: ELTE BTK Kulturális Antropológia Szakcsoport – Szimbiózis Alapítvány. ISBN 9634633684

GEERTZ, Clifford

2001 *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások*. Budapest: Osiris. ISBN: 9633793289

Vetített filmek:

1. Robert J. Flaherty: Nanook of the North (Nanook, az eszkimó), 1922, 78 perc
2. André Singer: Strangers Abroad series (Idegenek idegenben sorozat) 1-6. 1986, 52-52 perc

Ajánlott

BOHANNAN, Paul és GLAZER, Mark (szerk.)

1997 *Mérőföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem. ISBN 963-5454-63-5

GUEST Kenneth J.

2013 *Cultural Anthropology: A Toolkit for a Global Age* W. W. Norton & Company ISBN-13: 978-0393929577

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Bevezetés a vallástudományba

Tantárgy neve: Bevezetés a vallástudományba Introduction to the Study of Religion	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET1N05 BTOSZET1L05 Tárgyfelelős intézet: ME BTK Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Szlávik Gábor (CsC) egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2 óra/hét, levelező: 10/ félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali, levelező
Tantárgy feladata és célja: Az előadás célja, hogy a hallgatók bevezetést nyerjenek az alapvető vallási fogalmakba, majd röviden megismerjék a legfontosabb világvallásokat. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: – Megismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képessé válik ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. – Megtanulja felkészíteni a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazni a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét – Megtanulja azonosítani a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, és indokolni, hogy ezek milyen szerepet játszanak a tanulók életében. képesség: – Képessé válik a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. – Képessé válik a tanulóknál kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket attitűd: – Alkalmassá válik az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelésének elősegítésére.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. A vallás fogalma, a vallással foglalkozó tudományok, a vallás a történelemben 2. A szent fogalma, a szent helyek, idők és terek 3. Ósvallások, törzsi vallások 4. Az antik görögség és Róma vallása 5. A zsidó vallás 6. Az iszlám 7. A hinduizmus 9. A buddhizmus 10. A kereszténység kialakulása és elterjedése a Mediterráneumban 11. A keleti kereszténység 12. A nyugati kereszténység 13. A protestantizmus 14. Zárthelyi dolgozat	

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

(1) Jelenléti követelmények. Aláírást csak az kaphat, aki (igazoltan) részt vesz az előadások legalább felén. A hallgatók az évfolyam-előadásokon való jelenlétét az oktató minden alkalommal ellenőrzi; vagyis katalógust vezet.

(2) A tárgy vizsgajeggyel zárul. Csak az a hallgató jelentkezhet vizsgára, aki aláírást szerzett! A vizsga: kollokvium.

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése (a vizsgajegy kialakítása)A vizsga menete:

(I.) a félév során leadott tananyag elsajátításának egészét ellenőrző kérdések („beugró” kérdések) megválaszolása. *Ez lényegében egyfajta zárthelyi dolgozat megírása!* Amennyiben ez min. 50%-ban sikerül:

(II.) Tétel húzása. A tételek címei azonosak a vizsgához használt egyetemi jegyzet főbb tematikus egységeinek fejezetcímeivel!

(III.) Az értékelés 1-től 5-ig terjedő skálán történik. (III.) Az értékelés 1-től 5-ig terjedő skálán történik. Azaz: elégséges (2) érdemjegy = 50%, közepes (3) érdemjegy = 60%, jó (4) érdemjegy = 70%, jeles (5) = 85%-tól. Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.

Kötelező irodalom:

1. *Adriányi Gábor*: Az egyháztörténet kézikönyve. Szent István Társulat, Budapest, 2001.
2. *Armstrong, Karen.*: Az iszlám rövid története. Európa [Könyvkiadó], Budapest, 2003.
3. *Bowker, John*: A világ vallásai. Gabo [Kiadó], Budapest, 2005.
4. *Eliade, Mircea*: A szent és a profán. Helikon [Kiadó], Budapest 1987.
5. *Horváth Pál*: Vallásismeret. Calibra [Kiadó], Budapest, 1997.
6. *Hahn István*: Istenek és népek, Minerva [Könyvkiadó], Budapest 1980.
7. *Klostermaier, K. K.*: Bevezetés a hinduizmusba. Akkord [Kiadó], Budapest, 2001.
8. *Skilton, Andrew*: A buddhizmus rövid története. Corvina [Kiadó], Budapest 1997.
9. *Starr-Glass, David*: A judaizmus. Kossuth [Kiadó], Budapest, 2000.
10. *Tworuschka, Monika – Tworuschka, Udo*: A vallások világa. Helikon [Kiadó], Bp. 2007

Ajánlott irodalom:

1. *Eliade, Mircea*: Vallási hiedelmek és eszmék története 1–3., Helikon [Kiadó], Budapest, 1995–98.
2. *Finkelstein, Israel – Mazar, Amihai*: The Quest for the Historical Israel: Debating Archaeology and the History of Israel. Society of Biblical Literature (SBL Archaeology and Biblical Studies 17), Atlanta, 2007.
3. *Fraser, John*: Az Aranyág. Osiris [Kiadó], Budapest, 1993.
4. *Freud, Sigmund*: Totem és tabu. Göncöl [Kiadó], Budapest, 1990.
5. *Schleiermacher, F. D. E.*: A vallásról, beszédek a vallást megvető művelt közönséghez. Osiris [Kiadó], Budapest, 2000.
6. *Smith, David*: Hinduism and Modernity. Wiley-Blackwell [Publishers], Oxford 2003
7. *Sabbatucci, Dario*: Kultúra és vallás.
<http://www.vallastudomany.hu/jegyzetek/RELB13101/sabbatucci.htm/?searchterm=Sabbatucci>
8. *Weber, Max*: Vallásszociológia. Helikon [Kiadó], Budapest, 2005.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Az etika segédtudományai: Erkölcpszichológia**

Tantárgy neve: <u>Az etika segédtudományai:</u> Erkölcpszichológia <u>Assistant sciences of the Ethics:</u> Moral Ppsychology	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET2N01 BTOSZET2L01 Tárgyfelelős intézet: Tanárképző Intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Lubinszki Mária, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2. T	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 0-2, levelező 10/félév	Számonkérés módja: (a/gy/k/b) gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali / levelező megjelölése
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja az etika segédtudományai közül betekintést nyújtani pszichológia mint tudomány szakterületébe. Interdiszciplináris szemléletben, az etika és pszichológia konstruktív kapcsolódási területeit térképezzük fel a félév során elsősorban gyakorlatorientált megközelítésben. Az alapvető etikai fogalmakhoz kapcsolódóan a tanításhoz szükséges módszertani eszköztárat gazdagítja a kurzus. A személyes és szociális kompetenciák fejlesztésén keresztül számos önismereti játékkal ismerkedhetnek meg a hallgatók. A kurzuson való részvétel a hallgatók számára lehetővé teszi azon képességeik megismerését és fejlesztését, amelyek elősegítik a jobb személyközi alkalmazkodást, és hozzájárulnak a későbbi hatékony pedagógusi munkához. Fejlesztendő kompetenciák: a) tudása - Ismeri az alapvető, etikához kapcsolódó fogalmakat és pszichológiai jelenségeket - Megismeri a Pszichológusi Szakmai Etikai Kódex tartalmát, valamint a szakmai kompetencia határokat - Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a csoportok és a tanulók társas helyzetére vonatkozó fontosabb feltáró módszereket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. b) képességei - Képes az önreflexióra és az érzelmei átkeretezésére - Képes az objektív helyzetkezelésre - Képes az érzelmi, érületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. c) attitűdje - Munkáját az etikai normák figyelembevételével végzi. - Nyitott a szakterülete és a lélektan összefüggéseinek megfigyelésére - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. - Folyamatos együttműködésre törekszik a szülővel.	

- Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére
- Képes elősegíteni a tanulók reális önértékelését és alkalmazni a tanulók önbecsülését segítő ellenőrzési módszereket.
- Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás:

Gyakorlat:

1. Bevezetés az erkölcspszichológiába
2. Az etika és pszichológia találkozási pontjai: elmélet és gyakorlat
3. Egyén és közösség, tanulói csoportok
4. Személyiségfejlesztő módszerek
5. Szocio-emocionális készségek fejlesztése
6. Sztereotípiák
7. Egyenlőség
8. Sokszínűség és pluralizmus
9. Konfliktuskezelés
10. Felelősségvállalás
11. Jogok és kötelességek. Asszertív jogok.
12. Az életvezetés és tanácsadás filozófiai stratégiái
- 13-14. Etikái helyzetgyakorlatok.

Félévközi számonkérés módja és értékelése: -

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Zárthelyi dolgozat a kurzus szakmai anyagából.

Az értékelés az alábbi pontrendszer alapján történik:

50-43 Jeles (5)

42-36 Jó (4)

35-31 Közepes (3)

30-26 Elégséges (2)

25- Elégtelen (1)

Kötelező irodalom:

Fromm, E. (1998) *Az önmagáért való ember - Az etika pszichológiai alapjainak vizsgálata* Napvilág Kiadó

Gollob, Rolf – Krapf, Peter (szerk.) (2012) *Demokráciában élni* Kurt Lewin Alapítvány

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680495560>

Páskuné Kiss Judit (szerk.) (2006) *Varázsszem. 21 játéksomag önismereti foglalkozásokhoz.* Arany János Tehetséggondozó Program Intézményeinek Egyesülete, Miskolc

Rudas János (1997) *Delfi örökösei* Gondolat - Kairosz Kiadó

Waibel, E. M. *Wo ein Wille ist, ist ein Wert* In: *Existenzanalyse*, 2012. Nr. 2. 29. Jahrgang

Ajánlott irodalom:

Járó, K. (szerk.) (1999) *Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban* Helikon Kiadó

Járó, K. (szerk.) (2005) *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása.* Helikon Kiadó

Ranschburg, J. (2014) *Szeretet, erkölcs, autonómia* Saxum Kiadó

Szekszárdi, F. (1992) *Gyerekek-tanítók-szülők.* IFA-MKM-BTF.

Watzlawick, P. (1989) *A helyzet reménytelen, de nem súlyos* Helikon Kiadó

Watzlawick, P. (1990) *A problémák keletkezésének és megoldásának elvei* Gondolat Könyvkiadó

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Bevezetés a politikatudományba

Tantárgy neve: Bevezetés a politikatudományba Introduction to Political Science	Tantárgy Neptun kódjai: BTOSZET2N03 BTOSZET2L03 Tárgyfelelős intézet: Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Fekete Sándor, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.T	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 0-2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja, hogy a hallgatók számára bevezetést nyújtson a politikatudomány alapfogalmaiba, problémaköreibe, kutatási területeibe, elméleteibe és módszereibe. A kurzus során a politikatudományt elhelyezzük a társ-diszciplínák közegében, csakúgy, mint a politikát annak tágabb társadalmi környezetében. Tárgyaljuk a meghatározó politológiai irányzatokat és iskolákat, a különböző politikai ideológiákat és politikai rendszereket, számba vesszük a politika folyamatait, szereplőit és intézményeit. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a tanulók életében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. képesség: - Képes a tanulás-tanítás során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyvek, taneszközök, illetve egyéb ismeretszerzési források elemzésére, valamint a konkrét célokhoz illeszkedő kiválasztására (különös tekintettel az info-kommunikációs technológiára). - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt. - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. attitűd: - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. - Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt, valamint fontosnak tartja a fenntarthatóság és környezettudatosság, illetve a médiatudatosság kialakítását a tanulóknál. - Az iskola világában tudatosan törekszik a nemzeti és európai kultúra alapját képező értékek elfogadtatására. - Érzületileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, hitelesen érzékelteti a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét.	

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat:**

1. A modern politikai pártok kialakulása és funkcióik.
2. A pártrendszerek típusai és funkcióik.
3. A választási rendszerek.
4. Az érdekszervezetek és a civil társadalom.
5. Közpolitika.
6. Politikai ideológiák és értékek.
7. Nemzetközi politika, globalizáció.
8. Az európai integráció folyamata.
9. Politikai szociológia – politikai kultúra.
10. Alkotmány és alkotmányosság. A hatályos magyar alaptörvény jellemzői. Az Alkotmánybíróság.
11. A magyar parlament struktúrája és működése.
12. A kormány és a köztársasági elnök.
13. Magyarország politikatörténete 1945-től napjainkig.
14. Összefoglalás.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Prezentáció (maximum 50 pont)

Beadvány (maximum 50 pont)

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

Beadvány 50%, prezentáció 50%

Értékelése: Ötfokozatú (0–49 % = elégtelen, 50–55 % = elégséges, 56–70% = közepes, 71–85% = jó, 86–100% = jeles)

Kötelező irodalom:

Bayer József: A politikatudomány alapjai. Budapest, Napvilág, 2000.

Gallai Sándor – Török Gábor (szerk.): Politika és politikatudomány. Budapest, Aula, 2005.

Körösenyi András (szerk.): A magyar politikai rendszer – negyedszázad után. Budapest, Osiris, 2015.

Marsh, David – Stoker, Garry (ed.): Theory and methods in political science. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2010.

Ajánlott irodalom:

Bihari Mihály – Pokol Béla: Politológia. Budapest, Universitas, 2008.

Fisichella, Domenico: A politikatudomány alapvonalai. Budapest, Osiris, 2006.

Hague, Rod – Harrop, Martin – McCormick, John: Összehasonlító kormányzattan és politikatudomány. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.

John, Peter: Analyzing public policy. New York - London, Routledge, 2012.

Körösenyi András – Tóth Csaba – Török Gábor: A magyar politikai rendszer. Budapest, Osiris, 2005.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****A társadalomtudományok közgazdasági alapjai**

Tantárgy neve: A társadalomtudományok közgazdasági alapjai Economics Bases of Social Sciences	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET2N04 BTOSZET2L04 Tárgyfelelős intézet: ATTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Mihályi Helga, mesteroktató	
Közreműködő oktató(k): Dr. Osváth Andrea	
Javasolt félév: 2. T	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 0-2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali, levelező
Tantárgy feladata és célja: Azon alapvető közgazdasági ismeretek elsajátításának segítése, melyek a tudatos fogyasztói viselkedés és a vállalkozói szemlélet kialakításához szükségesek. Feladat a legfontosabb gazdasági alapfogalmak és összefüggések megismertetése, alapvető mikro- és makrogazdasági, gazdaságpolitikai ismeretek nyújtása. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Az etikatanár képes megérteni a gazdasági alrendszer működését, kapcsolódását a többi alrendszerhez. Ismeri a egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. Azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a tanulók életében. Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. képesség: Képes kezelni és használni a gazdasághoz kapcsolódó adatbázisokat, hagyományos és elektronikus forrásokat. Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt, fontosnak tartja a fenntarthatóság és környezettudatosság, ill. a médiatudatosság kialakítását a tanulóknál. attitűd: A társadalomtudományi gondolkodás sokszínűségét elfogadja, s ennek keretében megérti a gazdasági alrendszer ismeretének fontosságát. Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzetekben. Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. A közgazdaságtan alapfogalmai és alapkérdései 2. A közgazdaságtan és a közgazdasági gondolkodás fejlődése, rövid elméleti történet 3. A mikroökonómiai alapkérdései - a piac 4. A piaci kereslet, fogyasztás– hasznosság, preferenciák, költségvetési korlát 5. A piaci kínálat, termelés – monopólium, oligopólium, kompetitív piac, költségek 6. Prezentáció 7. A makroökonómia alapkérdései 8. A makroszintű jövedelem mérése 9. Gazdasági körforgás 10. Az árupiac és az IS görbe, a pénzpiac és az LM görbe, az IS-LM rendszer 11. Munkapiac, munkanélküliség. 12. Infláció, Phillips-görbe: az infláció és munkanélküliség kapcsolata 13. Makrogazdasági kereslet, makrogazdasági kínálat és egyensúly 14. A gazdasági növekedés	

Félévközi számonkérés módja és értékelése: egy prezentáció előre egyeztetett mikroökonómiai témában
Követelmények teljesítésének módja, értékelése: ország-elemzés beadandó dolgozattal, megadott szempontok szerint, makroökonómiai ismeretek alkalmazásával. A feladat megvalósítása 50%-os arány esetében még elégtelen, 60%-ig elégséges, 70%-ig közepes, 80%-ig jó, azt meghaladóan jeles.

Kötelező irodalom:

Szilágyi Dezsőné (2010): *A közgazdaságtan alapjai I. (Bevezetés a mikroökonómiába)*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó

Szilágyi Dezsőné (2010): *A közgazdaságtan alapjai II. (Bevezetés a makroökonómiába)*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó

N. Gregory Mankiw: *Principles of Microeconomics*.

file:///C:/Users/User/Downloads/[N._Gregory_Mankiw]_Principles_of_Microeconomics,_(BookZZ.org)

Ajánlott irodalom:

Dr. Fellegi Miklós (2010): *Pénzügyi ismeretek*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.

N. Gregory Mankiw: *Macroeconomics*.

<http://irfanlal.yolasite.com/resources/N.%20Gregory%20Mankiw%20Macroeconomics>

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Ökológia

Tantárgy neve: Ökológia Ecology	Tantárgy Neptun kódjai: MFFGIOSZET3N01 MFFGIOSZET3L01 Tárgyfelelős intézet: Földrajz-Geoinformatika Intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Hegedűs András, PhD, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.Ö	Előfeltétel: -
Óraszám/hét (ea+gyak): 2+0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: vizsga
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja az egyed fölötti szerveződési szintű élő rendszerek fontosabb tulajdonságainak, működésük alapvető szabályszerűségeinek és a térbeli elterjedésüket meghatározó tényezőknek a megismerése. A tárgy keretén belül a hallgatók megismerik a populációk, társulások, ökoszisztémák és a bioszféra felépítésének és működésének törvényszerűségeit és sajátosságait, különös tekintettel az ember (társadalom) azokra gyakorolt hatásaira és azok következményeire. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. képesség: Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. attitűd: Felkészült az eutanázia, az élethez való jog, az abortusz, a tanatológia, a környezetvédelem etikai kérdéseinek, a globalizáció, a test és a lélek viszonya morális kérdéseinek, továbbá az ösztön és az önreflexió, az önuralom kérdéseinek reális közvetítésére, a szabadság és a determináltság dilemmáinak felismerésére	
Tantárgy tematikus leírása: Az előadások során rávilágítunk az élővilág szerveződési szintjein belül megnyilvánuló biotikus kölcsönhatásokra, melyek meghatározó szerepet játszanak az élettér populációk közötti felosztásában. Megvizsgáljuk az élő rendszerek és élettelen környezetük között fennálló kapcsolatokat, anyagkörforgásokat és ezek hatását a különböző ökoszisztéma típusok kialakulására. A természetes ökoszisztémák jellemzésekkor szót ejtünk az antropogén behatásokról, a mesterséges ökoszisztémák jellemzőiről. Az alapvető összefüggések elsajátítása után a tárgy kitér a környezet védelmének ökológiai problémáira, az azokat kiváltó okokra, folyamatokra és várható hatásaira. 1. Az ökológia tárgya, helye a tudományok körében. A biológiai organizáció, egyed fölötti biológiai szerveződési szintek. 2. A bioszféra kialakulásának és fejlődésének rövid áttekintése. Az élettelen környezet és az élő rendszerek együtt fejlődése. 3. Ökológiai alapelvek és alapfogalmak (környék, környezet, tűrőképesség, ökológiai fülke). 4. Az élettelen környezeti tényezők és hatásuk az élő rendszerekre. 5. Élő környezeti tényezők, a populáció (fogalma, térszerkezete, időbeni változása, populáción belüli kapcsolatok). 6. Élő környezeti tényezők, a társulás (fogalma, felépítése, változásai, társuláson belüli kapcsolatok). 7. Ragadozás és versengés. 8. Anyag- és energiaforgalom a társulásokban és az ökológiai rendszerekben, az ökoszisztémák produktivitása. 9. Magyarország legjellemzőbb társulásainak ökológiai szempontú áttekintése. 10. A biológiai sokféleség (biodiverzitás) értelmezése, mérése, jelentősége, változása.	

11. Az ökológiai rendszerek stabilitása, érzékenysége, terhelhetősége.
12. A társadalom hatása az ökológiai rendszerekre, az ökológiai lábnyom, humánökológiai kérdések.
13. A természetvédelem ökológiai alapjai, fontosabb nemzetközi egyezmények, hazai szabályozás.
14. Hazai és nemzetközi, időszerű esettanulmányok elemzése.

Oktatási módszerek:

Előadás szemléltetéssel. Grafikonok, ábrák és esettanulmányok elemzése, valamint az elméleti megállapításokat alátámasztó példák gyűjtése egyéni és csoportmunkában.

Félévközi számonkérés módja és értékelése: -

Követelmények teljesítésének módja, értékelése:

Szóbeli és írásbeli vizsga, melyen az elméleti ismeretek elsajátításáról kell számot adni, minél több gyakorlati jellegű példával alátámasztva.

100–85% jeles; 84–75% jó; 74–63% közepes; 62–51% elégséges; 50–0%: elégtelen.

Kötelező irodalom:

- Begon, M. - Howarth, R.W. - Townsend, C.R. 2014: Essentials of Ecology (4th). Wiley. 480 p.
- Lányi Gy. 1998: Ökológia tényről tényre: Enciklopédia és értelmező szótár. Környezet és Fejlődés Kiadó, Budapest, 192 p.
- Majer J. 2004: Bevezetés az ökológiába. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 254 p.
- Pásztor E. – Obrony B. (szerk.) 2007: Ökológia – Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 420 p.
- Reichholf, J 2010: A kék bolygó : Bevezetés az ökológiába. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 127 p.

Ajánlott irodalom:

- Begon, M. – Harper, J. L. – Townsend, C. R. 1990: Ecology – Blackwel Scientific Publications. Boston. 945 p.
- Heinrich, D. – Hergt, M. 1994: Ökológia (SH atlasz 8. köt.) – Springer Hungarica, Budapest, 284. p.
- Hortobágyi T. – Simon T. (szerk.) 2000: Növényföldrajz, társulástan és ökológia – Tankönyvkiadó, Budapest, 538. p.
- Mátyás Cs. 1996: Erdészeti ökológia. Mezőgazda, Budapest, 312 p.
- Széky P. 1987: Korunk környezetbiológiája: Az ökológia alapjai. Tankönyvkiadó, Budapest, 153 p.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Művelődés- és eszmetörténet

Tantárgy neve: Művelődés- és eszmetörténet History of Art	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET3N02 BTOSZET3L02 Tárgyfelelős intézet: Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Darab Ágnes, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): név, beosztás	
Javasolt félév: 3. Ó	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2-0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: (200-300 karakter) Az előadás témája az európai kultúrában meghatározó szerepet játszó antik görög mitológia: az istenvilág, a <i>héró</i> störténetek, valamint a thébai és a trójai mondakör rendszerezett megismertetése és különféle (vallási, etikai, filozófiai, irodalmi és képzőművészeti) kontextusokban történő értelmezése. Az antik és olykor újkori képi ábrázolásokkal (ppt) folyamatosan illusztrált előadás fő célkitűzése annak a folyamatnak a megvilágítása, ahogy a mítosz vallási-etikai rendszerként, ill. örökérvényű archetipikus történetként funkcionál, örök forrásaként a verbális és a vizuális műalkotásoknak. Mindeközben elsajátítjuk azokat az interpretációs technikákat is, amelyek ismerete nélkülözhetetlen a véget nem érő újabb adaptációknak, vagyis az európai kultúra kanonikus műalkotásainak a megértéséhez. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére. <i>képesség:</i> Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>attitűd:</i> Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben..	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. A mítosz fogalma, eredete és jelentősége az emberi civilizáció kialakulásában. 2. Vallás és mítosz viszonya. 3. A mitológia irodalmi, képzőművészeti és régészeti forrásai. 4. A világ keletkezése (kozmogónia) 5. Az istenek születése (theogónia) és harca (theomachia). 6. Istenek és titánok harca (titanomachia), istenek és gigászok harca (gigantomachia). Az ember születése (anthropogónia). A négy világek korszak. 7. Az olymposi istenvilág 8. Zeus, testvérei és gyermekei 9. Dionysos 10. Héraklés 11. Théseus 12. A thébai mondakör 13. Achilleus 14. A trójai mondakör	Gyakorlat: (az 1. oszloppal egyesíthető, ha nincs gyakorlati foglalkozás vagy ha teljes mértékben megegyezik az előadás témájával tartalmát illetően)

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Félévközi számonkérés nincs.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

-80% *jeles*

70-79% *jó*

60-69% *közepes*

51-59% *elégséges*

50%-: *elégtelen*.

Kötelező irodalom:

Az órai *ppt képanyag*, amelyet mindenki átmásol saját adathordozóra.

Hésziadosz, *Istenek születése*, ford. Trencsényi-Waldapfel Imre - bármelyik kiadás

Apollodórosz, *Mitológia*, ford. Horváth Judit, Európa, Bp. 1977.

Kerényi Károly, *Görög mitológia*, Budapest, bármelyik kiadás

G. S. Kirk, *A mítosz*, Holnap Kiadó, Budapest, 1993.

Sarkady János (szerk.), *Görög vallás, görög istenek*, Gondolat, Budapest, 1974.

Hahn István (szerk.), *Róma istenei*, Gondolat, 1975.

John Gould, *Myth, Ritual, Memory and Exchange: Essays in Greek Literature and Culture*, Oxford University Press, Oxford, 2003.

Ajánlott irodalom:

Ovidius, *Átváltozások*, ford. Devecseri Gábor - bármelyik kiadás

Kerényi Károly, Mi a mitológia? In Uő: *Halhatatlanság és Apollón-vallás*, Magvető, Budapest, 1984, 352-369.

Hegy Dolores, *Polis és vallás. Bevezetés a görög vallástörténetbe*, Osiris, Budapest, 2002, 29-37.

Hahn István, *Istenek és népek*, Minerva, Budapest, 1980, 179-203.

Heinz Hofmann, *Antike Mythen in der europäischen Tradition*, Attempto, Tübingen, 1999.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Filozófiatörténet I.

Tantárgy neve: Filozófiatörténet I. History of Philosophy I.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET1N04 BTOSZET1L04 Tárgyfelelős intézet: ME BTK AFTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: dr. Bognár László, egy. doc. bollario@uni-miskolc.hu	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1. Ő	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: nappali 2-0 levelező 10 / félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali / levelező megjelölése
Tantárgy feladata és célja: Megismertetni az antik, későantik és középkori európai filozófia kérdéseit, témáit, fogalmait. A középkori keresztény filozófiát mint a bibliai-keresztény élettapasztalat, mint a teológiai-dogmatikai kérdések kidolgozását bemutatni. Segíteni az első értelmező-elemző találkozást Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Szent Tamás főbb szövegeivel. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> <i>szakterületi:</i> - filozófiai alapismeretek - alapozó ismeretek, amelyek a multidiszciplináris szakmai tudás fundamentumát teremtik meg - a filozófiatörténet jelentős korszakai, alakjai és művei - általános etikai alapfogalmak - a keresztény etikai gondolkodás kiemelkedő szerzői <i>szakmódszertani:</i> - filozófiai szövegek feldolgozása <i>képesség:</i> - Felkészült következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. - Képes a tanítandó tartalmak meghatározására és strukturálására - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát - Képes tantárgyi követelmények kidolgozására - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni <i>attitűd:</i> - Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt - Elősegíti a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges intellektuális képességek kiművelését - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. Közelítések az antik filozófia történetéhez: nevelés és lét, szóbeliség és írásbeliség, ideák. 2. Platón Az állam felépítése, a Nap-, a vonal-, a barlang-hasonlat, az ideatan kifejtése. 3. Az erény arisztotelészi meghatározása. 4. Az ötféle tudás arisztotelészi megkülönböztetése. 5-6. Az arisztotelészi természetfilozófia alapjai: a három princípium, a négy ok, a mozgás mint megvalósulás meghatározása, az első mozgató tana. 7. Az arisztotelészi Metafizika felépítése, néhány kiemelkedő tézis a Lambda	

8. A művészet platóni és arisztotelészi értelmezése.
9. Plótinosz kiadás-metafizikája, örökkévaló- és idő-értelmezése.
10. A keleti és a nyugati gondolkodás különbségei a korai századokban.
11. A középkori gondolkodás főbb kérdései dogmatörténeti látószögből.
- 12-13. A Summa Theologica felépítése, főbb tézisei, Aquinói Szent Tamás ún. istenbizonyításai.
14. A skolasztikus gondolkodás főbb irányvételai.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Írásbeli.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Az elégséges feltétele a tudásanyag 50 %-ának ismerete.

Kötelező irodalom:

- **Boros Gábor (főszerk.) 2010** Filozófia. Budapest: Akadémiai (Akadémiai kézikönyvek, sorozatszerk. Bajor Péter), ISBN: 978-963-05-8486-9. A kötetből a következő részek: Bene László: „1. Görög-római filozófia” (1.4. fejezet társszerzője Kendeffy Gábor) 23-252. old., Kendeffy Gábor: „2. Patrisztika” 254-307. old., Borbély Gábor: „3. A középkor filozófiája” (a 3.1. fejezet társszerzője Bene László) 309-567. old. A 2016-os online megjelenés olvasható interneten: <https://mersz.hu/boros-filozofia/>
- **Schneider, Theodor (szerk.) 2002** A dogmatika kézikönyve. 1-2. köt. Ford. Cselényi István, Dolhai Lajos, Fila Béla, Jug László, Lukács László, Orosz László, Tőzsér Endre, Válczy József, Varga B. József, Várnai Jakab. Budapest: Vigília. ISBN: 963-796-425-8.

Ajánlott irodalom:

- **Arisztotelész 2010** A természet [Physica]. Ford., jegyz., elemzés Bognár László. Budapest: L'Harmattan. ISBN 978-963-236-330-1
- **Arisztotelész 1997** Nikomakhoszi etika. Ford. Szabó Miklós. Budapest: Európa. ISBN: 963-07-6160-2
- **Tamás, Aquinói Szent 1943** Szemelvényekben magyarul és latinul. Vál., bev., ford., magyarázatok: Schütz Antal. Budapest: Szent István Társulat. ISBN: nincs. Internet: http://ppek.hu/szit-pdf/Schutz_Antal_Aquinoi_Szent_Tamas_szemelvényekben_facsimile.pdf

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Filozófiatörténet II.**

Tantárgy neve: Filozófiatörténet II. History of Philosophy II.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET2N02 BTOSZET2L02 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete (Filozófiai tanszék) Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Nyíró Miklós, egy. docens, PhD	
Közreműködő oktató(k): —	
Javasolt félév: 2. félév	Előfeltétel: BTOSZET1N04 BTOSZET1L04
Óraszám/hét: nappali 2-0 , levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, zh, kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali és levelezős
Tantárgy feladata és célja: A kurzus az európai filozófia történetének utóbbi mintegy 300 évét tekinti át. A racionalizmus és az empirizmus jellemzésével kezdünk, majd Kant kopernikuszi fordulatára és a német idealizmusra, illetve a főbb 19. századi fejleményekre összpontosítunk, hogy ezekhez kapcsolódóan végül kitekintést nyújtsunk a huszadik század ún. „kontinentális” filozófiájának főbb irányzataira. Kompetenciák: <i>A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése az egyéni bánásmód érvényesítésének figyelembevétele területén</i> a) <i>tudása</i> – Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit b) <i>képességei</i> – Képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. c) <i>attitűdje</i> – Felkészült a test és a lélek viszonya morális kérdéseinek, továbbá az ösztön és az önreflexió, az önuralom kérdéseinek reális közvetítésére, a szabadság és a determináltság dilemmáinak felismerésére. <i>Az autonómia és a felelősségvállalás területén</i> a) <i>tudása</i> – Tisztában van személyiségének sajátosságaival. b) <i>képességei</i> – Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni; – Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. c) <i>attitűdje</i> – Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására.	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás (A levelezős képzésben nem szerepelnek a *-gal jelölt anyagok.): 1. Bevezetés: történeti áttekintés – főbb irányzatok és képviselőik, összefüggések. 2. Descartes racionalizmusa & Locke empirizmusa 3-4. Kant transzcendentális fordulata. 5-6. Német idealizmus: Fichte*, (Schelling*), Hegel. 7. 1. ZH 8. Kierkegaard egzisztencializmusa. 9. Feuerbach *és Marx. 10. Schopenhauer* és Nietzsche. 11. Neokantianizmus és Dilthey: a szellemtudományok problémája.* 12. 2. ZH 13-14. Kitekintés a 20. századi irányzatokra*: 1) fenomenológia (Husserl); fenomenológiai és filozófiai hermeneutika (Heidegger és Gadamer); 2) egzisztencializmus (Jaspers és Sartre); 3) marxizmus (Lukács, Sartre, a Frankfurti iskola); 4) dekonstrukció (Derrida).	

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

2 db. ZH

Zárthelyi dolgozat: a megelőző hetekben tárgyalt szerzőkre és irodalomra vonatkozó kérdéssor, tesztkérdések formájában.

Zárthelyi dolgozat értékelése: 44-50 pont: jeles; 37-43: jó; 30-36: közepes; 23-29: elégséges; 0-22: elégtelen.

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokvium két részből áll (a tárgyalt szerzők egy-egy tételt képeznek):

- 1) a tételben szereplő szerző filozófiájának (célkitűzéseinek, fő kérdéseinek és válaszainak) az általános bemutatása – az előadások anyaga, valamint a kötelező másodlagos irodalom (Boros) alapján.
- 2) a szerzőhöz rendelt kötelező irodalom gondolatmenetének ismertetése.

Ajánlatos először a másodlagos irodalmat és az előadások anyagát jól feldolgozni, majd ezek ismeretében olvasni a vonatkozó elsődleges irodalmat!

A kollokviumi jegy a félévközi teljesítmény (40%-os súllyal számítva) és a félévvégi vizsga (60%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből tevődik össze. A félévközi ZH-k (50-50%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből összeálló jegy tehát 0,4-ös szorzóval kerül beszámításra a végső, kollokviumi jegybe. Ha akár a félévközi teljesítmény, akár a félévvégi vizsga elégtelen, akkor a kollokviumi jegy is elégtelen.

Kötelező irodalom: elérhető az alábbi oldalon: <http://filozofia.uni-miskolc.hu/hallgatok/oktatasi-anyagok/dr-nyiro-miklos-anyagai/> (Boros másodlagos irodalma szintén)

A levelezős képzésben nem dolgozunk a *-gal jelölt tételekkel.

Másodlagos:

Boros Gábor (szerk.): *Filozófia*. Akadémia, Budapest, 2007. (Szerzők szerinti bontásban):

Elsődleges:

Descartes, René: *Elmélkedések az első filozófiáról*. Ford. Boros Gábor. Budapest: Atlantisz, 1994. I-II meditáció.

Locke, John: *Értekezés az emberi értelemről*. Ford. Dienes Valéria. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1979; 2. kiad. Budapest: Osiris, 2003. [1. Az innatizmus bírálata. – I. könyv, 1. fejezet (I. 28-47); 2. Ideaelmélet. – II. könyv, 1-2. fejezet (91-110); 3. Elsődleges és másodlagos tulajdonságok.* – II. könyv, 8. fejezet (121-132)].

Kant, Immanuel: Levél Herzhez, in. uő: *A vallás a pusztaság ész...*, Budapest: Gondolat, 1981, 51-58. —: Bevezetés, in. uő: *A tiszta ész kritikája*, Szeged: Ictus, 1995, 51-75.

Fichte, J. G.: Első bevezetés a tudománytanba, in. uő: *Válogatott filozófiai írások*, Budapest: Gondolat, 1981, 17-52.*

Hegel, G. W. F.: Előszó, Bevezetés, in. uő: *A szellem fenomenológiája*, Budapest: Akadémiai, 1979, 9-56.

Kierkegaard, Søren: Az esztétikai és az etikai közötti egyensúly a személyiség kimunkálásában, in. uő: *Vagy-vagy*, Budapest: Osiris, 2001, 467-611.

Marx, Karl.: *Gazdasági-filozófiai kéziratok*, Budapest: Kossuth, 1962, 55-74 (I. fejezet).

Nietzsche, Friedrich: *A történelem hasznáról és káráról az élet számára*. Budapest: Akadémia, 1995².

Dilthey, Wilhelm: Bevezetés a szellemtudományokba; A hermeneutika keletkezése, mindkettő in: uő.: *A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban*. Budapest: Gondolat, 1974, 61-101. 469-493.*

Ajánlott irodalom:

Russell, Bertrand: *A nyugati filozófia története*, Göncöl, Budapest, 1997.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Etikatörténet I.**

Tantárgy neve: Etikatörténet I. History of Ethics I.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET3N03 BTOSZET3L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi. tanár	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2+0, levelező:10/félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali és levelező
A tantárgy feladata és célja: A kurzus a tematikában feltüntetett, a morálfilozófia értelmében vett etika <i>klasszikus</i> szerzőitől származó szövegek elemzésére épül, az ókortól a 18. századig. A Kant előtti erkölcsfilozófia történetének tanulmányozása során szükségképpen betekintést nyújtunk az etika szisztematikus problémaköreibe is. Ilyenek pl.: az erkölcs eredete és megalapozásának problémája, az erkölcs mint sajátos normarendszer, az erkölcsi értékek, eszmények, erények világa, emberi természet és erkölcs, etikai irányzatok stb. A kurzus előkészíti az Etikatörténet II. anyagát, amely a 19. századi etikai felfogások tárgyalásával zárul. Mint az etikatörténeti tradíció textusainak elsajátítása, egyben megalapozásul szolgál az alkalmazott etikák tanulmányozásához is. A nyugati gondolkodás hagyományával történő megismerkedés hozzájárul a hallgatók kulturális (európai) identitása formálódásához. A kurzus kötelező tárgyként az Osztatlan Etikatanár MA szakos hallgatók képzését szolgálja, és felkészíti az érdeklődő és tehetséges hallgatókat további (posztgraduális) tanulmányok folytatására. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: <i>Hallgatóként</i> majd <i>tanárként</i> tájékozott a nyugati bölcselettörténet, eszmetörténet, kultúrtörténet alapvető korszakaiban, azok általános jellemzőiben. Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó integráló, morális kéréseket. Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról, és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései témakörében. Ismeri az erkölcsan és etikatanítás jogszabályi hátterét, tanterveit, vizsgakövetelményeit, a tananyag- kiválasztás, - rendszerezés szempontjait szaktudományi, pedagógiai, pszichológiai, szak módszertani szempontból. Ismeri a tanári autonómia fogalmát. képesség: <i>Hallgatóként</i>, majd <i>tanárként</i> képes a tanulóiban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt. Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. Képes a toleranciára, az emberi személy méltóságának, szabadságának, autonómiájának tiszteletben tartására irányuló nevelésre. attitűd: <i>Hallgatóként</i>, majd <i>tanárként</i> támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzetekben. Az iskola világában tudatosan törekszik a nemzeti és európai kultúra alapját képező értékek elfogadtatására.	

A tantárgy tematikus leírása:	
Előadás (a *-gal jelölt szerzők nem részei a levelezős tananyagnak) <i>I. Antik etikák:</i> 1. Platon (erkölcs és politika, etikailag megalapozott államkonceptió; idealista-, abszolutista-, racionalista-, boldogságelvű-, erényetika; analógia az egyes (emberi lélek) és a közösség (társadalom) között; organiztikus társadalom-felfogás; erények katalógusa, erénykonceptió: az erény – harmónia) 2. Arisztotelesz (az etika tudományának megalapozója; erkölcs és politika kapcsolata, realista-, racionalista-, eudémonista-, teleológiai-, erényetika; erények típusa és katalógusa, erénykonceptió: az erény– mezotesz, cselekvésméleti megfontolások, akarat szerepe, szabad cselekedetek) 3. A sztoikusok filozófiai rendszere; a kései sztoikus etika: Seneca*, Epiktétosz, Marcus Aurelius* (hellenizmus, magánélet-filozófiák, etikai individualizmus, filozófiai rendszeralkotás, determinizmus, makro-és mikrokozmosz, az individuum és belső szabadsága, boldogság- és erényetika, erények listája és erénykonceptió, az erény – apatheia, racionalizmus, aszketizmus; sztoicizmus korszakolása, kései (megújult, római) sztoicizmus, kozmopolitizmus, politikum, közjó szolgálata, felelősség és kötelességek a közösségért) <i>II. Középkori morálteológiák:</i> 4. Szt. Ágoston (későantik és korai középkor találkozása, patrisztika, Ágoston antropológiája, egyéni útkeresése; racionalista-, abszolutista-, boldogságelvű- és erényetika, heteronom etika; keresztényi erények listája, szeretet-elvűség; teocentrikus eudémonizmus, az Igazság keresése és megismerése, a lélek a morális törvények hordozója, illumináció-tan; az akarat szabadsága, a törvények fajtái; az értelem és vágyak szerepe, a rossz, a bűn eredete; predestináció) 5. Szt. Tamás (az érett középkor: a skolasztika, hit és értelem összebékítése, filozófia és teológia, Arisztotelesz és Tamás; keresztény morálteológia, a Domonkos rendiek; realiztikus-, abszolutista-, intellektualista- és heteronóm etikák; Tamás emberképe, az emberi természet a törvények hordozója, 4 törvény a tennivalók ismeretéhez, a közjó szolgálata) <i>III. Reneszánsz etikai gondolkodók:</i> 6. Mirandola, Erasmus,* Machiavelli* (kultúrtörténeti háttér; Mirandola: emberközpontúság, az ember: természetileg aluldeterminált lény, a szabad akarat szerepe – önteremtés - önkiteljesítés: etika, dialektika, teológia, emberi méltóság és szabadság; Erasmus: humanizmus, katolicizmus és reformáció, Luther föllépése, felekezeti háború; humanista életeszmény és értékek: a gondolkodás szabadsága, békevág, megértés, szelídség, tolerancia, szabad akarat és az isteni kegyelem tanításának viszonya; Machiavelli: politika és etika viszonya és újraértelmezése, etikai cinizmus, cél és eszköz problémája az erkölcs és politika viszonyában; a demokratikus köztársaság és az – antik – polgárerények dicsérete) <i>IV. A 17-18. századi kontinentális etika:</i> 7. Descartes (új, tudományos igényű világkép, a modern kultúra születése a korai újkorban, kontinentális filozófiai racionalizmus, tudományos módszer; skolasztika - ellenesség, módszertani kétely; önálló filozófiai rendszer tervezete, a filozófia és a tudományok bizonyossága, az individuális ész belátásai mint az igazság kritériuma; antropológiai és világnézeti optimizmus; ideiglenes és tervezett végleges etika, maximák, sztoikusok hatása, a maszkot viselő D.; etikai racionalizmus és intellektualizmus, test és lélek dualizmusa, szenvedélyek, értelem, akarat szerepe, státusa, megítélése) 8. Descartes és Pascal* (a korai Pascal mint Descartes követője; elfordulás az egzakt tudományoktól, érdeklődés az ember problémaköre iránt, az ember mint köztes lény: ontológiai státusa és megismerő képessége – relativizmus, tragikus szkepticizmus; ész és hit viszonya, új bizonyosságok)	Gyakorlat:

keresése: a vallás, a janzenizmus hatása, a keresztény erkölcs apológiája, vallási szkepszis: a rejtőzködő Isten, vallási fogadás-elmélet, a 'szív' bizonyossága; a modern tépelődő ember előképe – pre-egzisztencializmus)

9. Szövegismeret-ellenőrző zh. dolgozat

10. Spinoza*

(kapcsolódás és a descartes-i filozófia következetes végig vitele/ meghaladása; a rendszerépítő, racionalista filozófia és etika; panteizmus, S. szubsztancia-felfogása és a szabad akarat tagadása, determinizmus, de: szabad cselekedetek; Etika, more geometrico – definíciók, axiómák, tételek, bizonyítások, következtetett tételek; erkölcsszociológia és etika, az emberi természet elemzése, affektusok elmélete: kívánság, öröm, szomorúság, affektusok típusai: szenvedély és cselekvés – actio, passio – a szenvedélyek fölötti uralom: tudatosításuk és megértésük; indulatok vs. értelem, szolgaság vs. szabadság, öntökeletesedés, szabadság, éreny, boldogság; Machiavelli hatása politika és erkölcs viszonyáról való felfogására)

11. Voltaire

(a francia felvilágosodás eszmeköre, filozófia és ideológia, angliai hatások V. nézeteire; deizmusa, későbbi teizmusa; etikai racionalizmus és relativizmus; V. filozófiai emberképe: az erkölcs – alapértékek és elemi normák – mint evilági, univerzális és alapvető emberi-társadalmi szabályozó rendszer, a konkrét törvények, normák, érenyek szociokulturálisan viszonylagos jellege, természeti szükségszerűség és korlátozott (erkölcsi) szabadság – akarás, gondolkodás- és cselekvési szabadság, hatalom; a társadalmiság problémaköre – az emberi természet: ész, szükségletek, érzések, önszeretet, jóindulat, szenvedélyek – a társulás és civilizációs fejlődés mozgatói, önszeretet és a közjó érdeke mint centrális fogalmak: a közjó mint a jó, mint az érenyesség mércéje, a bűn társadalmi szankcionálása; a nevelés – természetes érenyeink kifejlesztése, állandósítása)

V. A 18. századi brit moralisták:

12. Mandeville, Butler

(a morál emancipálása a teológia alól, az erkölcs evilági megalapozása, etikai emotivizmus, intellektualizmus, konvencionálisizmus; antropológiai előfeltevések M.-nél és B.-nél; az erkölcsi szabályozás funkciója, önérdék és éreny/közjó, az éreny lényege, kitüntetett érenyek, etikai cinizmus, Mandeville; az emberi természet alapp princípiumai és normatív jellege: önzés, jóakarát, lelkiismeret/racionális reflexió, szenvedélyek; kötelességek, Butler)

13. Reid

(intellektualizmus, komplex filozófiai emberkép, az emberi természet: spekulatív és aktív erőink, akarat- cselekvőképesség, a cselekvés princípiumai, racionalitás vs. szenvedélyek, érdek és kötelesség, a kötelesség mint a cselekvés legmagasabb rendű indítéka, a kötelességek változó tartalma – relativizmus; az erkölcs megalapozhatósága; a kötelességérzet, az erkölcsi ítéelés képessége)

14. Hume, A. Smith*

(etikai emotivizmus, tapasztalati módszer, az emberi természet mint az erkölcs forrása, a szenvedélyek mint a cselekvés előidézői/motívumai, az erkölcsi cselekvés szabályozói, értékítéleteink forrása, mércéi, az akarat szabadságnak és a kötelesség/tudat szerepének tagadása, a Van és a Kell metaetikai problémája, természetes és mesterséges érenyek, erkölcsi relativizmus, Hume; az erkölcs objektív alapja az emberi természet, morális érzések, érzületek, szenvedélyek: hála és megtorlásvágy, szeretet és gyűlölet, szimpátia és ellenszenv, a pártatlan szemlélő – a kölcsönösség elve az erkölcsi szabályokban és ítéletekben, Smith)

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A hallgatónak az órai munka során néhány rövid szövegismeret-ellenőrző szóbeli kérdés alapján rendszeresen tanúsítania kell, hogy az aktuálisan tárgyalt szerző(k) kijelölt művének megadott részletét előzetesen elolvasta, ill. hogy a szemelvényekben tárgyalt problémákat képes beazonosítani. A tanórák megfelelő (az egyetemi és kari vonatkozó előírások szerinti) hányadában jelen kell lennie. Írásban 1 szövegismeret - ellenőrző zh dolgozatot kell megírnia több szerző szemelvényei alapján. A dolgozat sikeres, ha a helyes válaszok aránya meghaladja az 50%-ot. Ezek az *alírást* megszerzésének feltételei.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A vizsga előre megadott tételsor alapján szóban történik.

Értékelés:

A felelet a tételhez kapcsolódó ismeretanyag elsajátításának szintje alapján:

50%-ig elégtelen, 60%-ig elégséges, 70 %-ig közepes, 80%-ig jó,

ezen érték fölött jeles.

Kötelező irodalom:

Erasmus, R.: Értekezés, avagy összeállítás a szabad akaratról. in Reneszansz etikai antológia. (vál. és szerk. Vajda M.) Gondolat, Budapest, 1984. (297-317.o.)

Hell Judit (szerk.): Etika I. Szöveggyűjtemény. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2008. (az összes szemelvény, a Kant-szöveg nélkül)

Machiavelli, N.: Beszélgetések Titus Livius első tíz könyvéről. in Reneszansz etikai antológia (vál. és szerk.: Vajda M.) Gondolat, Budapest, 1984. (245-296.o. részletek)

Marcus Aurelius: Elmélkedések. Európa, Budapest, 1974. vagy: Kossuth, Budapest, 1991.

Mirandola, G. P. della: Az ember méltóságáról. in Reneszansz etikai antológia. Gondolat, Budapest, 1984. (212-244.o.)

Pascal, B.: Gondolatok. Gondolat, Budapest, 1978. (választott töredékek)

Seneca: A nagylelkűségről. Nero császárnak. Helikon, Budapest, é.n.

Smith, A: Az erkölcsi érzelmek elmélete. 2. rész, I. szakasz. Az érdem és a vétkek iránti érzékről. in Brit moralisták a XVIII. században. Budapest, Gondolat, 1977. (471-487.o.)

MacIntyre, A.: A Short History of Ethics. Macmillan Publ., NY, 1966. (újabb, 2. kiadás, : Routledge – Kagan Paul, London and New York, 1998.)

Ajánlott irodalom:

Cicero: Válogatott művei. Európa, Budapest, 1987. (tetszőlegesen választott részletek, pl.: A kötelességekről)

Descartes, R.: IV. Elmélkedés. in Elmélkedések az első filozófiáról. Atlantisz, Budapest, 1994. (67-77.o.)

Descartes, R.: Test és lélek, morál, politika, vallás. (Válogatás Descartes levelezéséből) Osiris, Budapest, 2000. (101-294.o., részletek)

Hársing László: Az európai etikai gondolkodás. Bíbor, Miskolc, 2001.

Hársing László: Etika. Kislexikon. Bíbor, Miskolc, 2007.

Hutcheson, F.: Vizsgálódás az erkölcsi jóról és rosszról. Bevezetés, I., II. III. szakasz. in Brit moralisták a XVIII. században. Budapest, Gondolat, 1977. (325-374.o.)

La Rochefoucauld: Aforizmák. in Gondolatok könyve (szerk.: Gábor György) Az aforizma francia mesterei. I. rész: XVI-XVIII. század. Szelle és Társai, Budapest, 1995. (67-106.o)

Machiavelli, N.: A fejedelem. Kossuth, Budapest, 1991.

Montaigne, M.: A tapasztalásról. Európa, Budapest, 1983. , Montaigne, M.: Esszék. in Reneszansz etikai antológia. Gondolat, Budapest, 1984. (318-419. o.)

Seneca: Vigasztalások. Erkölcsi levelek. Európa. Budapest, 1980.

Rohls, J.: Geschichte der Ethik. 2., neu bearbeitete und ergaenzte Aufl. Mohr Siebeck, Tübingen 1999.

TANTÁRGYI TEMATIKA

Osztatlan Etikatanár

Általános etika I.

Tantárgy neve: Általános etika I. Fundamental Ethics I. General Ethics I.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET3N04 BTOSZET3L04 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 3. (őszi), 2. év 1. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 0+2 levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: (α) az <i>erkölcsi alaptapasztalatok</i> filozófiai mélységű átvilágítása; (β) az ember morális életgyakorlatára, annak lehetőség-feltételeire irányuló reflexió hagyományának (<i>ethica fundamentalis</i>), közelebbről az erkölcsfilozófiai gondolkodás történetének klasszikus auktorok művein keresztül ívelő történeti áttekintése; (γ) a tárgyalás során feltáruló különböző (kötelesség-, következmény-, erény-, célzat- és felelősségetikai etc.) válaszok rendszeres feldolgozása.	
Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóiban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	
A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	
A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos	

területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. **b) képességei** - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

01–02. Cselekvés, szabadság, akarat
03–04. Erkölcsi tapasztalatok
05–06. Indítékok, célok
07–08. Következmények
09–10. Jó (rossz) és helyes (helytelen)
11–12. Morál, erkölcs, jog. Természetjog
13–14. Kötelesség és norma. Összegzés

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diskuszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Az írásbeli feladatokra rögzített terjedelmi, tartalmi és formai keretek vonatkoznak, amelyekben a hallgatónak érvényesítenie kell az alapvető helyesírási, nyelvhelyességi és hivatkozási követelményeket (lásd alább!*). A megadott kötelező irodalmak két szabadon választott fejezetének, a fejezet ismeretkörének és problematikájának a feldolgozása. Az írásmű szigorúan két különböző – tipográfiai megjelenítésében is elváló – részből kell álljon! Amíg az első részben összefoglaló módon bemutatásra kerül az olvasott műrészlet tartalma; addig második részben a feldolgozott szakirodalom önálló, esszéjellegű kiértékelésére és tovább-gondolására esik a hangsúly. Az utóbbihoz a tárgyfelelőssel történő konzultáció után használhatók további, a témához illeszkedő források is. *További feladat:* hallgatónak *Hogyan küzdhetünk meg az életünk nehézségeivel?* címmel egy esszét kell írnia, melynek kiindulópontját Polcz Alaine: *Asszony a fronton* című könyve alkotja. Nem a könyv ismertetése a cél; egy konkrét életrajz tükrében, e szépirodalmi munkára irányuló reflexión keresztül kell önállóan átgondolni a fenti kérdést. – Beadási határidő: a vizsgaidőszak második hetének vége; *elektronikus levélhez* csatolt formában (makailp@gmail.com). – A végleges gyakorlati jegyet (α) + (β) kiértékelésének függvényében az oktató ajánlja meg.

**Részleteiben*

(α) *Terjedelmi követelmény.* Minimális terjedelem: 0,3; maximális terjedelem 0,5 szerzői ív; azaz ≈ 13 000–20 000 n (leütés) [1 szerzői ív = 40 000 n] lábjegyzetekkel együtt, a leütésekhez számítva a szóközöket is – ami hozzávetőlegesen és az alább megadott formában 5,5–8,5 A/4-es oldalnyi anyagnak feleltethető meg. Megjegyzés: a terjedelem bizonyos értelemben mutatója a feldolgozás mértékének!

(β) *Tartalmi követelmény.* Alapkövetelmény a formális és informális logika szabályainak érvényesítése. A jegyzetszerű, logikai összefüggéseket tartalmilag/formailag/nyelviileg nem érvényesítő munkák *elégtelennek* minősülnek.

(γ) *Formai követelmény.* Az írásműnek tartalmaznia kell a hallgató (név, szak) és a kurzus (tárgy neve, futó félév) azonosításához szükséges adatokat. A szövegtest *New Times Roman* vagy *Minion Pro* betűtípusból, 12-es betűmérettel szedett legyen – a címek/alcímek betűtípusa/mérete esetében is. Kerülendő a rendhagyó, egyéni formázás! A folyószöveg sorkizárt; a margó normál méretű; a cím/alcím balra igazított. A jegyzetek, lábjegyzetek arab számozásúak. A kiemeléshez egyedül kurziválás használható – elkerülve az aláhúzott, félkövér, ritkított vagy kiskapitális formákat. A sorköz 1-es fokozatú. A szövegtest („enter”-ek segítségével) bekezdésekre tagolódik, amelyet nem tágabb sorközzel, hanem maximum 3 karakterértékű behúzással jelölünk. A takarékoság érdekében a külön címdal kerülendő!

(δ) *Helyesírási és nyelvhelyességi követelmény.* Elvárás, hogy a munka érvényesítse az írott nyelv alapvető helyesírási követelményeit. A durva és súlyos tipushibák elkerülésén túl ügyelni kell a központosági hibákra is, amelyek adott esetben súlyosan veszélyeztetik a szöveg értelmezhetőségét. 10–15 súlyos tipushiba felett a munka elégtelennek minősül. (Íráskészség-zavar fennállása esetén hivatalos igazolás szükséges!)

(ε) *Hivatkozási követelmény.* A hallgató szabadon választhat hivatkozási formát (szövegközi, sorszámozott, szövegvégi jegyzet, lábjegyzet vagy zárójeles/harvardi jegyzet), de minden esetben elvárás a választott forma következetes alkalmazása, amely lehetővé teszi az öt bibliográfiai adat (szerző, cím, hely, év, kiadó) azonosíthatóságát, illetve a locus (szöveghely) pontos visszakereshetőségét. További tájékozódáshoz ajánlható: Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*. Budapest, 2005, Osiris Kiadó. Illetve követhető adott esetben a Magyar Tudomány vagy a Magyar Filozófiai Szemle szerzői ajánlása is.

A fenti pontoknak nem megfelelő, továbbá az adott határidőn túl érkező írásművek *elégtelennek (1) minősülnek*.

Kötelező irodalom:

Nyíri Tamás: *Alapvető etika*. Budapest, 1994, Szent István Társulat.

Scott B. Rae: *Erkölcsei döntések*. Budapest, 2015, Harmat.

Források:

Arisztotelész: *Nikomakhoszi etika*. Ford. Szabó Miklós. Budapest, 1997, Európa. 1094a–1119b. 5–105.

Jeremy Bentham: Bevezetés az erkölcsök és a törvényhozás alapelveibe. In Márkus György (szerk.): *Brit moralisták a XVIII. században*. Ford. Fehér Ferenc. Budapest, 1977, Gondolat. Bevezetés, I–XI. fejezet. 677–760.

Epiktétosz: *Kézikönyvecske*. Ford. Sárosi Gyula. Budapest, 1978, Európa.

Immanuel Kant: *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése*. Ford. Berényi Gábor. Budapest, 1991, Gondolat. 11–101.

John Stuart Mill: Haszonelvűség. In *A szabadságról. Haszonelvűség*. Ford. Pap Mária. Budapest, 1980, Magyar Helikon. 229–354.

Ajánlott irodalom:

Arno Anzenbacher: *Bevezetés a filozófiába*. Budapest, 2001, Cartaphilus. [„Etika” című 7. fejezet.]

Lawrence C. Becker–Charlotte B. Becker: *Encyclopedia of Ethics*. London–New York, 2001, Routledge.

Papp Miklós: *Mozaikkövek az erkölcsi neveléshez*. Budapest, 2015, Új Ember.

George Sher (ed.): *Ethics. Essential Readings in Moral Theory*. London–New York, 2012, Routledge.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Gyakorlati filozófia I.**

Tantárgy neve: Gyakorlati filozófia I. Practical Philosophy I.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET4N01 BTOSZET4N01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): Dr. Makai Péter PhD, egy. adjunktus, Dr. Lurcza Zsuzsa PhD (óraadó)	
Javasolt félév: 4. (tavaszi), 2. év 2. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 2+0 levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A gyakorlati filozófia körébe egyebek között a következő diszciplínákat szokás sorolni: etika, társadalomfilozófia (politikai- és jogfilozófia, történelemfilozófia), vallásfilozófia. Jelen tárgy keretében alapvetően a tágabb értelemben vett társadalomfilozófiáról lesz szó. E témakörben a politikai- és jogfilozófia, valamint a történelemfilozófia olyan alapvető témáit tárgyaljuk, mint a társadalmi rend és az emberi együttélés alapjai, a társadalom és a politikai hatalom működésének intézményi keretei (jogfilozófia), történelem és történetiség, a történelmi fejlődés kérdése (történelemfilozófia). A tárgy továbbá előkészíteni hivatott a <i>Gyakorlati filozófia II.</i> és a <i>Politikai etika c.</i> tantárgyakat.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. - Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mélyszélessége van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör megteremtésére. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	

A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén a) tudása - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. **b) képességei** - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. **c) attitűdje** - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.

A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén a) tudása - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. **b) képességei** - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

01. Arisztotelesz: etika és politika egysége; a polgár fogalma, a politika elvei, az államformák vizsgálata
02. Machiavelli: politika és morál viszonyának újszerű ábrázolása – reneszánsz politikaelmélet, a homo politicus
03. Hobbes és Locke a társadalmi szerződésről; a hatalom központosítása vs. hatalmi ágak különválasztása
04. Hume és Montesquieu a társadalmi szokásokról, a hatalom megosztásáról
05. Berger–Luckmann: a valóság társadalmi felépítése
06. Smith a munkamegosztásról, Hegel a rendekről
07. Weber: osztályok, rendek, pártok; Bourdieu: osztályhelyzet és osztálypozíció
08. Lukács: az osztálytudatról
09. Tönnies: közösség és társadalom
10. Marx: bourgeois és citoyen
11. Hayek: valódi és hamis individualizmus
12. Condorcet és Kant a társadalmi fejlődésről
13. Hegel és Marx a történelem korszakairól
14. Összegző reflexiók

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokviumi vizsgára bocsátás előfeltétele(i): a félévi aláírás megszerzése – aktív részvétel az órák legalább nyolcvan százalékán. A szóbeli vizsga anyagát az előadások és a felsorolt kötelező irodalom tartalma alkotja. Vizsgakövetelmény(ek): a tananyag megfelelő szintű ismerete. Értékelés: a tananyag terjedelmi és tartalmi ismeretének függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*.

Kötelező irodalom:

Arisztotelesz: Politika. Gondolat, Budapest, 1984.

Lendvai L. Ferenc–Orthmayr Imre (szerk.): *Újkori társadalomfilozófia. Szöveggyűjtemény I-II.*, Miskolci Egyetemi Kiadó.

Machiavelli: *A fejedelem*. Magyar Helikon, Budapest, 2017.

Ajánlott irodalom:

Bibó István: *Az európai társadalmi fejlődés értelméről*, in Válogatott tanulmányok, III. kötet. Magvető,

Budapest, 1986.

Hitseker Mária–Sárosi Attila (szerk.): *Politikai filozófiák enciklopédiája*. Kossuth, Budapest, 2003. (eredeti: Blackwell, ford.: Bánki Dezső)

Leo Strauss–Joseph Cropsey (szerk.): *A politikai filozófia története I-II*. Európa, Budapest, 1994.

Ungvári Zrínyi Imre: *Alkalmazott etikai alapfogalmak*. Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2007.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Ökológiai etika**

Tantárgy neve: Ökológiai etika Ecological Ethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET4N02 BTOSZET4L02 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 4 T	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 0+2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali, levelező
Tantárgy feladata és célja: Az Ökológiai etika mint az alkalmazott etikák egyik részterülete az élőkhöz / természethez való helyes emberi viszony erkölcsi kérdéseit foglalja magában, amelyek főként az angolszász és német nyelvterületen önállósult diszciplínák keretében már több évtizede a kutatások középpontjában állnak. Az emberi környezet-átalakító tevékenység, a modern tudományos és technológiai eljárások, a civilizációs folyamatok kiszélesedése újabb és újabb kérdéseket vetnek fel. Ezek szisztematikus tanulmányozása többek között a <i>Környezeti etika</i>, továbbá az <i>Állatokkal való helyes bánásmód etikája</i> keretei között valósul meg. A kurzus elsajátításának célja annak a komplex kutatási projektumnak a bemutatása, amely lényegét tekintve a nyugati gondolkodásban immár tradicionálissá vált, természetet leigázó, kifosztó, pusztító, a határtalan növekedésre orientált szemlélet és gyakorlatok helyett a <i>fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés</i> útjainak – módjainak felmutatására irányul, végső értelemben az <i>emberiség túlélése</i> érdekében (természetvédelem, környezetvédelem, humánökológia és embervédelem). Közlebbi célként hozzájárul az <i>ökológiai kérdések etikai</i> dimenziójának (a BA szakos képzéshez viszonyítottan) részletesebb kifejtéséhez, továbbá az értékvezérelt (lokális és globális) <i>politikai és gazdasági döntések</i> meghozatalához és az egyének /közösségek <i>ökológiai tudatosságra</i> neveléséhez. A kurzus többek között ráépül a tanári MA képzés számos tantárgyának szaktudományos és filozófiai-etikai ismeretanyagára, különösen azok axiológiai jellegű alapvetéseire. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgató ismeri az emberi civilizációs fejlődés fontosabb történeti eredményeit és jelenkori globális veszélyeit, az emberiség létének, túlélésének szociális-ökológiai fenyegetettségét. Ismeri a kapcsolódó műveltségterületek, rokon tantárgyak rendszerében az átfogó, integráló morális kérdéseket. Tájékozott a demokratikus alapértékek (ezen belül a környezeti demokrácia) kérdéskörében. Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt, Tájékozott a természeti létezők morális státusa, továbbá a környezetvédelem, a globalizáció és hatásainak komplex problémakörét illetően. képesség: Képes alkalmazni megszerzett ismereteit az erkölcsstan és etika tanulási-tanítási folyamatában, képes a tanítandó tartalmak meghatározására és strukturálására, továbbá a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. Képes kiművelni-fejlesztetni az erkölcsi érzékenységet a tanulóknban, képes az élet, a természet tisztelete és védelme morális kérdésének közvetítésére. Képes a cselekedetek és következmények összefüggésének felismerésére és felismertetésére. attitűd: Fontosnak tartja a fenntarthatóság és környezettudatosság kialakítását a tanulóknban. Küzdeni tudással rendelkezik az élet, az emberi élet, a természeti létezők, az egészséges és tiszta környezet értékeinek megőrzéséért; a modern fogyasztói társadalom értékrendje helyett új életszemléletet és értékrendet alakít ki, követ és közvetít.	

Tantárgy tematikus leírása:**előadás:****Gyakorlat:**

1-2-3 hét: Ember és környezet viszonyának felfogása a nyugati világban, a keleti ember természetszemlélete. Az ember természethez való viszonyának alakulása Nyugaton – történeti / kultúrtörténeti áttekintésben.

A globalizáció mint komplex jelenség, folyamat.

Globális ökológiai válság, ennek filozófiai, gazdasági – társadalmi és tudományos – technikai okai; alternatív javaslatok a válság megoldására. A Római Klub és a Budapesti Klub szellemi arculata, elemzései, előrejelzései, fontosabb szerzői, a klubok jelentősége.

Az EU és közösségi környezetpolitikája: "Tisztább és egészségesebb környezetet mindenki számára!" A környezetvédelem közös, kötelező minőségi standardjai a tagországok számára – az emberi életminőség és a környezeti kultúra szolgálatában. A környezetpolitika alapelvei: az elővigyázatosság-, a „szennyező fizet” -, a megelőzés -, a forrásnál történő beavatkozás -, a fenntartható fejlődés -, a szubszidiaritás elve.

4. hét: Általános / alapvető etika és alkalmazott etikák, utóbbiak főbb problémakörei. Ökológiai etika fogalma és kapcsolata a szaktudományokkal és a filozófiai tudományokkal. *Emberközpontú világ, romboló humanizmus. Filozófiai kritikák a racionalizmussal, technikai civilizációval, utilitarizmussal, fogyasztói társadalommal szemben (Th. Adorno, M. Horkheimer)*. (Levelező tagozaton nem tárgyaljuk a *-gal jelölt altémát.)

5-6. hét: Alternatív gyakorlati válaszok a világproblémákra: ökológiai mozgalmak, zöld politikai pártok, civil szerveződések a fejlett világban és Magyarországon.

7. hét: A környezetetika klasszikusai: Aldo Leopold (Föld etikája), Albert Schweitzer: az élet tiszteletének elve.

8-9-10.hét: Főbb irányzatok és megközelítésmódok az ökológiai etikában: felületi / sekély-, mély- és köztes ökoetikai koncepciók; antropocentrikus, ökocentrikus, biocentrikus, pathocentrikus, individualisztikus és holista kiindulópontok, ill. ezek keveredése.

Teológiai, teleológiai és felelősségelvű ökoetikák; az ökofeminizmus és képviselői.

11-12.-13. hét: A gazdálkodói tevékenység etikai szabályozása: a hagyományos ökonómia csödjé, ökológiailag érzékeny gazdálkodás. Lokális és globális egysége az ökológiailag vezérelt termelésben – „zöld vállalati jövőkép.”

Ökológiai és humán értékek érvényre juttatása az üzleti vállalkozásokban, vállalatok társadalmi felelősségvállalása, a felelős versenyképesség koncepciója (etikai, társadalmi, környezeti elvárások).

A globális gazdaság. A Globális gazdasági ethosz kidolgozása. A piaci erők ellenőrizhetősége. Globális egyenlőtlenség – globális igazságosság elve, követelménye. A fenntarthatóság gazdasági és etikai elve, gyakorlata. A fenntartható megélhetés (fenntartható város, - közlekedés, - élelmiszertermelés, - állattenyésztés, - háztartási praktikák és táplálkozás, zöld innovációk az energiaszektorban stb.)

14. hét: Kötelezettségeink és erkölcsi tilalmak az állatokkal való bánásmódban. Az állatkísérletek etikai imperatívuszai. A vegetarizmus.

Félévközi számonkérés módja és értékelése: Kettő házi dolgozat benyújtása a tematika valamely résztemái és a kapcsolódó szakirodalom alapján, vagy valamely, a szakterülethez kapcsolódó folyóirat tetszőlegesen választott számainak bemutatása. A beadandó dolgozatnak meg kell felelnie a tudományos írás alapvető és általános tartalmi-formai követelményeinek. A *folyamatos órai aktivitás* a témakörök közös feldolgozásában az *aláírás* megszerzésének feltétele.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kurzus gyakorlati jeggyel zárul, melyet a házi dolgozatokra kapott érdemjegyek átlaga határoz meg.

Kötelező irodalom:

- Charles, Susanne (szerk.): Bioetikai olvasókönyv multidiszciplináris megközelítésben. Dialog-Campus, Pécs - Budapest, (239-268.o.)

- Csányi Vilmos: Íme, az ember. A humánetológus szemével. Libri, Budapest, 2015.

- Endreffy Zoltán: „Hogy művelje és őrizze...” Liget, Budapest, 1999.

- Ferry, Luc: Új rend: az ökológia, Európa, Budapest, 1994.

- Lányi András – Jávor Benedek (szerk.): Környezet és etika. L' Harmattan, Budapest, 2005.

- László Ervin: A kozmosz intelligenciája. Miért vagyunk itt? Angyali Menedék, Budapest, 2018.

.....- Nánási Irén (szerk.): Humánökológia. Medicina, Budapest, 2005.

- Molnár László: Környezeti etika. in Fekete László: Kortárs etika. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest, 2004.
- Morris, Desmond: Az állati jogok szerződése. Európa, Budapest, 1995.
- Takács-Sánta András (szerk.) : Paradigmaváltás?! Szöveggyűjtemény. L'Harmattan, Budapest, 2007.
- Birnbacher, Dieter: Mensch und Natur. Grundzüge der ökologischen Etik. in Bayertz, Kurt (Hrsg.) Praktische Philosophie. Rowohlt, Hamburg, 1991. 278 – 285.S.

vagy:

-Pieper, A. – Thurnherr, U. (Hrsg.): Angewandte Ethik. Eine Einführung. Beck, München 1998.(megfelelő fejezet)

vagy:

-United Nations Environment Programme: Global Environment Outlook: UN Environment Programme (Global Environment Outlook Series) Earthscan Publications Ltd. 2002.

Ajánlott irodalom:

- Adorno, Th.- Horkheimer, M.: A felvilágosodás dialektikája. Gondolat-Atlantisz, Budapest, 1990.
- Attenborough, David: Az első Édenkert. Park, Budapest, 1989.
- Boda Zsolt: Globális ökolitika. Helikon, Budapest, 2004.
- Boda Zsolt – Scheiring Gábor: Globalizáció és fejlődés: Kritikai fejlődéstanulmányok. Szöveggyűjtemény. Új Mandátum, Védegylet, 2012.
- Boda Zs.: - Scheiring G.: Globalizáció és fejlődés a félperiférián: válság és alternatívák, Új Mandátum, Védegylet, 2012.
- Csath Magdolna: Kiút a globalizációs zsákutcából. Kairosz, Budapest, 2001.
- Fenntarthatóság és globalizáció, 1-5. Füzet, L' Harmattan Kiadó, 2007.(Lányi A., Kajner P., Jakab Gy. – Varga A, Takács –Sánta A.)
- ENSZ Környezet és fejlődés Világkonferencia: Agenda 21; Feladatok a 21. századra
- Globális gazdasági ethosz – Kiáltvány/ Manifesto Global Economic.
<https://www.controllingportal.hu/controlling-Világ-98.-szám-2011.-március-30..pd>
- Globalizáció Füzetek, 5. füzet: A fenntartható gazdaság felé. A neoliberais gazdasági globalizáció megkérdőjelezése. Friends of the Earth International – Magyar Természetvédők Szövetsége , 2005.
- Gulyás Emese (szerk.): Tudatos vásárlók könyve, Ursus Libris, Budapest, 2008.
- Kovács Gábor: A haladástól a globalizációig. in Liget, 2006. június
- Kovács József: Környezeti etika. in Világosság, 2008/9-10. 75-106.o.
- Klíma – 21Füzetek (kiadja: Klímavédelmi Kutatások Koordinációs Iroda, MTA KSZI)
- Klímabarát Hírlevél (e-kiadvány, <http://klimabarar.hu>)
- Lányi András: Az ember fáj a földnek (Utak az öko-filozófiához), L' Harmattan, Budapest, 2010.
- László Ervin: Harmadik évezred. Új Paradigma, Budapest, 1998.
- László Ervin: Izgalmas idők. Magyar Könyvklub, Budapest, 1999.
- László Ervin: Meg tudod változtatni a világot. Közös sorsunk kézikönyve. Magyar Könyvklub, 2002.
- Liget c. folyóirat évfolyamai, számai
- Rakonczai János: Globális környezeti problémák. Lazi Bt. Kiadó, Szeged, 2003.
- Scheiring Gábor: Seattle nyomában. A globalizációkritikai mozgalom mint a globális kormányzás új tényezője:
http://poltudszemle.hu/szamok/2008_3szam/2008_3_scheiring.pdf
- Schweitzer, Albert: Az élet tisztelete – életrajz, prédikációk, filozófiai írások, levelek... Ursus Libris, Budapest, 2006.
- Szabó Máté (szerk.): Környezetvédelmi civil kezdeményezések Magyarországon (1988-1998); tanulmányok. Villányi úti Konferenciaközpont, h.n., 1999.
- Zsolnai László: Ökológia, gazdaság, etika. Helikon, Budapest, 2001.
- Jonas, Hans: Das Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die Technologische Zivilisation. Insel-Verlag, Frankfurt/M.1979. (későbbi kiadás: Suhrkamp Taschenbuch, Berlin, 2003.)
- Rees, Martin: Our Final century: Will the Human Race Survive theTwenty-First Century? William Heinemann, UK, 2004.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Etikatörténet II.

Tantárgy neve: Etikatörténet II. History of Ethics II.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET4N03 BTOSZET4L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 4. (tavaszi), 2. év 2. féléve	Előfeltétel: BTOSZET3N03, BTOSZET3L03
Óraszám/hét: 2+0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: aláírás, kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: a kanti és a Kant utáni etikai gondolkodók, irányzatok bemutatása az Etikatörténet I. tárgy folytatásaként, egyben a nyugati erkölcsfilozófiai gondolkodás történeti és problémacentrikus tárgyalása a morálfilozófiai / etikai tradíciók, irányzatok, azok kiemelkedő alakjai és művei; klasszikus és modern etikai eszmerendszerek és alapfogalmak elsajátítása. Feladata: az értékfilozófia, az értéketika, az értékelméletek, az értékek természete, értékmodalitások megismerése és megértése. A nyugati gondolkodás hagyományaival történő megismerkedés hozzájárul a hallgatók kulturális (nyugati, európai) identitása formálódásához. A kurzus kötelező tárgyként az <i>osztatlan etikatanár</i> szakos hallgatók képzését szolgálja, és szorosan kapcsolódik további kötelező tárgyak anyagához (pl. 20. századi modern etikák, Metaetika, Gyakorlati filozófia II., Politikai etika és más alkalmazott etikai diszciplínákhoz is).	
Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknál kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	

A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén a) tudása - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését.

b) képességei - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása: Előadás

01–03. Deontológia: Kant. Legalitás, moralitás, autonómia

Immanuel Kant: *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése*. Ford. Berényi Gábor. Budapest, 1991, Gondolat. 11–101.

04–05. Hegel. Dialektikus etika és történelem. [Recht ↔ Moralität] → Sittlichkeit.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *A jogfilozófia alapvonalai avagy a természetjog és államtudomány vázlata*. Ford. Szemere Samu. Budapest, 1971, Akadémiai. 127–186.

06-07. Következményetika [Utilitarizmus]

Jeremy Bentham: Bevezetés az erkölcsök és a törvényhozás alapelveibe. In Márkus György (szerk.): *Brit moralisták a XVIII. században*. Ford. Fehér Ferenc. Budapest, 1977, Gondolat. Bevezetés, I–XI. fejezet. 677–760.

John Stuart Mill: Haszonelvűség. In *A szabadságról. Haszonelvűség*. Ford. Pap Mária. Budapest, 1980, Magyar Helikon. 229–354.

08-10. Poszthegeiánus morálfilozófia

Friedrich Nietzsche: *Túl jön és rossz*. 1–3, 5, 9. könyv. Budapest, 1995, Ikon. 11–52, 67–80, 125–144.

Søren Kierkegaard: *Vagy-vagy*. Budapest, 2001, Osiris. Az esztétikai és az etikai közötti egyensúly a személyiség kidolgozásában. 575–741.

11-13. Értékelméleti változatok: értékrelativizmus versus értékrealizmus

Heinrich Rickert: *A filozófia alapproblémái*. Ford. Simon Ferenc. Budapest, 1987, Európa. 179–248.

Franz Brentano: *Az erkölcsi ismeret eredete*. Ford. Mezei Balázs. Budapest, 1994, Kossuth.

14. Összegzés

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokviumi vizsgára bocsátás előfeltétele(i): a félévi aláírás megszerzése – aktív részvétel az órák legalább nyolcvan százalékán. A szóbeli vizsga anyagát az előadások és a felsorolt kötelező irodalom tartalma alkotja. Vizsgakövetelmény(ek): a tananyag megfelelő szintű ismerete. Értékelés: a tananyag terjedelmi és tartalmi ismeretének függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó].

Kötelező irodalom:

Hársing László: *Az etikai gondolkodás rövid története*. Budapest, 2010. Áron.

Lásd továbbá a tematikus leírás alatt megadott műveket!

Ajánlott irodalom:

Lawrence C.Becker–Charlotte B. Becker: *A History of Western Ethics*. New York–London, 2003, Routledge.

Roger Crisp (ed.): *The Oxford Handbook of the History of Ethics*. Oxford, 2013, OUP.

Annemarie Pieper: *Geschichte der neueren Ethik I*. Tübingen–Basel, 1992, Francke.

TANTÁRGYI TEMATIKA

Osztatlan Etikatanár

Általános etika II.

Tantárgy neve: Általános etika II. Fundamental Ethics II. General Ethics II.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET5N01 BTOSZET5L01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 5. (őszi), 3. év 1. félév	Előfeltétel: BTOSZET3N04, BTOSZET3L04
Óraszám/hét: 0+2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: (α) az <i>erkölcsi alaptapasztalatok</i> filozófiai mélységű átvilágítása; (β) az ember morális életgyakorlatára, annak lehetőség-feltételeire irányuló reflexió hagyományának (<i>ethica fundamentalis</i>), közelebbről az erkölcsfilozófiai gondolkodás történetének klasszikus auktorok művein keresztül ívelő történeti áttekintése; (γ) a tárgyalás során feltáruló különböző (kötelesség-, következmény-, erény-, célzat- és felelősségetikai etc.) válaszok rendszeres feldolgozása. A kurzus során a már korábban tárgyalt elméleti kérdéseket konkrét morálfilozófiai példák közös elemzésén keresztül közelítjük meg.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkétség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	
A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	
A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan	

elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését.
b) képességei - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

- 01–02. Lelkiismeret és autonómia
- 03–04. Erkölcsi felelősség
- 05–06. Cselekvési helyzet
- 07–08. Eszközök
- 09–10. Bűn és szegény
- 11–12. Boldogság és erény
- 13. Érvelésmódok
- 14. Abszolutizmus-relativizmus. Összegzés

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diszkusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Minthogy a kurzus szemináriumi jelleggel esetmegbeszélésekre épül, fontos követelmény, hogy a hallgatók óráról órára részt vegyenek a közös diszkusszióban. Ennek függvényében megajánlott gyakorlati jegy ajánlható. A teljesítés további feltétele egy esetelemző dolgozat elkészítése (egy konkrét esetről kiemelt morálfilozófiai probléma elemzése); levelezős hallgatóknak tovább öt, előre megadott problémát tartalmazó esetelemzést kell írnia; esetenként 2-3 oldalban. Az elemzések beadásának határideje: a vizsgaidőszak első két hetén belül; elektronikus levélhez csatolt formában (makailp@gmail.com).

Az írásművekre rögzített terjedelmi, tartalmi és formai keretek vonatkoznak; az írásbeli feladatok kidolgozása során a hallgatónak érvényesítenie kell az alapvető helyesírási, nyelvhelyességi és hivatkozási követelményeket (lásd alább!) * – A végleges gyakorlati jegyet (α) + (β) kiértékelésének függvényében az oktató ajánlja meg.

** Részleteiben*

(α) *Terjedelmi követelmény.* Minimális terjedelem: 0,3; maximális terjedelem 0,5 szerzői ív; azaz $\approx 13\,000\text{--}20\,000$ n (leütés) [1 szerzői ív = $40\,000$ n] lábjegyzetekkel együtt, a leütésekbe beszámítva a szóközöket is – ami hozzátétőlegesen és az alább megadott formában 5,5–8,5 A/4-es oldalnyi anyagnak feleltethető meg. Megjegyzés: a terjedelem bizonyos értelemben mutatója a feldolgozás mértékének!

(β) *Tartalmi követelmény.* Alapkövetelmény az formális/informális logika szabályainak érvényesítése. A jegyzetszerű, logikai összefüggéseket tartalmilag/formailag/nyelviileg nem érvényesítő munkák *elégtelennek* minősülnek.

(γ) *Formai követelmény.* Az írásműnek tartalmaznia kell a hallgató (név, szak) és a kurzus (tárgy neve, futó félév) azonosításához szükséges adatokat. A szövegtest *New Times Roman* vagy *Minion Pro* betűtípusból, 12-es betűmérettel szedett legyen – a címek/alcímek betűtípusa/mérete esetében is. Kerülendő

a rendhagyó, egyéni formázás! A folyószöveg sorkizárt; a margó normál méretű; a cím/alcím balra igazított. A jegyzetek, lábjegyzetek arab számozásúak. A kiemeléshez egyedül kurziválás használható – elkerülve az aláhúzott, félkövér, ritkított vagy kiskapitális formákat. A sorköz 1-es fokozatú. A szövegtest („enter”-ek segítségével) bekezdésekre tagolódik, amelyet nem tágabb sorközzel, hanem maximum 3 karakterértékű behúzással jelölünk. A takarékoság érdekében a külön címdal kerülendő!

(δ) *Helyesírási és nyelvhelyességi követelmény.* Elvárás, hogy a munka érvényesítse az írott nyelv alapvető helyesírási követelményeit. A durva és súlyos típushibák elkerülésén túl ügyelni kell a központoszási hibákra is, amelyek adott esetben súlyosan veszélyeztetik a textus értelmezhetőségét. 10–15 súlyos típushiba felett a munka elégtelennek minősül. (Íráskészség-zavar fennállása esetén hivatalos igazolás szükséges!)

(ε) *Hivatkozási követelmény.* A hallgató szabadon választhat hivatkozási formát (szövegmű, sorszámozott, szövegvégi jegyzet, lábjegyzet vagy zárójeles/harvardi jegyzet), de minden esetben elvárás a választott forma következetes alkalmazása, amely lehetővé teszi az öt bibliográfiai adat (szerző, cím, hely, év, kiadó) azonosíthatóságát illetve a locus (szöveghely) pontos visszakereshetőségét. További tájékozódáshoz ajánlható: Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*. Budapest, 2005, Osiris Kiadó. Illetve követhető adott esetben a Magyar Tudomány vagy a Magyar Filozófiai Szemle szerzői ajánlása is.

A fenti pontoknak nem megfelelő, továbbá az adott határidőn túl érkező írásművek *elégtelennek (1)* minősülnek.

Kötelező irodalom

Larry R. Churchill: *Etika mindenkinek. Készségalapú megközelítés*. Budapest, 2020, Pallasz Athéné.

Robert Spaemann: *Erkölcsei alapfogalmak*. Budapest, 2001, Egyházforum.

Ajánlott irodalom

Ray Billington: *Living Philosophy. An Introduction to Moral Thought*. London–New York, 2004 [1988], Routledge.

Dietmar Hübner: *Einführung in die philosophische Ethik*. Göttingen–Bristol, 2014, Vandenhoeck & Ruprecht.

Leslie E. Sekerka: *Ethics is a Daily Deal*. New York, 2016, Springer.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Filozófiai és vallási antropológia

Tantárgy neve: Filozófiai és vallási antropológia Philosophical and Religious Anthropology Philosophy and Anthropology of Religion	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET5N02 BTOSZET5L02 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Makai Péter, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 5. (őszi), 3. év 1. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 2+0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A <i>filozófiai antropológiát</i> – önálló diszciplínaként – a hagyományos kultúrák emberképeinek a modern szaktudományok eredményeivel történő szembesítésnek, „szintézisnek” igénye hívta életre a 20. század első felében. A tantárgy feladata és célja az ember önfelfogását, létezésének szerkezetét, dinamikáját és értelmességét, világegyetemben elfoglalt helyét tárgyaló szakirodalmi források megismerése, különös tekintettel az emberre vonatkozó jelenkori filozófiai, vallástudományi és teológiai reflexiókra, továbbá az ezekben kifejtésre kerülő ún. antropológiai konstansokra. Könnyen belátható: a történetileg változó perspektívák és paradigmák fényében időről időre másként <i>gondolkodunk az emberről</i>; kevésbé észlelhető azonban, hogy ezt – a világ körülményeinek változásán túl – miként kíséri az <i>emberi lét</i> tényleges alakváltozása.	
Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. - Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mélységes szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzelmi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat	

helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör megteremtésére. **c) attitűdje** - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.

A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén a) tudása - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. **b) képességei** - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. **c) attitűdje** - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelki nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.

A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén a) tudása - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. **b) képességei** - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

[A tényleges tematika a feldogozott forrásrészleteknek megfelelően módosulhat.]

- 1–2. A modern antropológia keletkezése, önértelmezése és forrásai
- 3–4. Ember a természet, a kultúra és az Isten(ek) horizontjában
- 5–12. Az emberi létjellemzők, azok értelmezése: testiség, szellemiség, nyelviség, szabadság, felelősség, személyesség, társadalmiság, időbeliség (történetiség, halandóság)
- 13–14. Az emberi lét értelmessége, végső orientációjának és transzcendenciájának lehetősége

A kollokviumi vizsgára bocsátás előfeltétele(i): a félévi aláírás megszerzése – aktív részvétel az órák legalább nyolcvan százalékán. A szóbeli vizsga anyagát az előadások és a felsorolt kötelező irodalom tartalma alkotja. Vizsgakövetelmény(ek): a tananyag megfelelő szintű ismerete. Értékelés: a tananyag terjedelmi és tartalmi ismeretének függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Az órai munkára tekintettel megajánlott jegy is adható!

Kötelező irodalom

- Arno Anzenbacher: Az ember. In *Bevezetés a filozófiába*. Budapest, 1993, Herder. 252–295.
 Gerd Haefner: *Philosophische Anthropologie*. Stuttgart–Berlin–Köln, 1989, Kohlhammer. (Gáspár Csaba László kéziratos fordításának köszönhetően magyarul is hozzáférhető.)
 Wolfhart Pannenberg: *Mi az ember? Korunk antropológiája a teológia fényében*. Budapest, 1998, Egyházforum.

Ajánlott irodalom:

- Norbert Elias: *A civilizáció folyamata*. Budapest, 2004, Gondolat.
 Arnold Gehlen: *Az ember. Természete és helye a világban*. Budapest, 1976, Gondolat. [Bevezetés]
 Max Scheler: Az ember helye a kozmoszban. In *Tanulmányok*. Budapest, 1995, Osiris. 9–113.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Morálfilozófiák**

Tantárgy neve: Morálfilozófiák Moral Philosophy	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET5N03 BTOSZET5L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete (Filozófiai Tanszék) Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Nyíró Miklós, egy. docens, PhD	
Közreműködő oktató(k): —	
Javasolt félév: 5. félév, Ő	Előfeltétel: —
Óraszám/hét: nappali 2-0	Számonkérés módja: aláírás, zh, kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali és levelezős
Tantárgy feladata és célja: A kurzus keretében a modernkori morálfilozófiáknak elsősorban a német filozófia vonzáskörébe tartozó néhány kulcsfontosságú szerzőjét – így Kant, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger és Gadamer – vonatkozó nézeteit tárgyaljuk. E szerzők <i>morálfilozófiai</i> mondanóját szoros szövegértelmezéssel kiegészítve rekonstruáljuk. Kompetenciák: <i>A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése az egyéni bánásmód érvényesítésének figyelembevétele területén</i> a) <i>tudása</i> – Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit; – Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére; – A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére. b) <i>képességei</i> – Képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, vallás és életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. – Képes a tanulóban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. c) <i>attitűdje</i> – Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását. <i>A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén</i> a) <i>tudása</i> – Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit. b) <i>képességei</i> – Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt. <i>Az autonómia és a felelősségvállalás területén</i> a) <i>tudása</i> – Tisztában van személyiségének sajátosságaival. b) <i>képességei</i> – Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. – Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. c) <i>attitűdje</i> – Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás (A levelezős képzésben nem szerepelnek a *-gal jelölt anyagok.): 1. Bevezetés: a moralitás kérdésének történeti és szisztematikus expozíciója 2. Kant gyakorlati filozófiája 3. Szövegolvasás: „Áttérés a közönséges erkölcsi érzékmegismerésről...” 4. Kierkegaard stádiumelmélete, az etikai stádium jellemzői 5. Szövegolvasás: részletek „Az esztétikai és az etikai közötti egyensúly...” c. írásból* 6. ZH 7. Nietzsche mint morálfilozófus: a moralitás genealógiája, nihilizmus, „örök visszatérés” mint a cselekvés mércéje 8. Szövegolvasás: „Jó és gonosz”, „jó és hitvány”, „Bűn”, „rossz lelkiismeret” és társaik”	

9. Szövegolvasás: „Mit jelentenek az aszketikus ideálok?”*
10. Heidegger: egzisztencia és autenticitás, lelkiismeret és tulajdonképpen egzisztálás
11. Szövegolvasás: „A tulajdonképpen lenni-tudás jelenvalólét-szerű tanúsítása és az elhatározottság”*
12. Gadamer: *phronészisz* contra lelkiismeret, *techné* és *phronészisz* elhatárolása*
13. Szövegolvasás: „A tapasztalat fogalma és a hermeneutikai tapasztalat lényege”*
14. ZH

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

2 db. ZH

Zárthelyi dolgozat: a megelőző hetekben tárgyalt szerzőkre és irodalomra vonatkozó kérdéssor, tesztkérdések formájában.

Zárthelyi dolgozat értékelése: 44-50 pont: jeles; 37-43: jó; 30-36: közepes; 23-29: elégséges; 0-22: elégtelen.

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokviumi jegy a félévközi teljesítmény (40%-os súllyal számítva) és a félévvégi vizsga (60%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből tevődik össze. A félévközi ZH-k (50-50%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből összeálló jegy tehát 0,4-ös szorzóval kerül beszámításra a végső, kollokviumi jegybe. Ha akár a félévközi teljesítmény, akár a félévvégi vizsga elégtelen, akkor a kollokviumi jegy is elégtelen.

Kötelező irodalom: elérhető az alábbi oldalon: <http://filozofia.uni-miskolc.hu/hallgatok/oktatasi-anyagok/dr-nyiro-miklos-anyagai/> (Boros ajánlott irodalma szintén)

A levelezős képzésben nem dolgozunk a *-gal jelölt tétellel.

Gadamer, Hans-Georg: „Arisztotelész hermeneutikai aktualitása”, „A tapasztalat fogalma és a hermeneutikai tapasztalat lényege”. In. uő.: *Igazság és módszer*. 2. kiad. Osiris, Budapest 2003, 351-61 és 385-402.*

Heidegger, Martin: „A tulajdonképpen lenni-tudás ittlét-szerű tanúsítása és az elhatározottság”. In. uő.: *Lét és idő*. 2. kiad. Osiris, Budapest 2001, 310-349.

Kant, Immanuel: „Áttérés a közönséges erkölcsi észmegismerésről...”. In. uő.: *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése ...* Gondolat, Budapest 1991.

Kierkegaard, Sören: „Az esztétikai és az etikai közötti egyensúly a személyiség kimunkálásában”. In. uő.: *Vagy-vagy*. Osiris-Századvég, Budapest, 2001, 467-6□1.

Nietzsche, Friedrich: „'Jó és gonosz', 'jó és hitvány'”, „'Bűn', 'rossz lelkiismeret' és társaik”, „Mit jelentenek az aszketikus ideálok?”. Mindhárom in. uő.: *Adalék a morál genealógiájához*. Holnap Kiadó, Bp. 1996, 18-58, 59-112, és 113-196.

Ajánlott irodalom:

Boros Gábor (szerk.): *Filozófia*. Budapest: Akadémia, 2007 (a tárgyalt szerzők).

Heller Ágnes: *Morálfilozófia*. Budapest: Cserépfalvi, 1996.

Russ Shafer-Landau (ed.): *Ethical Theory. An Anthology*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2013².

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Etikai elméletek tipológiája

Tantárgy neve: Etikai elméletek tipológiája Typology of Ethical Theories	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET6N01 BTOSZET6L01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 6. (tavaszi), 3. év 2. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 0+2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: az erkölcsfilozófia gondolkodás egy-egy meghatározó paradigmájához (kötelesség-, következmény-, erény-, célzat- és felelősségetikai etc.) kötődő problémák és forrásszövegek rendszeres feldolgozása. Szemeszterről szemeszterre más-más elmélettípusok referencia-szövegei és problémahorizontjai kerülnek elemzésre. Jelen félév során a modern <i>erényetika</i> terén belül felvetett kérdésekkel foglalkozunk <i>André Comte-Sponville</i> könyvének olvasása kapcsán.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. - Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mélyszélessége van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör megteremtésére. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	
A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-	

gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. **b) képességei** - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. **c) attitűdje** - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.

A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén a) tudása - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. **b) képességei** - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Forrás-feldolgozás

A kurzus az alábbi mű feldolgozására épül:

André Comte-Sponville: *Kis könyv nagy erényekről*. Ford. Saly Noémi. Budapest, 2005, Osiris.

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diszkusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó].

Kötelező irodalom:

Lásd továbbá a tematikus leírás alatt megadott forrásművet! A kollokviumhoz szükséges kötelező források részletei a félév során kerülnek végleges rögzítésre.

Ajánlott irodalom:

Gordon Graham: *Eight Theories of Ethics*. London–New York, 2004, Routledge.

Russ Shafer-Landau (ed.): *Ethical Theory. An Anthology*. Oxford, 2013², Wiley-Blackwell.

Liezl van Zyl: *Virtue Ethics. A Contemporary Introduction*. London–New York, 2004, Routledge.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Társadalmi nemek kutatása

Tantárgy neve:		Tantárgy Neptun kódja:	
Társadalmi nemek kutatása		BTOSZET6N02	
Gender Studies		BTOSZET6L02	
Gender research		Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék	
		Tantárgyelem: kötelező	
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár			
Közreműködő oktató(k): -			
Javasolt félév: 6. T		Előfeltétel: nincs	
Óraszám/hét: 0+2		Számonkérés módja: gyakorlati jegy	
Kreditpont: 3		Munkarend: nappali	
Tantárgy feladata és célja: Az Osztatlan etikatanári mester szak vonatkozó ismeretanyagának keretein belül a nemek kapcsolatának vizsgálata, különös hangsúllyal a társadalmi nemek viszonyát ábrázoló feminista nézőpontú etikának mint a demokratikus politikai filozófia és politikai gyakorlat prolegomenájának bemutatása. A kurzus kettős célt szolgál. Egyrészt átfogó kép kialakítását a nemek kérdéskörének lényegéről, tematikai sokszínűségéről, interdiszciplináris és kritikai jellegéről a gender-aspektus alkalmazásával mindenekelőtt az etikában, a filozófiatörténetben, pedagógiában, továbbá a szociológiában, történettudományokban, nyelvtudományokban. Mindezek együttesen hozzájárulhatnak a női és férfi hallgatók és majdani tanítványaik társadalmi szerep-identitásának tudatos formálásához, a társadalmi – iskolai – valóságnak (a nemek viszonya vonatkozásában) a demokratikus, az új, humanista univerzalizmus, az igazságosság, egyenlőség/esélyegyenlőség jegyében történő alakításához. Kitérünk továbbá az újabb kultúratudományi – etikai nézőpont sajátosságára, így pl. a gender és kulturális emlékezet összefüggésére. Fejlesztendő kompetenciák:			
tudás: A tanár(jelölt) tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok /erkölcsi jogok, női jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a kulturális különbségek körében. Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi és kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai ill. iskolán kívüli életét. Tájékozott a nemekre irányuló legújabb, multidiszciplináris kutatások és megközelítésmódok körében.			
képesség: Elkötelezett a demokratikus gondolkodásra nevelés iránt. Hivatásának gyakorlása során motivált a tanulók személyiségének fejlesztésében a toleranciára nevelésre, a származás, nem, vallás, életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. Képes a tanulóknak adekvát támogatást adni személyes értékrendjük, és konstruktív életvezetésük kialakításához.			
attitűd: Törekszik a morális szabadság, az egzisztenciális választás, a döntés súlyának, jelentőségének felismertetésére tanítványaiban; Képes elősegíteni a tanulók reális önértékelését, alkalmazni a tanulók önbecsülését segítő ellenőrzési módszereket. Képes a konfliktusok hatékony kezelésére ill. megelőzésére.			
Tantárgy tematikus leírása:			
Előadás:		Gyakorlat:	
		1-2.hét	
		A <i>Gender Studies</i> mint a társadalmi nemek mibenlétének, kapcsolatának tudományos vizsgálata, a megközelítésmód interdiszciplináris és kritikai jellege. A Gender Studies kapcsolata a nőkutatásokkal (Women's Studies, Feminist Studies) és a feminizmussal mint mozgalommal. A Gender-kérdés a férfikutatások tükrében. A <i>feminista filozófia és etika</i> fogalma, tárgykörei, újszerűsége. Feminizmus történeti áttekintésben (politikai mozgalmak, elméleti irányzatok).	
		3-4.-5. hét	

	A feminista kutatások interdiszciplináris jellege: gender-aspektus az egyes szaktudományokban (történettudomány, irodalom- és kultúratudományok, nyelv- és kommunikáció-tudományok, kulturális antropológia, szociológia, agykutatás, pszichiátria, pszichológia, politológia és nemzetközi kapcsolatok, gazdaságtudományok,; filozófiai tudományokban: tudományfilozófia, nyelvfilozófia, jogfilozófia, etika, alkalmazott etikák, teológia). A <i>pedagógusi szakma, az oktatás/felsőoktatás</i> változásai a nemek közötti egyenlőség nézőpontjából. 6-7. hét A feminista etika -<i>középponti kategóriái</i>: sex–gender, identitás, nemi differencia, férfi-morál, női-morál stb. A <i>gender</i>, az <i>identitás</i>, a <i>test</i> mint kultúratudományi kategóriák. -<i>főbb tárgykörei</i>: Mi a nő? Mi a férfi? A nemekkel kapcsolatos sztereotípiák a <i>közgondolkodásban</i>. Férfi és nő – a két nem különbözősége a <i>tudomány</i> mai állása szerint (a genetikai és hormonális nem; biológiai, anatómiai adottságok; a pszichológiai nem). A biológiai determinánsok szerepe, mértéke a személyiségjegyek, az intelligencia és gondolkodás, az érzelmi igények, az érdeklődési kör közötti különbözőség aspektusából. A szocializáció folyamata és jelentősége: férfi és női identitás, a nemi szerepek (gender role) elsajátítása, a nemre jellemző viselkedésformák és értékpreferenciák. 8-9. hét A társadalmi aspektus: Mit jelent nőnek/férfinak lenni a társadalomban? A biológia nem végzettség. A nő – férfi hierarchikus viszony kialakulása. A patriarchális társadalmi gyakorlat kritikája. Kulcsfogalmak: emancipáció, (erkölcsi) autonómia, szubjektum, önkitaljesítés, igazságosság, egyenlőség, diszkrimináció és megszüntetése, előnyben részesítés; emberi méltóság, emberi jogok, erkölcsi jogok, női jogok. 10-11. hét Az androcentrikus filozófiai gondolkodás néhány <i>kategóriájának</i> (ember, szubjektum, autonómia, racionalitás stb.) feminista szempontú elemzése a filozófiában és a tudományban; a morál mint az uralom eszköze a rétegzett, patriarchális társadalmakban; férfimorál – női morál: C. Gilligan két morál elmélete (gondoskodásetika vs. igazságosságetika), pro és kontra Gilligan; a nem-specifikus (nemre jellemző) vs. a nemek vonatkozásában semleges morál koncepciója. 12-13. hét Az <i>alkalmazott etikák</i> főbb problémáinak feminista szempontú megközelítése: politikai hatalom, hatalomelméletek feminista olvasata; oktatás és tudományos pálya; munkahely, munkabér/bérszakadék, karrier; szegénység; testpolitika; reprodukciós problémák (fogamzásgátlás, abortusz, mesterséges megtermékenyítés, lánymagzatok megszületéshez való joga stb.); szexualitika; nők elleni erőszak házasságon belül és kívül, háborús cselekményekben; prostitúció, pornográfia; párkapcsolatok, házasság, család világi és vallásos felfogásban; az ökofeminizmus mint az ökológiai etika egyik irányzata stb. 14. hét A két nem helyzete a mai világban, különböző kultúrkörökben, régiókban, multikulturális társadalmakban (horizontális tagolású elemzés). Új típusú kapcsolatok lehetősége a nemek között a jövő vonatkozásában. Nemek háborúja – nemek együttműködése; a hagyományos férfi és női szerepek és ezek újrafogalmazása a közélet és a magánélet szférájában.
	Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félévi aláírás megszerzésének feltétele jelenlét – a vonatkozó egyetemi ill. kari előírások szerinti arányban – az órákon, továbbá folyamatos részvétel a szemináriumi tananyag témáinak értelmező, elemző, kritikai feldolgozásában. Két házi dolgozat elkészítése és bemutatása a kurzus anyagából egyénileg választott téma alapján. A dolgozatnak tartalmi és formai tekintetben meg kell felelnie az akadémiai írás szabályainak. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Az órai szereplést, valamint a két házi dolgozatot egyenlő súllyal, háromszor egyharmados arányban vesszük figyelembe a gyakorlati jegy kialakításában. A dolgozatokat legkésőbb a szorgalmi időszak végéig be kell nyújtani. A szerzőnek pontosan meg kell fogalmaznia főbb téziseit és érveket szükséges felsorakoztatnia állításainak alátámasztására.

Kötelező irodalom:

- Beauvoir, Simone: *A második nem*. Gondolat, Budapest, 1969. (részletek)
- Nagl-Docekal, Herta: *Feminista filozófia*. Áron, Budapest, 2006.
- Hadas Miklós (Szerk.): *Férfiuralom. Írások nőkről, férfiakra, feminizmusról*, Replika – Könyvek, Budapest, 1994.
- Miles, Rosalind: *Az idő leányai. A nők világtörténelme*. Balassi, Budapest, 2000. (eredeti amerikai: 1993.)
- Pieper, Annemarie: *Van-e feminista etika?* Áron, Budapest, 2004. (Ford.: Hell Judit, Szekeres Erika)
- Kemp, Sandra. – Squires, Judith (szerk.): *Feminisms (Oxford Readers)*. Oxford: UP, Oxford – New York, 1997. (részletek), vagy
- Meyer, Ursula: *Einführung in die feministische Philosophie*. dtv, München, 1997. (2. kiad.), részletek

Ajánlott irodalom:

- Badinter, Elizabeth: *A szerető anya. Az anyai érzés története a 17-20. században*. Csokonai, Debrecen, 1999. (eredeti francia: 1980.)
- Bourdieu, Pierre: *Férfiuralom*. Napvilág, Budapest, 2000. (eredeti francia: 1998.)
- Hell Judit: *Van-e feminista filozófia?* Áron, Budapest, 2006.
- Laqueur, Thomas: *A testet öltött nem. Test és nemiség a görögöktől Freudig*. Új Mandátum, Budapest, 2002.
- Léderer Pál: *Nyilvánvaló nők. Prostitúció, társadalom, társadalomtörténet*. Új Mandátum, Budapest, 1999.
- Mosse, George L.: *Férfiasságnak tükröze. A modern férfieszmény kialakulása*. Balassi, Budapest, 2001.
- Palasik Mária – Sipos Balázs (szerk.): *Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon*. Napvilág, Budapest, 2005.
- Pető Andrea: *Elmondani az elmondhatatlant. A nemi erőszak Magyarországon a II. világháború alatt*. Jaffa Kiadó, Budapest, 2019.
- Szabadfalvi József (jnr.): *Mai angol-amerikai jogelméleti törekvések*. Bíbor, Miskolc, 1996.
- Wolf, Naomi: *A szépség kultusza*. Csokonai, Debrecen, 1999. (eredeti amerikai: 1990)
- Yuval-Davis, Nira: *Nem és nemzet*. Új Mandátum, Budapest, 2005.

Ajánlott irodalom az iskola, oktatás, nevelés, felsőoktatás, tudományos kutatás, pályaválasztás, pedagógusi hivatás altémához:

Kereszty Orsolya: A társadalmi nemek reprezentációjának vizsgálata a tankönyvekben. in *Könyv és Nevelés* 3., 56-66.pp.

Kereszty Orsolya: Új irányok a nemi egyenlőtlenségek kutatásában: nők a kutatói pályán. in Juhász György - Horváth Kinga - Stredl Terézia et. alt. (szerk.): *Oktatás és tudomány a XXI. század elején*. Konferenciakötet, Selye János Egyetem, Komarno, 2014. 121-139.pp.

Kéri Katalin (szerk.): *Társadalmi nem és oktatás*. PTE BTK „Oktatás és társadalom” Neveléstudományi Doktoriskola konferenciakötete, Pécs, 2011.

Kissné Novák Éva: Nők a magyar tudományban. in *Magyar Tudomány*, 2002/3. sz. 340-348.o.

Konczosné Szombathelyi Márta– Mészáros Attila: Nőket a műszaki képzésbe. TNTeF (Társadalmi Nemek Tudománya e-Folyóirat), (2015) 5.1, 19-37. pp.

Kovács Edina: A tanári identitás alakulása a társadalmi nemi szerepek tükrében. in Kéri Katalin (szerk.): *Társadalmi nem és oktatás*, Pécs, 2011.

Kovács Edina: Tanár(nő)kép a rendszerváltás előtt és után. TNTeF (Társadalmi Nemek Tudománya e-Folyóirat), (2012) 2.2, 55-73. pp.

Kovács Mónika: Nemi sztereotípiák, nemi ideológiák és karrieraspirációk in *Educatio*, 2007/1. 16/1. 99-114. pp.

Kovács Mónika: *Nemi sztereotípiák és előítéletek az iskolában*. in Gordon Győri János (szerk.): *Tanárok interkulturális nézetei és azok hatása az osztálytermi munkára. A multikulturalitás és interkulturális szemlélet elméleti alapjai és történeti vonatkozásai az oktatásban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014. 45-51.o.

Krolify Vélemény-és Szervezetkutató Intézet: (Zárótanulmány az Óbudai Egyetem számára, 2012): Lányok útja a műszaki diplomáig. Középiskolai és felsőoktatási esélyek és nemi különbségek a műszaki pályaválasztás területén. nokatud.hu/letoltes/Lanyok_utja_a_muszaki_diplomaig PDF

Kurkó Noémi: Reál továbbtanulásra ösztönző technikák. Felsőoktatási Műhely 2008/4. Reál(is) továbbtanulás [felvi.hu/pub_bin/dload/FEMU/.../oldal 45-62](http://felvi.hu/pub_bin/dload/FEMU/.../oldal45-62).

NaTE <http://nokatud.hu>

Nemzeti Innovációs Hivatal: KFI – tükör, 2. Nők a Kutatás-Fejlesztés-Innováció területén (szerk. Csőke A. – ifj. Keresztes J.- Imre B., et. alt.) Nemzeti Innovációs Hivatal, Budapest, 2013.

Paksi Veronika: Miért kevés a női hallgató a természet- és műszaki tudományi képzésekben? in Replika, 2013/4 – 2014/1 , 109-130. o. vagy: [http://academia.edu/Veronika- Paksi](http://academia.edu/Veronika-Paksi)

Paksi Veronika: Család és/vagy hivatás? Nők a természettudományi kutatói pályán. felvi.hu/pub_bin/.../070827/Termtud_kutatonok_vegleges

Schadt Mária: A nemek közötti egyenlőtlenségek társadalmi meghatározottsága a felsőoktatásban. 4 Dimenzió Társadalomtudományi Egyesület. 2011. május 25.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Politikai etika**

Tantárgy neve: Politikai etika Political Ethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET6N03 BTOSZET6L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 6. (tavaszi), 3. év 2. féléve	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 0+2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: szemináriumi szakszöveg-olvasás keretében dolgozza fel a modern társadalom- és politikai etika alapvető vagy aktuális forrásait.	
Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését. A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését.	

b) képességei - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

Az adott félévben feldolgozásra kijelölt forrás(ok):

Pierre Manent: Politikai filozófia felnőtteknek. A demokratikus társadalom láttelepe. Ford. Kende Péter. Budapest, 2005, Osiris.

Pierre Manent: A nemzetek létjoga. Gondolatok az európai demokráciáról. Ford. Szénási Éva. Budapest, 2017, L'Harmattan. »Veritas Europaea« sorozat.

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diszkusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Minthogy a kurzus szemináriumi jelleggel közös diszkussziókra is épül, fontos követelmény, hogy a hallgatók óráról órára részt vegyenek azokon. Ennek függvényében megajánlott gyakorlati jegy adható.

Kötelező irodalom:

Derek Matravers–Jon Pike (ed.): *Debates in Contemporary Political Philosophy*. An anthology. London–New York, 2005, Routledge.

Leo Strauss–Joseph Cropsey (szerk.): *A politikai filozófia története*. I–II. Ford. Berényi Gábor et al. Budapest, 1994, Európa.

Lásd továbbá a tematikus leírás alatt megadott műveket!

Ajánlott irodalom:

Jens Badura: Kulturelle Pluralität und Ethik. In Christoph Mandry (Hrsg.): *Kultur, Pluralität und Ethik*. Münster–Hamburg–London, 2004, LIT. 17–38.

Jacques Derrida: Vendégszeretetgyűlölet. In *Ki az anya?* Pécs, 1997, Jelenkor Kiadó.

Robert E. Goodin–Philip Pettit–Thomas Pogge (ed.): *A Companion to Contemporary Political Philosophy*. Volume I–II. Oxford, 2007^{2nd}, Blackwell Publishing.

Domingo Blanco Fernández: *A politikai filozófia alapelvei*. Ford. Welhammer Zsolt. Budapest, 2009, L'Harmattan.

Kis János: *A politika mint erkölcsi probléma*. Budapest, 2004, Élet és Irodalom.

Sarhan Dhouib (ed.): *Demokratie, Pluralismus und Menschenrechte*. Weilerswist, 2014, Velbrück Wissenschaft.

TANTÁRGYI TEMATIKA

Osztatlan Etikatanár

Gyakorlati filozófia II.

Tantárgy neve: Gyakorlati filozófia II. Practical Philosophy II.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET6N04 BTOSZET6L04 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 6. (tavaszi), 3. év 2. félév	Előfeltétel: BTOSZET4N01, BTOSZET4L01
Óraszám/hét: o+2, levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: <i>Arisztotelész</i> óta elkülönítjük egymástól az emberi aktivitás három formáját, a szemléleti, a gyakorlati és az alkotói jellegű tevékenységi köröket. Noha az etikának <i>gyakorlati filozófiaként</i> történő meghatározása (illetve fordítottnak: a gyakorlati filozófiának efféle leszűkítése) jogos lehet, a <i>cselekvés és a gyakorlat tudományaként</i> felfogott <i>praxeológia</i> egy ennél tágabb területet ölel fel. A cselekedeteinket meghatározó döntések/helyzetek elemzésén túl magában foglalja az egyéni és közösségi gyakorlatok, illetve a gyakorlatokból kiépülő társadalmi alakzatok és intézmények (jog, erkölcs, politika, gazdaság etc.) működésének a tudományos vizsgálatát, közelebbről pedig a gyakorlatokra irányuló filozófiai, <i>cselekvésméleti</i> reflexiót. A tantárgy célja a gyakorlati filozófia területén felmerülő kérdéseknek releváns szerzők írásain/gondolatain átívelő bemutatása.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén a) tudása - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. - Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mélyszélessége van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. b) képességei - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikuss és nem etikuss cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. c) attitűdje - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén a) tudása - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. b) képességei - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő	

légkör megteremtésére. **c) attitűdje** - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.

A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén a) tudása - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. **b) képességei** - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. **c) attitűdje** - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.

A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén a) tudása - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. **b) képességei** - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

01–02. Hegel. Dialektikus etika és történelem. [Recht ↔ Moralität] → Sittlichkeit. Kitérő: Marx
Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *A jogfilozófia alapvonalai, avagy a természetjog és államtudomány vázlata*.
Ford. Szemere Samu. Budapest, 1971, Akadémiai. 127–186.

03. Radbruch contra Kelsen. Jog és/vagy erkölcs?

Gustav Radbruch: Törvényes jogtalanság és törvényfeletti jog. In Varga Csaba (szerk.): *Jog és filozófia*.
Budapest, 2001, Szent István Társulat. 229–238.

Hans Kelsen: Jogi pozitivizmus és a természetjog doktrínája. In Varga Csaba (szerk.): *Jog és filozófia*.
Budapest, 2001, Szent István Társulat. 351–357.

Hans Kelsen: Mi az igazságosság? In Varga Csaba (szerk.): *Jog és filozófia*. Budapest, 2001, Szent István
Társulat. 304–322.

04-05. Max Weber contra Leo Strauss. Cselekvés egy szekularizált és instrumentálisan racionális világban.
Értéksemlegesség és antagonisztikus pluralitás

Max Weber: A társadalomtudományos és társadalompolitikai megismerés „objektivitása”. In Wessely Anna
(szerk.): *Tanulmányok*. Ford. Wessely Anna. Budapest, 1998, Osiris.

Leo Strauss: *Természetjog és történelem*. Ford. Láczi András. Budapest, 1999, Pallas–Attraktor. 15–90.

06. Hans-Georg Gadamer. A gyakorlati tudás (fronézis) genezise

Hans-Georg Gadamer: *Igazság és módszer*. Ford. Bonyhai Gábor. Budapest, 2003, Osiris. Második rész, II.
fejezet, 2. b): Arisztotelész hermeneutikai aktualitása. 348–361.

07. Axel Honneth. Modern elismerésmélelet

Axel Honneth: Elismerés és morális kötelesség. In *Elismerés és megvetés. Tanulmányok a kritikai
társadalomelmélet köréből*. Ford. Weiss János. Pécs, 1997, Jelenkor. 151–168.

08. Jürgen Habermas. A kommunikatív cselekvés elmélete. Diskurzusetika
Jürgen Habermas: *A kommunikatív cselekvés elmélete*. Budapest, 2011, Gondolat. I. fejezet.
Jürgen Habermas: Az értelemmegértés problémája az empirikus-analitikus cselekvéstudományokban. In *A társadalomtudományok logikája*. Budapest, 1994, Atlantisz. 207–242.

09. Odo Marquard. A gyakorlat értelmességének problémája
Odo Marquard: Az értelem reményének fogyókúrája. In *Az egyetemes történelem és más mesék*. Ford. Mesterházi Miklós. Budapest, 2001, Atlantisz. 297–318.

10. Joel Feinberg. Jog, igazságosság – és ami azon túl következik
Joel Feinberg: *Társadalomfilozófia*. Ford. Krokovay Zsolt. Budapest, 1999, Osiris. 6–7. fejezet. 126–175.
Joel Feinberg: A rossz szamaritánus erkölcsi és jogi felelőssége. In Krokovay Zsolt (szerk.): *Felelősség*. Ford. Krokovay Zsolt. Budapest, 2006, L'Harmattan. 6–7. fejezet. 126–175.

11. László Ervin. Elképzelés a jövő gyakorlatáról
László Ervin: *Az új világkép*. Budapest, 2009, Nyitott Könyvműhely. 127–153.

12. Összegző reflexiók

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diskusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó].

Kötelező irodalom:

Michael J. Sandel: *Mi igazságos és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata*. Ford. Felcsuti Péter. Budapest, 2012, Corvina.

Lásd továbbá a tematikus leírás alatt megadott műveket!

Ajánlott irodalom:

Joel Feinberg: *Társadalomfilozófia*. Ford. Krokovay Zsolt. Budapest, 1999, Osiris.

Robert E. Goodin–Philip Pettit–Thomas Pogge (ed.): *A Companion to Contemporary Political Philosophy*. Volume I–II. Oxford, 2007^{2nd}, Blackwell Publishing.

Michael Kühler–Markus Rüther: *Handbuch Handlungstheorie*. . Stuttgart, 2016, J. B. Metzler.

Pierre Manent: *Politikai filozófia felnőtteknek*. Ford. Kende Péter. Budapest, 2003, Osiris.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Személyiségetikák**

Tantárgy neve: Személyiségetikák Personality Ethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET7N01 BTOSZET7L01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete (Filozófiai tanszék) Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Nyíró Miklós, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): —	
Javasolt félév: 7. Ő	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 2-0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: a /kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali, levelező
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja olyan erkölcsi alaptapasztalatok filozófiai átvilágítása, amelyek középpontjában nem a társadalmi szintű normatív szabályozás problémája áll, hanem az Én-Te viszony konkrét szituációiban cselekvő egyén, akinek saját személyes képességei, tapasztalatai és lelkiismerete perspektívája felől kell morálisan is adekvát gyakorlati válaszokat adni a különböző élethelyzetek kihívásaira. Az ebben a horizontban jelentkező kérdések áttekintésére elsősorban különböző tradíciók erkölcsfilozófiai textusainak és esetelemezéseknek a megvitatása révén vállalkozunk. A kurzus foglalkozik a 20. és 21. századi modern etikák legfontosabb kérdéseivel: az egyénközpontú etika, személyközpontú etika kérdéseivel, kiváltképp a személyiségetikák keretében tárgyalt identitás-, szubjektum, Én-Másik, Én-Te interperszonális viszonyok kérdéskörével az önmegvalósításhoz és a társadalmi felelősségvállaláshoz való viszonyában. Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését. A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és	

motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését.

b) képességei - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás:

1. Az általános etika, a morálfilozófia és a személyiségetika megkülönböztetése és összefüggésük. A személyiségetikai megközelítés sajátosságai.
- I. Az Én-Te viszony
2. Az Én-Te viszony Heideggernél.
3. Az Én-Te viszony Sartre-nál I.
4. Az Én-Te viszony Sartre-nál II.
5. Heidegger és Sartre – összefoglalás: egzisztencia és autenticitás, autonómia és heteronómia a személyiségetika vonatkozásában.
6. ZH
7. Az Én-Te viszony Gadamer-nél.
8. Az Én-Te viszony Lévinas-nál.
- II. Dekonstruktív és pragmatista személyiségetika
- 9-10. Derridai dekonstrukció: a Másik követelése; az adás, vendégszeretet és igazságosság etikája
- 11-13. Rorty pragmatista etikája
14. ZH

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

2 db. ZH

Zárthelyi dolgozat: a megelőző hetekben tárgyalt szerzőkre és irodalomra vonatkozó kérdéssor, tesztkérdések formájában.

Zárthelyi dolgozat értékelése: 44-50 pont: jeles; 37-43: jó; 30-36: közepes; 23-29: elégséges; 0-22: elégtelen.

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokviumi jegy a félévközi teljesítmény (50%-os súllyal számítva) és a félévvégi vizsga (50%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből tevődik össze. A félévközi ZH-k (50-50%-os súllyal számítva) érdemjegyeiből összeálló jegy tehát 0,5-ös szorzóval kerül beszámításra a végső, kollokviumi jegybe. Ha akár a félévközi teljesítmény, akár a félévvégi vizsga elégtelen, akkor a kollokviumi jegy is elégtelen.

Kötelező irodalom:

Derrida, Jacques: „A hamis pénz (2). Ajándék és viszontajándék, mentés és megbocsátás”.

In. uő.: *Az idő adománya*. Budapest: Gond-Cura – Palatinus, 2003.

Gadamer, Hans-Georg: *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlatja*. Budapest: Gondolat, 1984.

2. kiadás Budapest: Osiris, 2003. = uő.: *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1960; 3. kiad. 1972. (Részletek.)

Heidegger, Martin: *Lét és idő*, ford. Vajda M. et. al., Budapest: Gondolat, 1989; 2. jav. kiad. Budapest: Osiris, 2001. = uő.: *Sein und Zeit*. Tübingen: Niemeyer, 15. kiad. 1979. (Részletek.)

- Lévinas, Emmanuel: *Teljesség és végtelen*. Jelenkor, Pécs 1999. (Részletek.)
- Rorty, Richard: „A személyiség esetlegessége”. In. uő.: *Esetlegesség, ironia és szolidaritás*. Pécs: Jelenkor, 1994, 39-60.
- : „Etika – egyetemes kötelességek nélkül”. In. uő.: *Filozófia és társadalmi remény*. Budapest: L'Harmattan, 2007, 105-124.
- Sartre, Jean-Paul: *A lét és a semmi*. L'Harmattan, Budapest 2006. = uő.: *L'être et le néant. Essai d'ontologie phénoménologique*. Paris: Gallimard, 1943. (Részletek.)

Ajánlott irodalom:

- Buber, Martin: *Én és Te*. Európa Kiadó, Budapest, 1999.
- Derrida, Jacques: „Jól enni pedig muszáj”, avagy a szubjektumszámítás. In Kis Attila A.–Kovács Sándor S. K.–Odorics Ferenc (szerk.): *Testes Könyv II. Ictus és JATE Irodalomelméleti Csoport*, Szeged 1997. 293–327.
- Fehér M. István: „A tiszta önmegismerés az abszolút máslettben, ez az éter mint olyan...” Idegenségtapasztalat mint az önmegismerés útja és közege. In Bednaries Gábor–Kékesi Zoltán–Kulcsár Szabó Ernő (szerk.): *Identitás és kulturális idegenség*. Osiris Kiadó, Budapest 2003. 11–31.
- Heidegger, Martin: *A fenomenológia alapproblémái*. Osiris/Gond-Cura Alapítvány, Budapest 2001.
- Heller Ágnes: *A személyiségetika, a másik ember és a felelősség kérdése*. Kritika, 1997/12.
- Heller Ágnes: *Személyiségetika*. Budapest: Osiris, 1999.
- Kattsoff, Louis O.: *Making Moral Decisions. An Existential Analysis*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1965.
- Moebius, Stephan: Emmanuel Lévinas' Humanismus des Anderen zwischen Postmoderner Ethik und Ethik der Dekonstruktion: Ein Beitrag zu einer Poststrukturalistischen Sozialwissenschaft. In S. Kollmann, K. Schödel (Hrsg.): *PostModerne De/Konstruktionen: Ethik, Politik und Kultur am Ende einer Epoche*. Lit Verlag, Diskursive Produktionen Band 7. Text Kultur Gesellschaft 2004. 45–61.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Bioetika

Tantárgy neve: Bioetika Bioethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET7N02 BTOSZET7L02 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 7. Ő	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 0-2, levelező: 10 /félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: Cél: az Osztatlan Etikatanár MA szintű képzésben résztvevő hallgatók számára átfogó kép kialakítása az az alkalmazott etikák e területének – nagyjából öt évtizedes története során megfogalmazódott – főbb problémáiról és válasz-alternatíváiról. A kurzus betekintést nyújt a modern biológia, orvostudományok és a biotechnológia fejlődése által felvetett erkölcsi kérdések szisztematikus tanulmányozásába. Tematikailag elsősorban az <i>emberrel</i> (az ember biológiai életével, egészségével, testi és lelki betegségeivel, halálával stb.) kapcsolatos kérdéseket tárgyalja, amelyeknek természetesen erkölcsi, filozófiai, jogi / emberjogi, teológiai, társadalmi-gazdasági relevanciái is vannak. Kitér a szűkebb értelemben vett bioetika, azaz az orvosi etika néhány kérdésére is. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> Képes a diákokban kiművelni az erkölcsi érzéket. Tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikailag hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismeretével. <i>képesség:</i> Hallgatóként és tanárként képes a helyes magatartás, valamint a jó döntés elveiről kialakított álláspontok kritikus, elemző megítélésére. Ugyanígy képes a morális problémák felismerése, értelmezése, a lehetséges válaszok megfogalmazására. Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására, ezek közvetítésére. <i>attitűd:</i> Tanárként felkészült az eutanázia, az élethez való jog, az abortusz, a tanatológia, a test és lélek viszonya morális kérdéseinek reális közvetítésére. Elkötelezett az emberi személy méltóságának tiszteletben tartására. Tiszteli az emberi- / betegjogokat. Habitusává vált az együttérzés, nyitottság, kötelességtudat, segítőkészség, tisztelet a szenvedők iránt.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás:	Gyakorlat: 1. A bioetikai gondolkodás/kutatás rövid története. A diszciplína elvei, filozófiai háttere. Az élet értéke, az élet tiszteletének elve. Az emberi méltóság, az emberi/erkölcsi jogok védelme a biomedicinában. Az emberi személy feltétlen értéke. 2.a. Az emberen végzett orvosi kísérletek etikai kérdései. 2.b * Emberi embriókon végzett kísérletek: össejtkutatás, preimplantációs diagnosztika. (Levelező tagozaton a csillaggal jelölt témák nem részei a tananyagnak.) 3. a* A géntechnológia esélyei és kockázatai. A genetikai diagnosztika és terápia. A genetikai információk védelmének imperatívusza. 3.b Az emberi fajnemelésítés (eugenika) etikai kérdései. A klónozás 4. Az orvos – beteg – hozzátartozók kapcsolat etikai dimenziója.

5-6. Kísérletek az aggyal. Etika a pszichiátriában és a pszichoterápiában. Mentális zavarok, betegségek: a kezelések és kutatások etikai vonatkozásai
 7-8-9. Reprodukciós eljárások etikája. Születésszabályozás: fogamzásgátlás, abortusz. A mesterséges megtermékenyítés, magzatátültetés – béranyaság; a sterilizálás.
 10. A születendő gyermek nemének megválasztása.
 11. A szervátültetés és a szervek ajándékozásának etikai kérdései.
 12. Az öregedés, öregség. Etikai kihívások a gerontológiában
 13-14. Az élet (kezdeté és) vége: a jó halál. Eutanázia az orvos, a haldokló és a hozzátartozók nézőpontjából. Aktív és passzív eutanázia erkölcsi megítélése. Teológiai-vallási, jogi, világi etikai álláspontok. A hospice etikája. Hírhedt eutanázia-cselekmények – történeti visszatekintés.
 Az orvosi műhibák etikai vonatkozásai.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Két házi dolgozat elektronikus formátumban való benyújtása a tematika valamely résztemái és a kapcsolódó, főként e-szakirodalom alapján, vagy: valamely, a szakterülethez illeszkedő folyóirat tetszőlegesen választott számainak bemutatása. A beadandó dolgozatoknak meg kell felelniük a tudományos írás tartalmi és formai, alapvető és általános követelményeinek. Nappali tagozaton a folyamatos órai aktivitás a témakörök közös feldolgozásában, az egyéni kiselőadások megtartása, és a megfelelő időarányban való jelenlét - a vonatkozó egyetemi és kari előírások szerint - a foglalkozásokon az *aláírás* megszerzésének feltétele. A házi dolgozatok beadási határideje: a szorgalmi időszak vége. Levelező tagozaton két dolgozat benyújtása, és a konzultációkon való részvétel az *aláírás* megszerzésének feltétele.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kurzus gyakorlati jeggyel zárul, melyet a két dolgozatra kapott érdemjegy átlaga határoz meg. A téma kidolgozottsága (tézisek, érvek, szakirodalom) alapján 60 % -os szint esetén elégséges, 70%-ig közepes, 80%-ig jó, a fölött jeles.

Kötelező irodalom:

Gajzler Gyula: *Bioetika*. Osiris, Budapest, 1999. (21.-189. pp.)

www.szaktars.hu>view>

Charles, Susanne (szerk.): *Bioetikai olvasókönyv multidiszciplináris megközelítésben!!!!*

Budapest: Dialog – Campus, 1999. (vonatkozó fejezetek, 15. - 239. pp.)

Hell Judit (szerk.): *Szociáletika. Szöveggyűjtemény*, ME Kiadó, Miskolc, 1996.(vonatkozó fejezetek)!!! Dr.

Kovács József: *Bioetika, orvosi etika*, In.: Fekete L. (szerk.): *Kortárs etika*. !!!

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 187-213. pp.

Kötelező idegen nyelvű irodalom (angol vagy német) lásd lejjebb!

Ajánlott irodalom

Dr. Kovács József: *A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába*.

Budapest, Medicina, 1999.

Kis János: *Eutanázia*, Világosság, 1995/6. 26-55.pp.

Dr. Kovács József: *A pszichiátriai kutatás néhány etikai kérdése*. in *Psychiatria Hungarica*

XIX. évf. 2004/3 (200-214. pp.)

Sándor Judit: *Bioetika és emberi jogok: Az emberi jogok új generációja?* in *Acta Humana*,

vol. 17., no.1., 17-29. pp.

Szebik Imre: *A biotechnológia etikai kérdései*. in Pörzse (szerk.): *Kutatásszervezés és innovációmenedzsment az élettudományok területén*. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2011.

Szebik Imre: *Az összejtudatás etikai kérdéseiről*. Magyar Tudomány, 2004/3. 385. o

A Magyar Tudomány minden száma internetről letölthető!

Kötelező irodalom idegen nyelven:

Mappes Thomas – Zembaty, Jane: *Social Ethics. Morality and Social Policy*.

Chapter 8.: *Mental Illness and Individual Liberty*. 263–305. p. (egy tetszőlegesen választott szerző a fejezetből).

vagy:

Wiesing, Urban (Hg.): *Ethik in der Medizin. Ein Reader*. Philip Reclam jun., Stuttgart, 2000.

(egy tetszőlegesen választott fejezet)

További ajánlott irodalom:

- Barcsi Tamás: *Az emberi méltóság filozófiája*. (bizonyos fejezetek) Typotex Kft., Budapest, 2014. , Pécsi Filozófiai doktoriskola dokumentuma)
- Blasszauer Béla: *A jó halál*. Medicina Kiadó, Budapest, 1997.
- Bitó László: *Boldogabb élet – jó halál*. Athenaeum 2000. Kiadó, Budapest, 2005.
- Dósa Ágnes: *Az emberen végzett orvostudományi kutatások*. Lege Artis Medicinae, 2002. 134–138.pp.
- Dósa Ágnes: *A művi meddővé tétel – erkölcsi problémák és jogi megoldatlanságok*.
in Notári T.–Török G. (szerk.): *Prudentia Juris Gentium Protestate*.
MTA Jogtudományi Intézet 2010. 105-116. o.
- Dufner, Anette–Kőműves Sándor–Rózsa Erzsébet (szerk.): *Az autonómia és határai*. Kortárs német és magyar bioetikai írások. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2016.
- Dr. Hegedűs Katalin (szek.): *Halálközlemben. A haldokló és a halál méltóságáért*.
Magyar Hospice Alapítvány, Budapest, 1995.
- Dr. Kovács József – Dr. Réthelyi János: *A fogyatékoság jelensége a bioetikában*. in Zászkaliczky Péter – Verdes Tamás: Tágabb értelemben vett gyógytápedagógia. A fogyatékoság jelensége a gyógytápedagógia határtudományaiban. ELTE – Bárczi G. Gyógytápedagógiai Kar – Kölcsey F. Protestáns Szakkollégium, Budapest, 2004., 475–502. o.
- Dr. Kovács József: *A pszichiátriai betegségfogalom filozófiai kérdései*. Valóság, 2004/41-20. o.
- Makó János – Dósa Ágnes – Szabik Imre: *A kezelés visszautasítása. Etikai kérdések a betegek kezelésében*. Lege Artis Medicinae, 2007. 17., 817–818. o.
- Polcz Alain – Bitó László: *Az utolsó mérőföld*. Jelenkor, Budapest, 2007.
- Polcz Alain: *Meghalok én is? A halál és a gyermek*. Jelenkor, Budapest, 2007.
- Polcz Alain: *Élet és halál titkai*. Pont, Budapest, 2001.
- Polcz Alain: *Ideje az öregségnek*. Jelenkor, Budapest, 2014.
- Sándor Judit: *A test halhatatlansága: Bioetikai és jogi dilemmák a XXI. században*. in Fundamentum, vol.10., no. 1., 32–45.pp.
- Sándor Judit –Varjú Márton: *Az embrionális őssejteken végezhető kutatások és az ezeken alapuló találmányok etikai aspektusai*. in Rózsa Erzsébet – Kőműves Sándor – Kovács József. (szerk.): A személy bioetikai kontextusa. Meditor. Bioetikai sorozat 4., Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 98-134. pp.
- Somfai Béla: *Eutanázia keresztény szemmel*. Világosság, 1995/6. 55-63. pp.
- A Katolikus Egyház Katekizmusa*. Szent István Társulat, Budapest, 1994. 441-453. pp.
- Ungvári Zrínyi Imre: *Alkalmazott etikai alapfogalmak*. Bioetika. Gazdaságetika. Közszolgálati etika. Médiaetika. Kolozsvári Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2007.
- Ethical Challenges in Gerontology. Preparing Our Future Leaders*
http://www.csulb.edu/_colleges/_cba/ucel/modules/.../gerontology_000.doc.
- Professional Gerontologists Code of Ethics*. [www://napgerontologists.org./code_of_ethics.htm](http://www.napgerontologists.org./code_of_ethics.htm)
- World Medical Association : *Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*.
<http://www.wma.net/e/policy/b3.htm>
- vagy:
- Luther, Ernst: *Sachverstand und Mitmenschlichkeit – eine ethische Sicht zu Stammzellforschung*. Neue DialogHefte, 2. Jahrgang –2002. (4-11. p.)
- Reprodukciós eljárások témakörhöz:*
- Boda László: A megtermékenyítés és az emberi lélek kezdete in Vigilia, 51. évf. 8.szám (1986.)
<https://vigilia.hu/archivum>
- Gradvohl Edina: Születésszabályozás a görög világban. in Rubicon, 2004/12
www.rubicon.hu/magyar/oldalak/repertorium
- A génkutatás, génsebészet, génmanipuláció témakörhöz:*
- Világosság**, XL évf. 1999/2. szám
- Boda Mihály: Az emberklónozás erkölcsi problémái. <http://epa.oszk.hu/00600/00691/00055/01.html>
<http://www.matud.iif.hu/08jul/01.html>
- szervátültetés témához:*
http://www.transzplant.hu/upload/transplant/document/transzplantacio_tortenete.html
- etika és pszichiátria témához:*
- Dr. Kovács József: Bioetikai kérdések a pszichiátriában és a pszichoterápiában Budapest, 2006.
http://real-d.mtak.hu/347/1/Kovacs_Jozsef.pdf

euthanázia témához:

Bene Éva: Az eutanáziáról keresztény szemmel. in Magyar Nemzet, 2003.

<https://mno.hu/velemenyz/az-eutanaziarol-keresztény-szemmel-709604>

<https://tasz.hu/eutanazia-magyar-jogszabaly-hatter>

a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kollégiuma az euthanáziáról (letölthető)

Palliatív ellátás alapjai. Szöveggyűjtemény

Lege Artis Medicinae 2007/17

Idősödés témakörhöz:

Dr. Iván László: Az öregedés aktuális kérdései. in Magyar Tudomány, 2002/4 412-418.o.

Halmos Tamás: Az öregedésről általában. Magyar Tudomány, 47. évf. 4.(2002.ápr.) EPA

Magyar Orvosi Kamara- Etikai Kódex www.mok.hu etikai kódex pdf.

Kharón. Tanatológiai Szemle (elektronikus folyóirat)

<https://kharon.hu/tartalomjegyzék>

epa.oszk.hu (Elektronikus Periodika Archívum)

pl. Simkó Csaba: Mivé válik az ember_Az életvégi szenvedésekről a kutatások tükrében (pdf)

ugyanő: a hospice témakörében

- Pl. Dr. Zelena András: Az alternatív temetkezési formákkal kapcsolatos attitűdök változásáról

Pl. Dr. Kőműves Sándor és mások írásai

- Filmalkotások (pl. Mégis, kinek az élete? Száll a kakukk fészkére stb.)

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Szociális etika**

Tantárgy neve: Szociális etika Social Ethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET7N03 BTOSZET7L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 7. Ő	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 0+2, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: gyakorlat
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali és levelező
A tantárgy feladata és célja: Az <i>individuális és a perszonális</i> etika az egyénnek önmagával, ill. az egyénnek a vele személyes kapcsolatban álló egyes emberekkel összefüggő erkölcsi feladatait tárgyalja, míg a <i>szociális etika</i> (társadalometika) a „nagy” társadalommal: állammal, joggal, politikával, gazdasággal, médiával, információtechnológiával kapcsolatos erkölcsi kötelességeket és felelősségeket vizsgálja; a mindenkori társadalmi kereteket analizálja, és rákérdez arra, hogy a fennálló közös <i>társadalmi rend</i> mint a jogok és kötelességek felosztásának keretei megfelelnek-e az emberi méltóságnak, avagy <i>közös cselekvés</i> által megváltoztathatók-e, ha pl. bizonyos csoportok <i>igazságtalanul</i> ki vannak rekesztve (hátrányt szenvednek) a társadalmi javakból való részesedésből. Olyan <i>normatív</i> kívánalmakról van szó, amelyeket a társadalmi élet <i>intézményesített formái</i> iránt kell megfogalmaznunk. A tárgy célja, hogy a hallgató korszerű ismeretekkel rendelkezzen gyorsan változó világunkról, az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi folyamatok erkölcsi vonatkozásairól, a demokratikus társadalom alapvető értékeiről, az <i>embereket</i> (közjót) szolgáló társadalmi intézmények összességéről és szükség esetén felismerje ezek megváltoztatásának feladatát. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> Áttekintéssel rendelkezik a filozófia és filozófiai diszciplínák belső összefüggésrendszeréről, a filozófia- /etikortörténet /szociális etika stb. és az egyes szaktudományok (szociológia, politikatudományok, jog- és közgazdaságtudományok, ökológia) közti kölcsönhatás alapvető sajátosságairól. Ismeri a rokon tantárgyak rendszerében előremutató, átfogó, integráló morális kérdéseket. Tájékozott a mai modern társadalom erkölcsi problémái, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a globális világproblémák, a kulturális különbségek tárgyában. Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismeretével. <i>képesség:</i> Képes analitikus, összefoglaló, elmélyült gondolkodásra, szövegelemzésre, morális problémák felismerésére, értelmezésére, a lehetséges válaszok megfogalmazására, önálló kutatás folytatására; képes aktuális társadalmi kérdések filozófiai /etikai szintű elemzésére, áttekintésére és újragondolására a globális változások legfontosabb, gazdasági – szociális - politikai- multikulturális, természeti-környezeti összetevői tekintetében. Pedagógusként képes a toleranciára nevelésre, a származás, a nem, a vallás, az életkor szerinti diszkrimináció elutasítására. Képes az iskolai, osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör kialakítására. <i>attitűd:</i> Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. Ugyanígy, az emberi személy méltóságának tiszteletben tartása, az ezzel ellentétes társadalmi gyakorlatok elutasítása, az igazságérzet, az igazságosság, a méltányosság, a szolidaritás, a közjó erkölcsi elveinek megfelelő gondolkodásmód kialakítás. Jellemzi továbbá a társadalmi beilleszkedés segítése, mindenféle kirekesztés elutasítása. Nyitott a megoldandó problémák megértésére és ezek megoldása iránt. Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, morális fejlesztés, a cselekedtetés, meggyőzés formálásának megismerésére.	

Tantárgy tematikus leírása:**Előadás:****Gyakorlat:**

1-2. A szociális etika mint filozófiai és normatív diszciplína jellemzése, rendszertani elhelyezése a filozófiai etikában; a kollektív értékképzetek mint a társadalmiság alapja; individualizmus és kollektivizmus, a szociális etika teoretikus megalapozása (szerződés- és játékelméleti megközelítésmód stb.) és alapelvei (a közjó és a közösség jólléte, a szolidaritás, a szubszidiaritás, az igazságosság, a demokrácia elve, egyenlőség /esélyegyenlőség, egyenlő alapszabadságok, tolerancia). A kommunikáció mint a társadalmiság egysége, a diskurzus mint integratív tényező.

3-4-5. A nagy társadalmi struktúrák (állam, jog, politika, gazdaság, média) intézményeinek etikai vizsgálata. Jog- és állametika. A demokratikus jogállam, jogbiztonság; az igazságosság mint a jog mércéje; jog és erkölcs, természetjog és pozitív jog konfliktusa; az alkotmány és a jog etikai minősítése; emberi jogok, alapvető szabadságjogok; a halálbüntetés etikai problémái; a lelkiismereti szabadság, az ellenállás joga és a civil engedetlenség; demokrácia - elv az állami politika területén; a politikai igazságosság; a politikai vezetés erényei; a polgárerények; faji, nemi, életkor szerinti diszkrimináció és tilalma, előnyben részesítés (pozitív megkülönböztetés);

6-7. A gazdaság etika mint a szociális etika lényeges komponense. Valamely gazdasági rend etikai legitimációja; önérdék és közérdek viszonya; etika a piaci versenyben; gazdasági hatékonyság és igazságosság.

8-9. A nemzetek fölötti viszonyok társadalometikája, globalizáció, multikulturalizmus, kultúrák közötti párbeszéd, európaiság: európai értékek; Európa – kelet-európaiság (a fiatal demokráciák problémái).

10-11. A népek közösségének új gazdasági világrendje (globalizáció). A társadalmi fejletlenség problémái az etika szemszögéből (túlnépesedés, a világ éhezői, környezetszennyezés).

12-13. A technikai/technológiai civilizáció és etikai következményei. A tudomány és a kutatás elővételezett felelőssége a következő nemzedékek jövőjéért. Az információs társadalom és kommunikáció etikája, média-etikai kérdések.

14. A generációk közötti és a globális igazságosság problémája. Egy új világkultúrához vezető úton? Kétfélek a globális etikával szemben

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félévi aláírás megszerzésének feltétele jelenlét – a vonatkozó egyetemi ill. kari előírások szerinti arányban – az órákon, továbbá folyamatos részvétel a szemináriumi tananyag témáinak értelmező, elemző, kritikai feldolgozásában. Két házi dolgozat elkészítése a kurzus anyagából egyénileg választott téma alapján. Az önállóan elkészített dolgozatnak tartalmi és formai tekintetben meg kell felelnie az akadémiai írás szabályainak.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Az órai szereplést, valamint a két házi dolgozatot egyenlő súllyal, háromszor egyharmados arányban vesszük figyelembe a gyakorlati jegy kialakításában. A dolgozatokat legkésőbb a szorgalmi időszak végéig be kell nyújtani. A választott téma kidolgozottsága alapján 60%-os szint esetén (2), 70%-ig (3), 80%-ig (4), afölött (5)

Kötelező irodalom:

- Boda Zsolt – Kiss Balázs – Berta Kata: *Elektronikus demokrácia és elektronikus kormányzás*. Politikatudományi Szemle 2004/1. 241-295.o.
- Feischmidt Margit: *Multikulturalizmus*. Budapest, Osiris Kiadó, 1997. (két tetszőlegesen kiválasztott tanulmány)
- Fekete László: *A beszéd szabadsága és a kommunikáció etikája*. In.: Kortárs Etika, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 127-162.pp
- Hell Judit (Szerk.): *Szociáletika. (Szöveggyűjtemény)*. Miskolc: ME, 1996. (Peter Koslowski, V. Höfle, K. Dörner, Halmai G. tanulmányai)
- Horváth Tibor (szerk.): *A halálbüntetés megszüntetése Magyarországon* in Hell Judit: *Szociáletika (Szöveggyűjtemény)* Miskolci Egyetemi Kiadó, 1996. 208 – 229. pp.
- Heller Ágnes: *Az igazságosságon túl*. Budapest: Gondolat Kiadó, 1990. (egyes fejezetek)

- Küng, Hans: *Világvallások etikája*. Egyházforum, Budapest, 1994.
- László Ervin: *Célok az emberiség számára*. 1977., Jelentés a Római Klub számára, könyvben magyarul: *Döntés előtt*. KIT, Budapest, 1994.
- László Ervin: *Izgalmas idők*. Magyar Könyvklub, Budapest, 1999.
- Toronyai Gábor: *Erkölc és politika határán. Személyes felelősségünk a közügyek világának megalkotásában*. in Fekete László (Szerk.): *Kortárs etika*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.
- Zsolnai László: *Gazdasági etika*. In.: Fekete László (Szerk.) *Kortárs etika*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.
- Mappes, Th.A. – Zembaty, Jane S: *Social Ethics. Morality and Social Policy*. McGraw–Hill Book Company, 1982. (Chapter 3: *The Death Penalty*, Chapter 7.: *Pornography and Censorship*, Chapter 9. : *Economic justice and Welfare*, Chapter 10: *World Hunger*), vagy:
- Meran, Josef: *Wohlstand und Gerechtigkeit. Die Wirtschaft als Thema der praktischen Philosophie*. in Kurt Bayertz (HG.) : *Praktische Philosophie. Grundorientierungen angewandter Ethik*. Rowohlt, Taschenbuch, Hamburg, 1991. 89-133.pp.

Ajánlott irodalom:

- Hársing László: *Gazdaság és erkölcs*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 1992.
- Honneth, Axel: *Elismerés és megvetés. Tanulmányok a kritikai társadalomelmélet köréből*. Jelenkor, Pécs, 1997.
- Halmai Gábor: *Kommunikációs jogok*. Új Mandátum, Budapest, 2002.
- Földesi Tamás: *A politikai felelősség dilemmái*. Rejtjel, Budapest, 2000.
- Felkai Gábor: *A diszkurzív etika és a demokratikus politikai eljárások eszménye*. In: Felkai Gábor: Jürgen Habermas: *Kommunikatív etika*. Előszó. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 1995. vagy: Habermas, Jürgen: *A kommunikatív etika*. Új Mandátum, Budapest, 2001.
- Karsai László (Szerk.): *Kirekesztők. Antiszemita írások 1881-1992*. Budapest, Aura, 1992.
- Kis János: *A politika mint erkölcsi probléma*. Irodalom Kft. Budapest, 2004.(részletek)
- Ludassy Mária: *Szabadság, Egyenlőség, Igazságosság*. Magvető, Budapest, 1989.
- Simonyi Gyula (szerk.): *Igazán szeretne egy gyermek nálunk és most megfoganni?* BOCS Alapítvány, Budapest, 2007. (Szöveggyűjtemény a World Watch Institute, Earth Policy Institute, EuroNGO-s hálózatok stb. anyagaiból). *A nyomor és a népesedés, A túlnépesedés erőszakhoz vezet* című fejezetek
- Thoreau, Henry David: *A polgári engedetlenség iránti kötelességről*. Fekete Sas, Budapest, 2008.
- Varga Csaba: *Jog és filozófia*. Tempus, Budapest, 1998.
- Hell, Judit (Hg.–Ed.): *Multikulturalismus– Multikulturalism*, Miskolci Egyetemi Kiadó, 1998. (kiemelten javasoltak: Heinrich Beck, Fred Dallmayr, Michael Theodor Greven tanulmánya)
- Kerber, Walter: *Sozialethik*. Kohlhammer –Urban Taschenbücher, Berlin, Stuttgart, Köln, 1998.
- Mendus, Susan: *Politics and Morality*. Polity Press, Cambridge, 2009.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Individuális etika**

Tantárgy neve: Individuális etika, társas kapcsolatok etikája Individual Ethics, Ethics of Social Relations	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET7N04 BTOSZET7L04 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete, Filozófia Tanszék Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Prof. Dr. Hell Judit, egyetemi tanár	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 7. Ő	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 0+2, levelezőn: 10/ félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A tantárgy bemutatja az individuális etika mibenlétét, főbb vizsgálódási területeit, <i>magánerkölcsei</i> életünk alapvető normáit, erőit, értékeit, ill. <i>társas (személyközi)</i> kapcsolataink etikai dimenzióit. Célunk annak a megmutatása, hogy az ember kettős természetű: egyrészt közösségi/társadalmi lény, másrészt viszont elsődlegesen mindenkor mint egyén létezik, s csak egyéni léte által tagja valamely csoportnak vagy közösségnek. Magas ethoszú egyének nélkül nincs morálisan fejlett közösség, társadalom. Az erkölcsi személyiség- és jellemformálás az emberséges emberré válás meghatározó eleme, fundamentuma. Mindezek tudatosításához, gyakorlatban való alkalmazásához kíván hozzájárulni a tantárgy a megadott témakörök feldolgozásával. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, megfogalmazza a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérésének feltételrendszerét. Megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen mély és széles szerepe van a családban, barátságokban és a párkapcsolatokban. képesség: Képes a diákokban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és mások meggyőzéséhez szükséges morális és intellektuális képességet. A tanulóknak adekvát támogatást tud adni személyes értékrendjük és konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikussá és nem etikussá válás következményeinek hiteles közvetítésére. attitűd: Jellemzője: a személyes egzisztenciális választás, döntés súlyának, jelentőségének felismerése; minden egyes emberi személy méltóságának tiszteletben tartása, az emberi jogok tisztelete és védelme, nyitottság, segítőkészség, tolerancia, együttérzés embertársaink iránt, magas ethoszú személyiséggé, erényes emberré történő önformálásra törekvés. Érzületi azonosulás az állami, nemzeti, és egyházi ünnepkörök jelentőségével, hiteles érzékeltetése hozzájuk kapcsolódó jelképeknek valamint az ünnepek közösség-megtartó szerepének.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás:	Gyakorlat: 1-2. hét Individuális és szociális etika fogalma, összevetése; <i>individuális etika</i> (szűkebb értelemben): pusztán az individuumra, az egyes emberre mint személyre irányuló erkölcsi <i>kötelességek és tilalmak</i> összessége – kötelességünk önmagunk iránt, Isten iránt, valamint ránk háruló <i>felelősségünk</i> önmagunk életéért, individuális erőink; <i>perszonális etika</i> (szűkebb értelemben): az egyes emberek, személyek egymás közötti/iránti személyes kötelezettségeinek összessége, felelősség a másik (tőlem függő másik lény) életéért; <i>szociális etika</i> : a társadalmi élet intézményeire, intézményesült formáira, alrendszereire vonatkozó erkölcsi normák összessége;

Az individuum etikai fogalma. Az individualitás a keresztény és az egzisztencialista filozófiában, etikában; az emberi személy méltósága, egyszerűsége, szabadsága, képességei és sajátos szükségletei, autonómiája, lelkiismeret, személyes felelősségvállalás önmagunk és mások iránt
3-4. hét

A szocializáció (erkölcs, vallás, tudományok, művészet) folyamata és jelentősége az individuummá válás útján
5-6. hét

Az elemi erkölcsi normák (a Tízparancsolat, világi alapvető erkölcsi normák a nyugati kultúrkörben). Az erények változó katalógusa (antikvitás, kereszténység, újkor, napjaink); önbecsülés és nemes becsvágy, hűség önmagunkhoz; bűnök, mulasztások, hazugságok, negatív erkölcsi érzelmek, attitűdök (harag, gyűlölet, bosszúvágy, irigység, agresszivitás, destruktivitás, narcizmus vs. öngyűlölet)
7-8. hét

Az egyén mint az *emberi jogok /erkölcsi jogok* alanya (önmagunk identitása megválasztásának joga, biológiai élete, sorsa, teste stb. fölötti szabad rendelkezés joga, női jogok, szexuális jogok); az Európai Unió Alapvető Jogok Chartájának erkölcsi tartalma: az emberi személyiség méltóságának, sérthetetlenségének, életének védelme stb.
9. hét

Értelemadás emberi-személyes életünknek (az életút, életcélok tudatos és *önálló* választása, értékek rendszere, értékek hierarchiája, értékek kollíziója
10-11. hét

Értékvezérelt élet: önkibontakoztatás/önmegvalósítás vs. önsorsrontás: kötelességek tilalmak; vitális és szociokulturális szükségleteink, az egyéni élet *értékvilága*: felelősségünk egészségünkért (alkoholizmus, dohányzás, drogfogyasztás); viszonyunk a *munkához* (hivatástudat, szorgalom, alkotás, értékteremtés, összeszedettség, kitartás, önfegyelem, karrier, érvényesülés), a művelődéshez, a *közösségi* tevékenységhez; szabadidőnk értelmes eltöltése: játék, sport, felüdülés, (élményszerzés, versengés, győzelem, siker és kudarc); magunk és mások boldogulásának elősegítése, boldogság és boldogtalanság, megküzdési stratégiák
12. hét

A betegséghez, öregedéshez való személyes viszonyulásunk, a testi-lelki szenvedés, kín elviselése; az emberi végesség problémája: felkészülés a (természetes úton bekövetkező) halálra. Az öngyilkosság etikai megítélése történeti-kulturális összefüggésben
13-14. hét

Társas kapcsolatok:

barátság etikai tartalma, munkatársak, diáktársak, kortárs csoporttagok szerepe; szomszédok, lakótársak - együttélési normák magánéletünkben
párkapcsolatok, családi viszonyok/ családi iszonyok: házasság, családalapítás, szülő – gyermek viszony: szülői jó példa, megértő és tevékeny szeretet, felelősség, elfogadás, bizalom, összetartás, áldozatvállalás, lemondás; a rosszul működő család, a testvéreinkhez való viszonyulás; generációs problémák (idősekhez való viszony); gondoskodás, megbecsülés, együttérzés, türelem, ápolás, reményadás, családon belüli kirekesztés, szeparálódás;
párkapcsolatok, szeretet-szerelem, a szexualitás erkölcsi-etikai dimenziói, dilemmái; altruizmus, a másokért élés etikája, karitatív szolgálat, személyes vallásosság; a *nem humanista* irányultságú vallásos kultúrák csapdái

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Két prezentáció (benyújtandó dolgozat formájában is) a tananyag szabadon választott témái alapján. Folyamatos órai aktivitás a témakörök közös feldolgozása során. Az *aláírás* megszerzéséhez nappali tagozaton emellett a heti rendszeres órai jelenlét is szükséges, a tanórák vonatkozó egyetemi és kari előírások szerinti arányában. A dolgozatok benyújtási határideje a szorgalmi időszak vége (indokolt esetben két héttel azt követően).

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megállapításában a prezentációk sikeressége, ill. a házi dolgozatok osztályzatának átlaga irányadó. Az értékelés a következő pontrendszer alapján: 60%-os szint (2), 70%-ig (3), 80%-ig (4), a fölött (5)

Kötelező irodalom:

Comte-Sponville, August: Kis könyv nagy erényekről, Osiris, Budapest, 1998.
 Kierkegaard, Sören: Vagy-vagy, Gondolat, Budapest, 1978. (részletek) *levelező tagozaton nem tárgyaljuk
 Földesi Tamás: Valamit valamiért? Korona, Budapest, 1997. *levelező tagozaton csak részletek a könyvből:
 Az erkölcsi jogok szerepe és megalapozása
 Hársing László: Bevezetés az etikába, Bíbor, Miskolc, 1999.
 Hársing László: Filozófiai antropológia, Áron, Budapest, 2009.
 MacIntyre, Alasdair: Az erény nyomában, Osiris, Budapest, 1999. (részletek)
 Sartre, Jean-Paul: Az egzisztencializmus: humanizmus, Hatágú Síp, Budapest, 1991.
 Hartmann, Nicolai: Ethik. Gruyter, Berlin-Leipzig, 1926.(részletek)

Ajánlott irodalom:

Arató Mihály: A Másik: Nem?! Írások férfiakról, nőkről. Grafit, Budapest, 1997.
 Beauvoir, Simon de: Az öregség, Európa, Budapest, 1972.(részletek)
 Cicero: Az öregségről. A barátságról. Kriterion, Bukarest, 1987. (vagy újabb kiadások)
 Csányi Vilmos: Az emberi természet. Humánetológia. Vince, Budapest, 1999.
 Fehér M. István: Az élet értelméről. Kossuth, Budapest, 1991.
 Fromm, Erich: A szeretet művészete. Háttér, Budapest, 2012.
 Fromm, Erich: Az emberi szív. Háttér, Budapest, 1998.
 Hársing László: Az emberség útján. Etikái olvasókönyv. Bíbor, Miskolc, 2003.
 Heller Ágnes: Nietzsche és a Parsifal. Prolegomena egy személyiségetikához, Századvég, Budapest, 1994.
 Illyés Gyula: Kháron ladikján, vagy az öregedés tünetei. Esszéregény. Szépirodalmi, Budapest, 1976.
 Katolikus Egyház Katekizmusa (III. rész), Szent István Társulat, Budapest, 2013.
 Marcus Aurélius: Elmélkedések IV. könyv. in Sztoikus etikai antológia. Vál: Steiger Kornél, Gondolat, Budapest, 1983. vagy: Európa, Budapest, 1974.
 Péterfy-Novák Éva: Egyasszony, Bp. (a szerzőnő face-book oldalán hangoskönyv formában)
 Tóth Olga: Erőszak a családban. 2004. <http://mek.oszk.hu/02000/02019>
 Tóth Olga: Új anyák és új apák. A gyerekvállalás motivációi. in Demográfia, 55. évf. / 2-3.szám 2012.
 Claver, Maria – Horn Mellers, Melanie: Ethical Challenges in Gerontology. Preparing Our Future Leaders. www.csulb.edu/_colleges/_cba/ucel/malules/.../gerontology_000.doc
 Schweitzer, Albert: Die Weltanschauung der Ehrfurcht vor dem Leben. Kulturphilosophie III., I-II. Teil. Beck, München, 1999.
 Filmalkotások, irodalmi művek elemzése, amelyekben súlyponti kérdések a személyes morális dilemmák és lehetséges megoldásuk
 pl. Peter Weir: Holt költők társasága c. film (1989), Kosztolányi válogatott versei stb.

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár****Az érvelés mestersége**

Tantárgy neve: Az érvelés mestersége The Art of Reasoning The trade of the argumentation	Tantárgy Neptun kódjai: BTOSZET8N01 BTOSZET8L01 Tárgyfelelős intézet: Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Fekete Sándor, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 8.T	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 0-2, levelező:10/félév	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja a hallgatók érvelési és vitakészségének fejlesztése. Megismertet azokkal a szabályokkal, melyeket a racionális vita során be kell tartanunk, az érvek elemzésének és értékelésének fő módszereivel, egyes tipikus érvelési hibákkal, valamint bizonyos nem racionális befolyásolási trükkökkel. A félév során példák, feladatok, gyakorlatok segítségével a következő kérdésekről lesz szó: A racionális vita. Az érvek rekonstrukciója. Deduktív és induktív érvek különbsége. Deduktív érvek (igazságfüggvények, szillogizmusok). Induktív érvek (általánosítások, analogikus érvek, oksági érvek). Érvelési hibák. Szavak. Kérdések és válaszok. Mindez specifikálva a közéleti-politika megszólalások és viták területére. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség tanulás-módszertani jellegzetességeit, hibáit, azok tipizálását és korrekciós lehetőségeit. - Rendelkezik azokkal az ismeretekkel, készségekkel amelyekkel hatást gyakorolhat a tanulóra, tanulói közösségekre a szeretetnek, az elkötelezettségnek, a bizalomnak, a tiszteletnek a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban történő alkalmazására. - Felismeri a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség tanulás-módszertani jellegzetességeit, javítani képes annak hibáit. képesség: - Képes a tanulóiban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulás-tanítás során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyvek, taneszközök, illetve egyéb ismeretszerzési források elemzésére, valamint a konkrét célokhoz illeszkedő kiválasztására (különös tekintettel az info-kommunikációs technológiára). - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt. - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. - Képes a szakmai információforrások megtalálására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére. attitűd: - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elemzi az egyéb tanulási forrásokat, a konkrét célokhoz illeszkedő taneszközöket (különös tekintettel a digitális technológiákra).	

- Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás:

1. Bevezetés.
2. A racionális vita.
3. Érvek, premissák, konklúziók.
4. Deduktív következtetések.
5. Induktív következtetések.
6. Az arisztotelészi szillogizmusok.
7. Az állítás- és predikátumlogika elemei.
8. A valószínűség, az induktív általánosítás és a statisztikai érvelés.
9. Az analógia és az oksági érvek.
10. Érvelési hibák I.
11. Érvelési hibák II.
12. A szavak.
13. Kérdések és válaszok.
14. Prezentációk.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Prezentáció (maximum 50 pont)

Beadvány (maximum 50 pont)

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

Beadvány 50%, prezentáció 50%

Értékelése: Ötfokozatú (0–50% = elégtelen, 51–55 % = elégséges, 56–70% = közepes, 71–85% = jó, 86–100% = jeles)

Kötelező irodalom:

Forrai Gábor (szerk.): Informális logika, megtalálható <http://www.uni-miskolc.hu/~bolantro/informalis/index.html>

Sinnott-Armstrong, Walter – Fogelin, Robert J.: Understanding Arguments. Belmont, Wadsworth Cengage Learning, 2009.

Zemplén Gábor – Dankó István (szerk.): Meggyőzőestechnika. Budapest, Akadémiai, 2019.

Ajánlott irodalom:

Gillen, Terry: A meggyőzés mesterfogásai. Budapest, Bagolyvár, 1999.

Margitay Tihamér: Az érvelés mestersége, 2. kiadás, Budapest, Typotex, 2007.

Peel, Malcolm: Kommunikációs készségek fejlesztése. Budapest, Trivium, 1999.

Pirie, Madsen: How to Win Every Argument. London – New York, Continuum, 2006.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Morálpedagógia

Tantárgy neve: Morálpedagógia Moral Pedagogy	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET8N02 BTOSZET8L02 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD ,egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 8. (tavaszi), 4. év 2. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 0+2, levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: a <i>morális fejlődés</i> , a <i>morális szocializáció</i> és a <i>morális nevelés</i> („ <i>Moral Education</i> ”) problematikáin – az ezekre reflektáló forrásokon – keresztül bemutassa azokat a következtetéseket, amelyek a pedagógiai/pedagógusi hivatás és gyakorlat etikai vonatkozásait („ <i>Ethics in Education</i> ”) érintik.	
Fejlesztendő kompetenciák: A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóknak kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben. A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör megteremtésére. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését. A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és	

motivációs lehetőségek ismereteivel. - Ismeri a sikeres tanulás feltételrendszerét (tanulási módszerek, eljárások, nehézségek). - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. - Rendelkezik azokkal az ismeretekkel, készségekkel amelyekkel hatást gyakorolhat a tanulóra, tanulói közösségekre a szeretetnek, az elkötelezettségnek, a bizalomnak, a tiszteletnek a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban történő alkalmazására. **b) képességei** - Képes alkalmazni a kooperatív és interaktív pedagógiai módszereket. - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

01. Durkheim, Piaget
02. Kohlberg, Selman
03. Bandura
04. Új eredmények: Dunn,
05. Új eredmények: Blasi, Hoffman
06. Új eredmények: Nucci, Turiel, Damon
07. Proszociális viselkedés, szociális kompetenciák
08. Morális karakter, morális nevelés
09. Iskolafelfogások. Az iskola morális funkciója
- 10-11. Pedagógusi munka etikája. Kódex
12. Példakép
13. Összegzés

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diszkusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Minthogy a kurzus szemináriumi jelleggel közös diszkussziókra is épül, fontos követelmény, hogy a nappalis hallgatók óráról órára részt vegyenek azokon. Ennek függvényében megajánlott gyakorlati jegy ajánlható. A teljesítés további feltétele a morális fejlődés, illetve a nevelés területét érintő elemző dolgozatok elkészítése. A feldolgozandó irodalom vonatkozásában a hallgatónak konzultálnia kell az oktatóval! Beadásának határideje: a vizsgaidőszak első két hetén belül; elektronikus levélhez csatolt formában (makailp@gmail.com). Az írásbeli munkákra rögzített terjedelmi, tartalmi és formai keretek vonatkoznak; az írásbeli feladatok kidolgozása során a hallgatónak érvényesítenie kell az alapvető helyesírási, nyelvhelyességi és hivatkozási követelményeket (lásd alább!) * – A végleges gyakorlati jegyet (α) + (β) kiértékelésének függvényében az oktató ajánlja meg.

**Részleteiben*

(α) *Terjedelmi követelmény.* Minimális terjedelem: 0,3; maximális terjedelem 0,5 szerzői ív; azaz $\approx$ 13 000–20 000 n (leütés) [1 szerzői ív = 40 000 n] lábjegyzetekkel együtt, a leütésekhez számítva a

szóközöket is – ami hozzávetőlegesen és az alább megadott formában 5,5–8,5 A/4-es oldalnyi anyagnak feleltethető meg. Megjegyzés: a terjedelem bizonyos értelemben mutatója a feldolgozás mértékének!

(β) *Tartalmi követelmény.* Alapkövetelmény a formális és informális logika szabályainak érvényesítése. A jegyzetszerű, logikai összefüggéseket tartalmilag/formailag/nyelvileg nem érvényesítő munkák *elégtelennek* minősülnek.

(γ) *Formai követelmény.* Az írásműnek tartalmaznia kell a hallgató (név, szak) és a kurzus (tárgy neve, fűtő félév) azonosításához szükséges adatokat. A szövegtest *New Times Roman* vagy *Minion Pro* betűtípusból, 12-es betűmérettel szedett legyen – a címek/alcímek betűtípusa/mérete esetében is. Kerülendő a rendhagyó, egyéni formázás! A folyószöveg sorkizárt; a margó normál méretű; a cím/alcím balra igazított. A jegyzetek, lábjegyzetek arab számozásúak. A kiemeléshez egyedül kurziválás használandó – elkerülve az aláhúzott, félkövér, ritkított vagy kiskapitális formákat. A sorköz 1-es fokozatú. A szövegtest („enter”-ek segítségével) bekezdésekre tagolódik, amelyet nem tágabb sorközzel, hanem maximum 3 karakterértékű behúzással jelölünk. A takarékoság érdekében a külön címlap kerülendő!

(δ) *Helyesírási és nyelvhelyességi követelmény.* Elvárás, hogy a munka érvényesítse az írott nyelv alapvető helyesírási követelményeit. A durva és súlyos típushibák elkerülésén túl ügyelni kell a központosítási hibákra is, amelyek adott esetben súlyosan veszélyeztetik a szöveg értelmezhetőségét. 10–15 súlyos típushiba felett a munka *elégtelennek* minősül. (Íráskészség-zavar fennállása esetén hivatalos igazolás szükséges!)

(ε) *Hivatkozási követelmény.* A hallgató szabadon választhat hivatkozási formát (szövegközi, sorszámozott, szövegvégi jegyzet, lábjegyzet vagy zárójeles/harvardi jegyzet), de minden esetben elvárás a választott forma következetes alkalmazása, amely lehetővé teszi az öt bibliográfiai adat (szerző, cím, hely, év, kiadó) azonosíthatóságát, illetve a locus (szöveghely) pontos visszakereshetőségét. További tájékozódáshoz ajánlható: Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*. Budapest, 2005, Osiris Kiadó. Illetve követhető adott esetben a Magyar Tudomány vagy a Magyar Filozófiai Szemle szerzői ajánlása is.

A fenti pontoknak nem megfelelő, továbbá az adott határidőn túl érkező írásművek *elégtelennek (1) minősülnek*.

Kötelező irodalom:

Kathryn Brady et al–Bill Rogers: *Szabályok az iskolában*. Budapest, 2010, Szabad Iskolák Alapítvány.

Larry R. Churchill: *Etika mindenkinek. Készség alapú megközelítés*. Budapest, 2020, Pallasz Athéné.

William Damon: The Moral Development of Children. In *Scientific American*. 1999/8. 72–78.

Ranschburg Jenő: Szeretet, erkölcs, autonómia. In *Érzelmek iskolája*. Budapest, 2014, Saxum. 103–192.

III. Jellem és jellemtelenség. In *Erkölcs és jellem*. Budapest, 2013, Saxum. 283–412.

Vajda Zsuzsanna: *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Budapest, 2001, Helikon.

Források:

Émile Durkheim: Az erkölcsi tény meghatározása. In *A társadalmi tények magyarázatához. Válogatott tanulmányok*. Budapest, 1978, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 163–195.

Jean Piaget: A gyermek kétféle erkölce. In *Válogatott tanulmányok*. Budapest, 1970, Gondolat. 407–455.

Ajánlott irodalom:

William Damon: *The Moral Child*. London–New York, 1990, The Free Press. Uő. *Greater Expectations*. London–New York, 1995, The Free Press. Uő. *The Youth Charter*. London–New York, 1997, The Free Press.

Felicity Haynes: *The Ethical School*. London–New York, 1998, Routledge.

Jerome Kagan–Sharon Lamb (ed.): *The Emergence of Morality in Young Children*. Chicago–London, 1987, The University of Chicago Press.

Papp Miklós: *Mozaikkövek az erkölcsi neveléshez*. Budapest, 2015, Új Ember.

F. Clark Power et al (ed.): *Moral Education. A handbook*. Volume I–II. London, 2008, Praeger.

Jürgen Oelkers: *Nevelésetika*. Budapest, 1998, Vince.

TANTÁRGYI TEMATIKA

Osztatlan Etikatanár

20. századi modern etikák

Tantárgy neve: 20. századi modern etikák Ethical Theories in the 20th Century 20th century modern ethics	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET8N03 BTOSZET8L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 8. (tavaszi), 4. év 2. féléve	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 2+0, levelező: 10/félév	Számonkérés módja: aláírás, kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: a 20. századi <i>erkölcsfilozófiai gondolkodás</i> történetének modern auktorok művein keresztül ívelő áttekintése; az egyes irányzatok alapvető problémáinak, forrásainak összehasonlító feldolgozása.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóiban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkézség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes a tanulókat helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására nevelni. - Képes értelmezni és felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	
A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érzületi, társas lelkületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	
A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására. - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására, illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését.	

b) képességei - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Ismeri a tanári autonómia fogalmát. **b) képességei** - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelvileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

01–02. Értéketikai perszonalizmus. Formalizmus-kritika, értékmodalitások

Max Scheler: *A formalizmus az etikában és a materiális értéketika*. Ford. Berényi Gábor. Budapest, 1979, Gondolat. 27–62., 137–165., 172–180., 450–470., 522–535., 560–565., 578–598., 750–775., 837–869.
Somogyi Zoltán: *Az erkölcsi értékek világa*. Budapest, 1984, Magvető. 89–109.

03. Felelősségetika I. Érték vs. célracionalitás. A következményekért viselt felelősség

Max Weber: A politika mint hivatás. In *Tanulmányok*. Ford. Wessely Anna. Budapest, 1989, Osiris. 197–209.

04. Felelősségetika II. A jövőért viselt felelősség és a technológiai kor utópikus távlata

Hans Jonas: Az emberi cselekvés megváltozott természete. In Lányi András–Jávorszky Benedek (szerk.): *Környezet és etika*. Budapest, 2005, L' Harmattan. 25–37.

05. Felelősségetika III. A második személyért viselt felelősség. „Itt és most”

Emmanuel Lévinas: *Teljeség és végtelen*. Ford. Tarnay László. Pécs, 1999, Jelenkor Kiadó. I. szakasz: A 1–2., B 5–7.; III. szakasz: B 1–8., C 1–5. 17–23, 53–61, 161–184, 185–210.

Mészöly Miklós: Író és felelősség. In *A tágasság iskolája*. Budapest, 1977, Szépirodalmi Könyvkiadó. 206–210.

06. Célzat- és boldogságetika. Természetjog és teleológia

Germain Grisez–Joseph Boyle–John Finnis: Gyakorlati elvek, erkölcsi igazság és végső célok. In Frivaldszky János (szerk.): *Természetjog*. Ford. Béndek Peter. Budapest, 2006², Szent István Társulat. 211–256.

07–08. Közösségelvű erényetika: újarisztotelianizmus. Narratív identitás

Alasdair MacIntyre: *Az erény nyomában*. Ford. Bíróné Kaszás Éva. Budapest, 1999, Osiris. XIV–XVIII. 244–351.

9. Szerződés- és igazságosságelméletek

John Rawls: *Az igazságosság elmélete*. Ford. Krokóvay Zsolt. Budapest, 1997, Osiris. [A méltányosságként felfogott igazságosság.]

Robert Nozick: Elosztási (disztributív) igazságosság. Ford. Babarczy Eszter. In Huoranszki Ferenc (szerk.): *Modern politikai filozófia*. Budapest, 1998, Osiris. 141–160.

10. Metaetika. Változatok

George Edward Moore: Principia Ethica. In Lónyai Mária (szerk.): *Tények és értékek. A modern angolszász etika irodalmából*. Budapest, 1981, Gondolat. 51–105.

Charles L. Stevenson: Az etikai kifejezések emotív jelentése. In Lónyai Mária (szerk.): *Tények és értékek. A modern angolszász etika irodalmából*. Budapest, 1981, Gondolat. 180–213.

11. Utilitarizmus modern formában

Harsányi János: A racionális viselkedés elmélete. In *Szociológiai Szemle*. 1995/4. 51–56.

Peter Singer: Éhség, bőség, moralitás. In *Iskolakultúra*. 2007/3. 73–83.

John Jamieson Carswell Smart: An Outline of a System of Utilitarian Ethics. In J. J. C. Smart–Bernard Williams: *Utilitarianism For and Against*. Cambridge, 1973, CUP. 3–74.

12. Kommunikatív etika. Érdek, kommunikáció, konszenzus

Jürgen Habermas: Fejezetek a diskurzusetika megalapozásának programjához ill. A gyakorlati és pragmatikai, etikai és morális használatáról. In *Kommunikatív etika*. Ford. Felkai Gábor. Miskolc, 1995, Egyetemi Kiadó. 151–209; 271–284.

Jürgen Habermas: Az értelemmegértés problémája az empirikus-analitikus cselekvéstudományokban. In *A társadalomtudományok logikája*. Budapest, 1994, Atlantisz. 207–242.

13. Posztmodern etika. Az egalitarianizmus kérdőjelei

Zygmunt Bauman: *A modernitás és a holokauszt*. Ford. Greskovits Endre. Budapest, 2001, Új Mandátum. 6. és 7. fejezet. Az engedelmesség etikája. Az erkölcs szociológiai elméletének vázlata. 213–277.

John Kekes: *Az egalitarianizmus kérdőjelei*. Ford. Balázs Zoltán. Gödöllő, 2004, Attraktor. 1., 3–4., 8., 12–13. fejezet.

Richard Rorty: *Esetlegesség, ironia, szolidaritás*. Ford. Boros János–Csordás Gábor. Pécs, 1994, Jelenkor. III. 9. Szolidaritás. 209–219.

14. Keresztény etikai gondolkodás. Balthasar: Krisztus mint konkrét norma. Küng: Projekt Weltethos

Hans Urs von Balthasar: Kilenc tétel. A keresztény etika körülírása. In Joseph Ratzinger–Heinz Schürmann–Hans Urs von Balthasar: *A keresztény erkölcs alapelvei*. Ford. Görföl Tibor. Budapest, 2005, L’Harmattan. 81–108.

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokviumi vizsgára bocsátás előfeltétele(i): a félévi aláírás megszerzése – aktív részvétel az órák legalább nyolcvan százalékán. A szóbeli vizsga anyagát az előadások és a felsorolt kötelező irodalom tartalma alkotja. Vizsgakövetelmény(ek): a tananyag megfelelő szintű ismerete. Értékelés: a tananyag terjedelmi és tartalmi ismeretének függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó].

Kötelező irodalom:

Russ Shafer-Landau (ed.): *Ethical Theory. An Anthology*. Oxford, 2013^{2nd}, Wiley–Blackwell

Lásd továbbá a tematikus leírás alatt megadott műveket! A kollokviumhoz szükséges kötelező források a félév során kerülnek végleges rögzítésre.

Ajánlott irodalom:

Harry J. Gensler: *Ethics. A Contemporary Introduction*. London–New York, 2011^{2nd}, Routledge.

James Rachel: *Elements in Moral Philosophy*. New York, 2003^{4th}, McGraw–Hill.

Michael J. Sandel: *Mi igazságos és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata*. Ford. Felcsuti Péter. Budapest, 2012, Corvina.

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Gyermekjólét, gyermekjogok

Tantárgy neve: Gyermekjogok és gyermekjólét Children's Rights and Well-Being	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET9N01 BTOSZET9L01 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Makai Péter PhD, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): ---	
Javasolt félév: 9. (őszi), 5. év 1. félév	Előfeltétel: ---
Óraszám/hét: 0+2, levelező: 10/ félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: szemináriumi keretben bevezetést nyújtani a gyermekek <i>érdekeivel, jogaival, jóllétével</i> kapcsolatos alapvető ismeretekbe, továbbá a gyermekjogi-gyermekjóléti problematikának a pedagógia és a közoktatás területén jelentkező kérdéseibe.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
A tanuló személyiségének fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A különböző élethelyzetekben felhívja a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésére. <i>b) képességei</i> - Képes az érzelmi, érületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés során a tanulók cselekedtetésére, meggyőződésének formálására a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében. - Képes a tanulóban kiművelni az erkölcsi érzéket, a saját meggyőződés kifejezéséhez és a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességeket. - Az erkölcsi fejlődés különböző szakaszaiban járó tanulóknak adekvát irányítást, támogatást tud adni a személyes értékrendjük és a konstruktív életvezetésük kialakításához. Képes az etikus és nem etikus cselekvések következményeinek hiteles közvetítésére. <i>c) attitűdje</i> - Támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását. Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönözi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.	
A tanulói közösségek fejlesztése területén <i>a) tudása</i> - A modern pedagógiai (elsősorban a kooperatív és kommunikatív) módszerek alkalmazásával fejleszti a tanulói kiscsoportok együttműködését, az egyéni tevékenységek összehangolásának folyamatát. - Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait, az esélyteremtési lehetőségeket. - Ismeri a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket. <i>b) képességei</i> - Képes az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztésére. - Képes mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során alkalmazni az együttműködést segítő, motiváló módszereket. - Képes a konfliktusok megelőzésére és adott esetben hatékony kezelésére. - Képes az iskolai és osztálytermi toleráns, esélyteremtő légkör megteremtésére. <i>c) attitűdje</i> - Elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi.	
A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén <i>a) tudása</i> - Szakmai ismereteit folyamatosan bővíti, követi az etikával kapcsolatos publikációkat, tájékozott a legújabb etikai kutatások körében. - Naprakész ismeretekkel rendelkezik a gyorsan változó világunkról és az egyén életvezetését befolyásoló társadalmi-gazdasági folyamatokról. - Tájékozott a mai modern társadalom morális kérdései, a demokratikus alapértékek, az emberi jogok, a társadalmi egyenlőtlenségek, a környezetvédelem, a globalizáció, a kulturális különbségek körében. <i>b) képességei</i> - Felkészült a különböző szokások, események, jelenségek elemzésére, összehasonlítására, következtetések megfogalmazására, források olvasására és értelmezésére. <i>c) attitűdje</i> - Törekszik az érzelmi, érületi, társas lelkiületi nevelés, a morális fejlesztés, a cselekedtetés, a meggyőződés formálásának megismerésére és megismertetésére. - Elősegíti az erkölcsi érzék, a saját meggyőződés, a mások meggyőzéséhez és tiszteletéhez szükséges morális és intellektuális képességek kiművelését.	
A tanulás segítése, szervezése és irányítása területén <i>a) tudása</i> - Rendelkezik az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeinek kialakításához szükséges, a tanulási beállítódások és motivációs lehetőségek ismereteivel. - Ismeri a sikeres tanulás feltételrendszerét (tanulási módszerek, eljárások, nehézségek). - Felkészült a társadalmi alapismereteknek a tantárgy keretében való oktatására,	

illetve az e tartalmi területeken való önálló tájékozódásra az aktuálisan elérhető források alapján. - Ismeri az egyén és a társadalom életének etikai szempontból hangsúlyos területeit, képes ezeket megjeleníteni a tanulók sajátos világában. - Alakítani tudja a tanuló életvezetését és társas környezet erkölcsi szempontból történő megértését, a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését. - Rendelkezik azokkal az ismeretekkel, készségekkel amelyekkel hatást gyakorolhat a tanulóra, tanulói közösségekre a szeretetnek, az elkötelezettségnek, a bizalomnak, a tiszteletnek a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban történő alkalmazására. **b) képességei** - Képes alkalmazni a kooperatív és interaktív pedagógiai módszereket. - Képes segíteni és irányítani a közös gondolkodást, a szabadon kibontakozó kulturált vitát, a termékeny morális kommunikációt.

A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén a) tudása - Ismeri a kapcsolódó műveltségi területek, rokon tantárgyak rendszerében előkerülő átfogó, integráló, morális kérdéseket. **b) képességei** - Képes a tantárgyak etikai kérdéseinek feldolgozására. **c) attitűdje** - Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét az értékelésben, a fejlesztő értékelés folyamatában. - Elkötelezett a tanulást segítő értékelés mellett.

Az autonómia és a felelősségvállalás területén a) tudása - Tisztában van személyiségének sajátosságaival. - Képes a szakmájára vonatkozó, konkrét kutatási témához kapcsolódó szakirodalmat felkutatni, áttekinteni, értelmezni, saját szakmai fejlődését megtervezni, megvalósítani, osztálytermi és egyéb élményeire reflektálni, szakmailag, nyelviileg folyamatosan megújulni. **c) attitűdje** - Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, és ennek érdekében nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

01. Gyermekvédelmi alapelvek. Gyermekjogok a gyermekvédelemben
02. Szülői felelősség/kötelezettségek, felügyeleti jog
03. Gyermekjogok az egészségügyben
04. Gyermekjogok az oktatásban, jelzési kötelezettség
05. Gyermekjogok az igazságszolgáltatásban
06. Közjogi intézmények a gyermekvédelemben rendszerben
07. Gyermekvédelmi rendszer felépítése, működése
08. Kapcsolódó ágazatok I. (igazságszolgáltatás, rendészet, közoktatás)
09. Kapcsolódó ágazatok II. (egészségügy, szociális rendszer, menekültügy)
10. Gyermekjólét. Gyermekjóléti alapellátások
11. Gyermekvédelmi szakellátás
12. Nevelőszülők, gyermekotthon
13. Gyermekvédelmi gondoskodás: gyámság
14. Gyámhivatali/gyámügyi eljárások. Örökbefogadás, kapcsolattartás

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: (α) a félévi aláírás megszerzése (az előírásoknak megfelelő óralátogatás; aktív részvétel a szeminárium közös diszkusszióiban); (β) a kiadott feladatok feldolgozása mértékének és/vagy a beadandó írásművek minőségének a függvényében [50%-ig: *elégtelen*; 50-59% között: *elégséges*; 60-69% között: *közepes*; 70-79% között *jó*; 80%-tól *jeles*; az érdemjegy javítása esetén a korábbi jegyekkel együtt számolt átlag az irányadó]. Minthogy a kurzus szemináriumi jelleggel közös diszkussziókra is épül, fontos követelmény, hogy a nappalis hallgatók óráról órára részt vegyenek azokon. Ennek függvényében megajánlott gyakorlati jegy ajánlható. A végleges gyakorlati jegyet (α) + (β) kiértékelésének függvényében az oktató ajánlja meg.

Kötelező irodalom

Katonáné Pehr Erika–Herczog Mária (szerk.): *A gyermekvédelem nagy kézikönyve*. Budapest, 2011, CompLex.

Ajánlott irodalom

Alexander Bagattini–Colin Macleod (ed.): *The Nature of Children's Well-Being*. Berlin, 2015, Springer.

Herczog Mária (szerk.): *Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához*. Budapest, 2007, Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület–UNICEF.

Tarr György: *Gyermekjog*. Budapest, 2010, Szent István.

Jonathan Todres–Shani M. King (ed.): *The Oxford Handbook of Children's Rights Law*. New York–Oxford, 2020, OUP

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Magyarország művelődéstörténete

Tantárgy neve: Magyarország művelődéstörténete Culture History of Hungary	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET9N02 BTOSZET9L02 Tárgyfelelős intézet: ME BTK Történettudományi Intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Gyulai Éva, egyetemi. docens	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 9. félév, Ő	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2 óra/hét, levelező: 10 /félév	Számonkérés módja: gyj.
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali és levelező
Tantárgy feladata és célja: A tantárgy Magyarország művelődéstörténetét tárgyalja kronologikus rendben, a honfoglalástól a 20. századig. A hallgatók a széles értelemben vett, mind az anyagi, mind a szellemi kultúra kérdéseit érintő magyar művelődéstörténet főbb korszakait és irányzatait egyetemes történeti kontextusban ismerhetik meg. Az egyes művelődés- és kultúrtörténeti korszakok tárgyalásánál nagy súlyt helyezünk a társ- és rokontudományok, főként a művészettörténet és az esztétikátörténet összefüggéseire, ezért kiemelten foglalkozunk a korstílusokkal. A hallgatók a kurzus során megismerkednek a művelődéstörténet és rokontudományai fogalmaival, sajátos módszereinek, nyelvezetének alapjaival. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a tanárjelölt – folyamatosan bővíti szakmai ismereteit, tájékozott a szaktudományok legújabb kutatási eredményeiben – a hallgató érdeklődik gyorsan változó világ, illetve a szűkebb és szélesebb környezet iránt, ezekről folyamatosan tájékozódik és naprakész ismereteket szerez – tájékozott a demokratikus alapértékeket és az emberi jogokat érintő kérdésekben, elkötelezett a környezetvédelem iránt, ismeri a kulturális különbségek, egyenlőtlenségek okait – felkészült tudományos igényű következtetések megfogalmazására, a szaktudományok forrásainak megismerésére és értelmezésére. képesség: a tanárjelölt képes – a különböző társadalmi szokások és jelenségek felismerésére, elemzésére – következtetések megfogalmazására, források olvasására, megismerésére és értelmezésére – digitális adatbázisokat kezelni, a virtuális világban eligazodni, a digitalizáció eredményeit alkalmazni. attitűd: a tanárjelölt – elkötelezett a nemzeti és egyetemes értékek, kulturális és szellemi örökség iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. – fontosnak tartja a fenntarthatóság és környezettudatosság elveit, és ezek elmélyítését a tanulóknban – tudatosan törekszik a nemzeti és európai kultúra alapját képező értékek melletti kiállásra és ezek elfogadtatására. – azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, közösségmegtartó szerepével, hitelesen közvetíti az ünnepekhez kapcsolódó jelképeket, kulturális értékeket autonómia és felelősség: a) tudása a tanárjelölt – ismeri saját személyiségének jellemzőit	

– ismeri és elismeri a tanári autonómia fogalmát.

b) *képességei*

a tanárjelölt

– képes a szakmai információforrások felkutatására, értelmezésére, felhasználására és ezek közvetítésére.

– képes az iskolai munkára vonatkozó kutatásokban, fejlesztésekben való részvételre, ezek tervezésére, megvalósítására

c) *attitűdje*

a tanárjelölt

– törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére; nyitott a kritikák irányában; reflektív módon törekszik tevékenységének módosítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére.

Tantárgy tematikus leírása:

1. A kurzus tartalmának, felosztásának ismertetése, a kötelező és ajánlott irodalom és elérhetőségének ismertetése, a prezentációk és szemináriumi előadások, beadandók meghatározása, kiosztása
2. *A honfoglalók anyagi és szellemi műveltsége; A karoling kor egyetemes művelődéstörténeti öröksége*
3. *A középkor egyetemes és magyarországi műveltsége, hétköznapi és elit kultúrája; Írásbeliség és szóbeliség a kultúrában; A romanika és gótika mint korstílusok, egyházi és világi műveltség*
4. *A reneszánsz értelmezései, a reneszánsz és humanizmus összefüggései, a reneszánsz mint korstílus*
5. *A reneszánsz művészet, műveltség és életmód Magyarországon; Humanista udvarok és alkotók Magyarországon, a humanista iskolák és oktatás*
6. *A reformáció és a katolikus megújulás vallási irányzatai, felekezeti iskolái, egyházi kultúrája, A könyvnyomtatás és könyvkultúra*
7. *A barokk mint korstílus; A barokk Magyarországon*
8. *A jozefinizmus eszmeáramlatai, A „copf” művészet és a klasszicizmus mint korstílus Magyarországon;*
9. *Múzeumlátogatás*
10. *Az empire mint korstílus; Iskolák, elit és népi műveltség a reformkorban; A magyar biedermeier*
11. *Elit kultúra, tömegkultúra, eszmeáramlatok a 19. századi modernizáció időszakában; A historizmus mint eszmeáramlat és korstílus, A polgári műveltség és eszményei*
12. *A művelődés, oktatás és intézményeik a dualizmus-kori Magyarországon; Felekezet és műveltség a modernizáció korában*
13. *Tudományok, iskolák, a művelődéstörténet modernkori jelenségei és a műveltség megszerzésének lehetőségei a 20. század történeti korszakaiban; Elit kultúra, népi kultúra és szubkultúra a 20. századi Magyarországon*
14. A kurzus zárása, gyakorlati jegy

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

1zh., prezentáció vagy beadandó meghatározott témában

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

1 zh eredménye, prezentáció értékelése és órai aktivitás 1/3–1/3 arányú beszámítása a gyakorlati jegybe.
Javítási lehetőség: az ME Tanulmányi és vizsgaszabályzat előírása szerint

Kötelező irodalom:

Kósa László (szerk.): *Magyar művelődéstörténet.* Osiris, Budapest, 2006 (*Osiris tankönyvek*) kijelölt fejezete

Domanovszky Sándor: *Magyar művelődéstörténet* I–V. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, [1939–1942] (Reprint: Babits-Magyar Amerikai Kiadó, Szekszárd, 1993; Digitális kiadása elérhető: MEK) kijelölt fejezetei

Ajánlott irodalom:

Almási Gábor: *Reneszánsz és humanizmus*. Kossuth Klub–L'Harmattan, Budapest, 2017

B. Gelencsér Katalin (szerk.): *Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből* 1–2. Mikszáth–Magyar Művelődési Intézet, Budapest, [1998] (*Tudás – kultúra – társadalom*)

Biczó Piroska et al.: *Medium Regni – Középkori magyar királyi székhelyek*. Nap Kiadó, Dunaszerdahely, 2004

Igaz Rita: *A barokk Magyarországon*. Corvina, Budapest, 2007 (*Stílusok-korszakok*)

Ignác Ádám: *Műfajok, stílusok, szubkultúrák – Tanulmányok a magyar populáris zenéről*. Rózsavölgyi, Budapest, 2015

Prakfalvi Endre–Szücs György: *A szocreál Magyarországon*. Corvina, Budapest, 2010 (*Stílusok-korszakok*)

Romsics Ignác: Az oktatás; Társadalmi viszonyok és életkörülmények; *Kultúra, művelődés, szórakozás*. In: Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Budapest, Osiris, 2001 (több kiadás is). 114–146.

Szvoboda Dománszky Gabriella: *A magyar biedermeier*. Corvina, Budapest, 2011 (*Stílusok-korszakok*)

TANTÁRGYI TEMATIKA**Osztatlan Etikatanár
Szakdolgozati szeminárium I.**

Tantárgy neve: Szakdolgozati szeminárium I. Thesis Seminar I.		Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET8N04 BTOSZET8L04 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: választott oktató		
Közreműködő oktató(k):		
Javasolt félév: 8 T		Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 0-2, levelező:10/félév		Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 2		Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> <i>képesség:</i> <i>attitűd:</i>		
Tantárgy tematikus leírása:		
Előadás: .		Gyakorlat:
Félévközi számonkérés módja és értékelése: (prezentáció, zárthelyi dolgozat, beadvány stb.) Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok)		
Kötelező irodalom: Ajánlott irodalom:		

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Szakdolgozati szeminárium II.

Tantárgy neve: Szakdolgozati szeminárium II. Thesis Seminar II.	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET9N03 BTOSZET9L03 Tárgyfelelős intézet: Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: választott oktató	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 9. Ö	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 0-2, levelező:10/félév	Számonkérés módja: aláírás, gyakorlati jegy
Kreditpont: 2	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> <i>képesség:</i> <i>attitűd:</i>	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: .	Gyakorlat:
Félévközi számonkérés módja és értékelése: (prezentáció, zárthelyi dolgozat, beadvány stb.) Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok)	
Kötelező irodalom: Ajánlott irodalom:	

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Szabadon választható tárgy I.

Tantárgy neve:	Tantárgy Neptun kódja: BTOSZET9N04
-----------------------	--

(Szabadon választható tárgy I.) Optional Course I.	BTOSZET9L04 Tárgyfelelős intézet: BTK valamely intézete
	Tantárgyelem: szabadon választható
Tárgyfelelős: (választott oktató)	
Közreműködő oktató(k): név, beosztás	
Javasolt félév: 9 Ősz	Előfeltétel:
Óraszám/hét:	Számonkérés módja:
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> <i>képesség:</i> <i>attitűd:</i>	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás:	Gyakorlat:
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:	
Kötelező irodalom: Ajánlott irodalom:	

TANTÁRGYI TEMATIKA
Osztatlan Etikatanár
Szabadon választható tárgy II.

Tantárgy neve:	Tantárgy Neptun kódja:
-----------------------	-------------------------------

(Szabadon választható tárgy II.) Optional Course II.	BTOSZET9N05 BTOSZET9L05 Tárgyfelelős intézet: BTK valamely intézete
	Tantárgyelem: szabadon választható
Tárgyfelelős: (választott oktató)	
Közreműködő oktató(k): név, beosztás	
Javasolt félév: 9 Ősz	Előfeltétel:
Óraszám/hét:	Számonkérés módja:
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> <i>képesség:</i> <i>attitűd:</i>	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás:	Gyakorlat:
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:	
Kötelező irodalom: Ajánlott irodalom:	